

O. ALOJZY MIRON GOLA OFM

MODLITEWNIKI Z GÓRY ŚW. ANNY – INWENTARYZACJA I TYPOLOGIA

WSTĘP*

Góra św. Anny, zwana jest przez niektórych „perłą Śląska”. W jedną całość spłotyły się tu powaga dziewiczej przyrody, tradycje ludowe, harmonia zabytkowych budowli sakralnych i pobożność ludu śląskiego¹. Tutaj, w atmosferze ciszy i spokoju, od pokoleń pielęgnowano wartości uniwersalne, ponadnarodowe

* W pracy użyto skrótów za *Encyklopedią katolicką*, t. 1, Lublin 1973 oraz następujących skrótów własnych: AKF – Archiwum Klasztoru OO. Franciszkanów na Górze św. Anny; AMC – *Acta Montis Calvariae* (rps AKF b. sygn.); APJW – Archiwum Prowincji św. Jadwigi we Wrocławiu; Bar – J. Bar, *Udział Polski w literaturze franciszkańskiej*, STV, 1 (1963) nr 1, s. 215-282; BDITP-S- Biblioteka Diecezjalnego Instytutu Teologiczno-Pastoralnego w Opolu, zbiór ks. W. Schenka; BDK – Biblioteka Diecezjalna w Katowicach; Brzuszek – B. Brzuszek, *Działalność pisarska i wydawnicza franciszkanów – reformatów (1772-1970)*, w: *Zakony św. Franciszka w Polsce w latach 1772-1970*, red. J. Bar, cz. 3, Warszawa 1978, s. 244-297; b. sygn. – bez sygnatury; BWO – Biblioteka Wojewódzka w Opolu; EK – Encyklopedia Katolicka; GN – „Gość Niedzielny”, Katowice 1923-; Hanich – A. Hanich, *Ruch pielgrzymkowy na Górze św. Anny w latach 1945-1985. (Studium historyczno-pastoralne)*, mps BKUL, Lublin 1991; HŚl – *Historia Śląska*, red. K. Małczyński, W. Długoborski, S. Michalkiewicz, t. 1-4, Wrocław 1963-1985; Kurowski – B. Kurowski, *Działalność pisarska i wydawnicza franciszkanów Prowincji św. Jadwigi w latach 1902-1945* (mpsBKUL), Lublin 1989; Kuźmak – K. Kuźmak, *Anna. Bractwa*, w: EK, t. 1, Lublin 1985, kol. 625-626; MA – zbiór: „Modlitewniki kalwaryjskie”; MI – zbiór: „Inne modlitewniki”; MK – zbiór: „Modlitewniki tercjarskie”; MŚO – Muzeum Śląska Opolskiego w Opolu; MT – zbiór: „Modlitewniki tercjarskie”; mwpa – modlitewnik w posiadaniu autora; niezn. – nieznan; Ochot – T. Ochot, *Modlitewniki górnośląskie do 1914 r.*, RTSO, 1 (1968) nr 1, s. 257-408; opr. – oprawa; Ogrodziński – W. Ogrodziński, *Dzieje piśmiennictwa śląskiego*, Katowice 1946; PZach – „Przegląd Zachodni”, Poznań 1945-; Reisch – Ch. Reisch, *Geschichte des St. Annaberges in Oberschlesien*, Breslau 1910; SF – „Studia Franciszkańskie”, Poznań 1984-; Smerka – W. Smerka, *Drogi krzyżowe. Rys historyczny i teksty (Studium pasyjne)*, Kraków 1981; SPPF – *Słownik Polskich Pisarzy Franciszkańskich*, red. H. Wyczawski, Warszawa 1981; SPTK – *Słownik Polskich Teologów Katolickich*, red. H. Wyczawski, t. 1-7, Warszawa 1981-1983; Urban – W. Urban, *Rola kościelnych śpiewników i modlitewników w zachowaniu polskiego języka na Śląsku*, NP, 8 (1958) s. 231-241.

¹ Por. K. Lis, *Góra św. Anny*, WUDO, 29 (1974) nr 1, s. 310.

i ponadczasowe. Na tym miejscu, w szczególny sposób przemawiało to, co wieczne i nieprzemijające². „Tu, na Górę Świętej Anny, przychodziły i przychodzą pokolenia pielgrzymów po to, aby [...] nauczyć się modlitwy, która następnie przenika ludzkie życie [...]. A ta modlitwa zespalająca obok siebie rodziców i dzieci, dziadków i wnuki, stwarza zarazem najgłębszą więź pokoleń. Czyż w tej więzi nie przetrwało wielkie dziedzictwo Boże i ludzkie, aż od czasów piastowskich: od Świętej Jadwigi i Władysława Opolskiego, fundatora Jasnej Góry? [...]. Jako dzisiejszy pielgrzym na Górę Św. Anny, a zarazem pierwszy papież, którego wydała ziemia polska, pragnę potwierdzić to dziedzictwo i umocnić”³. Te słowa Jana Pawła II skierowane 21 czerwca 1983 r. do ludu śląskiego na Górze św. Anny, w sposób bardzo trafny określają charakter tego miejsca.

Częścią owego annogórskiego dziedzictwa jest literatura dewocyjna, która od pokoleń kształtowała oblicze religijne Śląska. Szczególne miejsce w tej literaturze zajmują książki nabożne⁴. Wielką stratą dla Kościoła na Śląsku byłoby przyzwolenie, aby to lokalne dziedzictwo religijne, którego wyrazem są annogórskie modlitewniki uległo zapomnieniu. Dlatego też wydaje się dziś bardzo celowym przeprowadzenie szczegółowych badań w tej dziedzinie. Do tej pory niewielu autorów zajmowało się tą problematyką. Powstało już wiele prac dotyczących piśmiennictwa śląskiego w ogólności, natomiast piśmiennictwo dewocyjne w dalszym ciągu pozostaje dziedziną wymagającą głębszej refleksji naukowej. O modlitewnikach górnośląskich do 1914 r. pisała s. Teresa Ochot⁵. Praca ta stanowi wielki wkład w rozwój badań nad górnośląską książką nabożną. Częściowo również omawia to zagadnienie bp Wincenty Urban, ograniczając jednak zakres swoich badań do ukazania wpływu modlitewników i śpiewników kościelnych na zachowanie mowy polskiej na Śląsku⁶. W sposób bardzo ogólny śląskim piśmiennictwem dewocyjnym zajmował się również Wincenty Ogrodziński, przy okazji cytując kilka annogórskich modlitewników⁷. Znacznie więcej informacji na temat książek nabożnych z Góry św. Anny dostarcza w swej pracy magisterskiej Bernard Kurowski OFM⁸, a także

² Por. F. Marek, *Góra św. Anny – perła naszej ziemi*, w: N. Bonczyk, *Góra Chełmska*, Opole 1985, s. 102-103; A. Gemelli, *Franciszkanizm*, Warszawa 1988, s. 377.

³ Por. *Homilia Ojca św. [...] podczas nieszporów maryjnych na Górze św. Anny (21 VI 1983 r.)*, WUDO, 38 (1983) nr 7/8, s. 267-272.

⁴ W niniejszej pracy określenia: książka nabożna, książka modlitewna oraz modlitewnik używane będą zamiennie.

⁵ T. Ochot, *Modlitewniki górnośląskie do 1914 r.*, RTSO, 1 (1968) nr 1, s. 257-408.

⁶ W. Urban, *Rola kościelnych śpiewników i modlitewników w zachowaniu polskiego języka na Śląsku*, NP, 8 (1958) s. 231-241.

⁷ W. Ogrodziński, *Dzieje piśmiennictwa na Śląsku*, Katowice 1946.

⁸ B. Kurowski, *Działalność pisarska i wydawnicza franciszkanów Prowincji św. Jadwigi w latach 1902-1945* (mps, Biblioteka KUL), Lublin 1991.

w pracy doktorskiej ks. Andrzej Hanich⁹. Modlitewniki annogórskie nie stanowią jednak głównego przedmiotu zainteresowań tych autorów. Polska bibliografia franciszkańska została zebrana przez Joachima Bara OFMConv¹⁰. Można w niej również odnaleźć kilka adnotacji dotyczących modlitewników z Góry św. Anny. Wreszcie materiałem źródłowym dotyczącym annogórskich ksiązek modlitewnych może być również *Bibliografia polska* Karola Estreichera¹¹.

Wydaje się zatem, że podjęcie bardziej pogłębionych i szerszych badań nad książkami nabożnymi z Góry św. Anny znajduje dziś pełne uzasadnienie, tym bardziej, że sanktuarium annogórskie aż do chwili obecnej stanowi bardzo ważny ośrodek duszpasterskiego oddziaływania Kościoła na Śląsku, nie tylko jako miejsce szczególnego kultu św. Anny, ale także jako centrum apostołstwa franciszkańskiego¹² i – ze względu na Kalwarię – centrum pielgrzymkowe¹³. Te trzy formy oddziaływania religijnego znajdują swoje potwierdzenie w historii i określają specyficzny charakter annogórskiego sanktuarium¹⁴.

Dla podjętych badań, podstawowy materiał źródłowy stanowią modlitewniki. Część z nich pochodzi z archiwum klasztornego na Górze św. Anny, część przechowywana jest w Bibliotece Śląskiej w Katowicach. Również po kilka modlitewników znajduje się w zbiorach ks. W. Schenka w Bibliotece Diecezjalnego Instytutu Teologiczno-Pastoralnego w Opolu, w Muzeum Śląska Opolskiego i w Bibliotece Wojewódzkiej w Opolu. Modlitewniki te cechuje wielka różnorodność tematyczna, która jednak nie przysłania faktu ich przynależności do środowiska annogórskiego. Wskazują na to choćby tylko ich zawartość, tytuły, autorzy, czy wydawnictwa, w których się ukazały. Można wśród nich wyróżnić cztery kategorie, z których każda podkreśla specyficzny wyraz annogórskiego duszpasterstwa. Spotykamy tu więc modlitewniki kalwaryjskie, modlitewniki przeznaczone dla Bractwa św. Anny, modlitewniki dla III Zakonu św. Franciszka, a także innego rodzaju książki nabożne o bardzo różnym przeznaczeniu. Ważnym uzupełnieniem materiałów źródłowych są prace historyczne o Śląsku oraz prace z dziedziny piśmiennictwa i drukarstwa śląskiego pozwalające umieścić dany modlitewnik w konkretnych realiach dziejowych, a także wskazać na różne okoliczności związane z jego powstaniem i przeznaczeniem.

⁹ A. Hanich, *Ruch pielgrzymkowy na Górze św. Anny w latach 1945-1985* (mps, Biblioteka KUL), Lublin 1991.

¹⁰ J. Bar, *Udział Polski w literaturze franciszkańskiej*, STV, 1 (1963) nr 1, s. 215-282.

¹¹ K. Estreicher, *Bibliografia polska*, t. 1-34, Kraków 1872-1951.

¹² Por. Kurowski, dz. cyt., s. 1-2; Gemelli, dz. cyt., s. 359-361.

¹³ Por. Hanich, dz. cyt., s. 7.

¹⁴ Por. Marek, *Góra*, s. 103-126.

Zasadniczy problem niniejszej rozprawy stanowi chronologiczne uporządkowanie i klasyfikacja annogórskich modlitewników, a także wskazanie, w jakiej mierze są one związane z Górą św. Anny, kim byli ich autorzy, dla kogo zostały ułożone i kto się nimi posługiwał oraz w jakim stopniu stanowiły zewnętrzny wyraz religijności czasów, w których zostały napisane.

W niniejszej pracy dokonano inwentaryzacji i typologii annogórskich modlitewników oraz przeprowadzono analizę ich zawartości. Zaś przy opracowaniu faktów historycznych posłużono się indukcją. Natomiast dla wyeksponowania faktów słabo udokumentowanych w źródłach, zastosowano dedukcję.

W oparciu o podjęty temat, implikowaną przezeń problematykę, a także przyjęte metody badawcze praca niniejsza została ujęta w cztery kręgi zagadnieniowe stanowiące jednocześnie poszczególne jej rozdziały. Każdy z rozdziałów zawierać będzie wykaz edycji modlitewników w układzie chronologicznym, następnie wyjaśnione zostaną uwarunkowania związane z ich genezą, a także podejmie się próbę ustalenia, kto się tymi modlitewnikami posługiwał, w jakich okolicznościach ich używano i jakie cechy pobożności propagowały. W pierwszym rozdziale omówione zostaną modlitewniki kalwaryjskie. Drugi rozdział dotyczyć będzie ksiązek nabożnych dla Bractwa św. Anny. Modlitewniki tercjarskie zaprezentowane zostaną w trzecim rozdziale. Natomiast czwarty rozdział poświęcony będzie innym typom ksiązek nabożnych związanych z Górą św. Anny.

I. TYP MODLITEWNIKA „KSIĄŻKA KALWARYJSKA”

I. Opis modlitewników i ich zawartość

I. Autor: o. Wacław Waxmański OFM.

Tytuł: Nowa Jerozolima albo kalwarya całej męki Jezusowej i Bolesney Matki jego, Maryi Panny, wyrażająca drogi w Gornym Śląsku, na Gorach Chelm, teraz Anny Świętey nazwanych, od Jaśnie Wielmożnych Fundatorów, Grafow de Gaschin, wystawiona; Roku zaś Pańskiego 1764, w Uroczystość Podwyższenia Krzyża S. wprowadzona; zupełnemi Odpustami od O. S. P. Klemensa XIII. nadana; a dla wygody pobożnego ludu, służącemi na tę S. Podróż Uwagami, Modlitwami i Pieśniami, z przydatkiem krótkiego nabożeństwa do Anny S. na tey Gorze Cudami i Łaskami sławney, opatrzona.

Druk i nakład: Wrocław 1767, Drukarnia Akademicka Uniwersytetu Leopoldyńskiego.

Opis zewnętrzny: pol., 18 x 11 cm, s. 143, opr. tekturowa.

Zawartość: 1/ Podziękowanie OO. Reformatorów dla hr. Antoniego de Gaschin, imprimatur: a) Licentia Admodum Reverendi Patris Vicari Provincialis, b) Approbatio Theologorum Universitatis Leopoldinae Wratislaviensis

Societatis Jezu, c) Approbatio Theologorum Ordinis, 2/ „Przedmowa do po-
bożnego czytelnika”, 3/ „Informacja o Odpustach Nowej Kalwaryi na Górze
Świętej Anny”, 4/ „Modlitwy podczas Mszy św ...”, 5/ „Przygotowanie do
Spowiedzi i Komunii świętej, 6/ „W Imię Pańskie poczynają się Drogi Jezuso-
wej Męki” (27 stacji z których każda zawiera: wezwanie „Kłaniamyć się Panie
Jezu Chryste ...”, rozmyślanie, modlitwę, Ojczy nasz, Zdrowaś Maryjo, Chwała
Ojcu, Któryś za nas cierpiał rany ...), 7/ „Litania o Imieniu Jezusowem”,
8/ „Ofiarowanie Panu Jezusowi nabożeństwa i siebie samego”, 9/ „Błogo-
sławieństwo Chrystusa Pana, które dawał nabożnym do męki swojej, wyjęte
z żywota B. Angeli de Fulgie”, 10/ „Modlitwa przed odejściem do domu”,
11/ „Drogi Najświętszej Panny Maryi, według Troiakiej Tajemnice, to jest:
Boleści, Pogrzebu, i Radości z chwalebego Jey Wniebowzięcia na trzy części
rozdzielone; z przydatkiem należących do tych Drożek Pieśni, Rozmyślenia
i Modlitw”, („Przedmowa do czytelnika”, 7 stacji bolesnych, pogrzebowych
i chwalebnych z których każda zawiera: rozmyślanie, modlitwę i część „Ko-
ronki Boleści N. M. P.”, wprowadzenie do poszczególnych tajemnic stanowią
pieśni: „Ty, któraś pięknie dni ...”, „Usta nasze smutnemi ...”, „O Gospodze
uwielbiona ...”), 12/ „Litania do N. M. P.”, 13/ „Hymn św. Bonawentury”,
14/ „Informacja o Gradusach albo Stopniach Świętych ...” (pouczenie o od-
pustach, modlitwa przed rozpoczęciem i po zakończeniu nabożeństwa, „Li-
tania o Męce P. Jezusowej” oraz modlitwy: „Panie Jezu Chryste, któryś
z Niebios ...”, „Panie Jezu Chryste, przez tę gorzkość ..”, „Boże, który żadne-
go ...”), 15/ „W Kaplicy Heleny S. Rozmyślanie i Modlitwa Która się może
odprawić w Uroczystość Znalezienia i podwyższenia Krzyża Świętego”,
16/ „Nauka wyrazniejsza o Odpustach Kalwaryjskich ...”, 17/ „Nabożeństwo
do Anny Świętej Babki Jezusowej a Matki Nayswiętszej Maryi Panny na
Gorze Chelm w Gornym Śląsku Łaskami i Cudami Sławney ...” („Zachęce-
nie do nabożeństwa Anny Świętej”, modlitwa, „Litania o Świętej Annie”,
„Pieśń o Annie Świętej na Gorze Hełm ...”: „Z upadnieniem przed Imieniem
Niebieskiej Pary, z Gornym Dolne zabopolne Śląsko Ofiary ...”, „Siedm Mod-
litw do Anny Świętej ...”. „Bądź pozdrowiona o Nayszlachetniejsza ...”, „Bądź
pozdrowiona o przedziwny zapachu ...”, „Bądź pozdrowiona, o Naydroższe
kadzidło ...”, „Bądź pozdrowiona, Naysłiczniejszy Fioletowy kwiecie ...”,
„Bądź pozdrowiona a Jasnoświatny kwiecie ...”, „Bądź pozdrowiona, o prze-
najdroższy kwiecie Rayski ...”, „Bądź pozdrowiona, o Naypiękniejsze i naywy-
borniejsze ziarno”), „Pieśń druga o S. Annie”: „Witay Pani Matko Jezusa
Pana, Anno Święta na Gorze Chelm sierotom dana ...”, „Ofiarowanie Nabo-
żeństwa Annie S.”, „Opisanie Obrazu S. Anny w kościele W. OO. Reformatów
na Gorze Chelm przy Kalwaryi Łaskami słynącej”, 18/ pieśni kalwaryjskie
(„Witay przezacna Goro ...”, „Wychodząc w Drogi Święte ...”, „Już Cie wpraw-
dzie żegnamy Święta Chelmska Goro ...”).

Pro w en i e n c j a: BWO 2360.

Literatura: Estr XXXII 265; Bar 770; Ogrodziński s. 80; Urban s. 239; Ochot s. 359; Brzuszek s. 249; Smereka s. 112; Hanich s. 30.

– Toż, autor: jw.

Tytuł: Neues Jerusalem oder Calvarische Vorstellung des ganzen leidens Jezu Christi, wie auch der schmaerzhafthen, klaglichen und freundenreichen Geheimnisse der allerseligsten Jungfrau Maria. In Oberschlesien, auf dem Berg Chelm, jetzt von dem gnadenreichen Annabilde so ven den PP. Franziskanern verehret wird, Annaberg gennant. Von dem Hohgebohrnen Herrn Anton, des h. Romischen Reichs Grafen von Gaschin. Mit Kirchen, Kapellen und schonen Bildern gezieret und ganzlich vollendet. Mit Erlaubnis der Obrgkeit.

Druk i nakład: 1767, Drukarnia Akademicka Uniwersytetu Leopoldyńskiego we Wrocławiu, na j. niemiecki przetłumaczył hr. Filip Colonna ze Strzelec Opolskich.

Prowieniecja: modlitewnik znany tylko z literatury.

Literatura: Estr nie notuje; Reisch s. 95; Hanich s. 30.

– Toż, autor, tytuł, zawartość: jak MK 1-1767, wyd. pol.

Druk i nakład: Wrocław 1793, Drukarnia Akademicka Uniwersytetu Leopoldyńskiego.

Opis zewnętrzny: pol., 15,5 x 9 cm, s. 208, brakuje pierwszych 44 s., opr. późniejsza, tłoczone i złożone ornamenty roślinne na obrzeżach i grzbiecie.

Prowieniecja: AKF b. sygn.

Literatura: Estr nie notuje.

– Toż, autor, tytuł: jak MK 1-1767, wyd. niem.

Druk i nakład: Wrocław 1793, Drukarnia Akademicka Uniwersytetu Leopoldyńskiego.

Opis zewnętrzny: niem., 16,5 x 10 cm, s. 270, opr. tekturowa, brązowa, czcionka gotycka.

Zawartość: jak MK 1-1767, wyd. pol.

Prowieniecja: AKF 10/96.

Literatura: Estr nie notuje; Hanich s. 30.

– Toż, autor, tytuł, zawartość, literatura: jw.

Druk i nakład: Ratibor 1804.

Opis zewnętrzny: niem., 15,5 x 9 cm, s. 215, opr. późniejsza, tłoczone i złożone ornamenty roślinne na obrzeżach i grzbiecie.

Prowieniecja: AKF b. sygn.

– Toż, autor, tytuł: jak MK 1-1767, wyd. pol.

Druk i nakład: Opole 1853.

Proweniencja: modlitewnik znany tylko z literatury.

Literatura: Estr nie notuje; Ochot 145.

– Toż, autor, tytuł: jak MK 1-1767, wyd. niem.

Druk i nakład: Oppeln 1853, Druck von F. Weilshäuser, vierte Auflage.

Opis zewnętrzny: niem., 18,5 x 10,5 cm, s. 144, opr. tekturowa, czarna.

Zawartość: jak MK 1-1767, wyd. pol.

Proweniencja: AKF Arch 4.

Literatura: Estr nie notuje.

– Toż, autor, tytuł, zawartość: jak MK 1-1767, wyd. pol.

Druk i nakład: F. Gielnik na Górze św. Anny 1864, Drukarnia Tomasza Nowackiego w Mikołowie.

Opis zewnętrzny: pol., 18 x 11 cm, s. 143, brak paginacji na pierwszych 16 s., opr. tekturowa, czarna, płócienny grzbiet.

Proweniencja: AKF Arch 20, BŚ1 135101 I.

Literatura: Estr nie notuje; Ochot 145.

2. Autor: ks. Walenty Rimel.

Tytuł: Krótka nauka i modlitwy przed i po obchodzeniu stopni świętych (gradusów) w Kalwarii na górze Chełmskiej w górnym Szląsku.

Druk i nakład: Nakładem Fr. Gielnika u św. Anny 1869, Drukarnia Tomasza Nowackiego w Mikołowie.

Opis zewnętrzny: pol., 15 x 9,5 cm, s. 16, opr. z cienkiego papieru, żółta.

Zawartość: 1/ Wstęp (historia powstania „gradusów”, uzasadnienie możliwości uzyskania odpustu zupełnego za odprawienie nabożeństwa na „gradusach”, przypomnienie Breve Klemensa XIII z dn. 15 lipca 1765 r. oraz Breve Piusa VI z dn. 28 lipca 1788 r., omówienie warunków otrzymania odpustu, wprowadzenie do nabożeństwa na „gradusach”), 2/ Modlitwa św. Franciszka Ksawerego („O Boże mój! Ja kocham Cię ...”), 3/ Modlitwy św. Augustyna („Boże, który dla odkupienia ...”, „Najmilszy Panie Jezu Chryste, Odkupicielu ...”, „Niech Cię poznam Panie ...”), 4/ Modlitwa do ukrzyżowanego Pana Jezusa („Oto ja – o dobry ...”).

Proweniencja: AKF Arch 16.

Literatura: Estr nie notuje.

3. Autor: o. Władysław Schneider OFM, o. Atanazy Kleinwachter OFM.

Tytuł: Książka Kalwaryjska zawierająca w sobie rozmyślenia i modlitwy o Męce i Śmierci P. Jezusa także obchody tajemnic bolesnych, żałobnych

i tryumfalnych Najśw. Maryi Panny dla wygody pobożnych pątników przybywających na góry św. Anny w Górnym Szlązku.

Druk i nakład: Nakładem Klasztoru OO. Franciszkanów z Góry św. Anny 1871, Drukarnia Teodora Heneczka w N. Piekarach.

Opis zewnętrzny: pol., 15 x 10 cm, s. 176, opr. tekturowa, czarna, w środku tłoczony krzyż, na obrzeżach ornamenty roślinne.

Zawartość: 1/ „Krótkie opowiadanie o fundowaniu i historii klasztoru i kalwaryi na górze św. Anny (Chełmskiej)”, 2/ „Krótka nauka o odpustach ...”, 3/ „Stacye Drogi Krzyżowej” („Napomnienia przy rozpoczęciu drogi ...”, „Modlitwa wstępna przed wyjściem na kalwaryę”. „Jezu najukochańszy, na cześć i chwałę ...”), c/ 27 stacji drogi krzyżowej (każda stacja zawiera: wezwanie „Kłaniamy się Panie Jezu Chryste ..., modlitwę, Ojciec nasz, Zdrowaś Maryjo, Chwała Ojcu, Któryś cierpiał za nas rany ...), d/ Ofiarowanie nabożeństwa kalwaryjskiego, 4/ „Stacye Drózek najśw. Maryi Panny, bolesnych, pogrzebowych i chwalebnych” („Uwagi poprzedzające” i modlitwa wstępna, 21 stacji bolesnych, pogrzebowych i chwalebnych z których każda zawiera: Zdrowaś Maryjo, modlitwę, 3 Ojciec nasz, 3 Zdrowaś Maryjo, Wierzę w Boga), c/ „Ofiarowanie po skończonej kalwaryi”, 4/ „Litania o Najświętszej Maryi Pannie”, 5/ „Litania o Najświętszym Imieniu Jezus”, 6/ „Litania o świętej Annie”, 7/ „Dodatek o stopniach świętych (gradusach) i odpustach do nich przywiązanych” (zawiera dwie modlitwy: „Patrz o Panie, prosimy Cię ...”, „O Panie Jezu Chryste, dla gorzkości ...”), 8/ „Nabożeństwo pod czas Mszy Świętej”, 9/ „Sakrament Pokuty Sw ...” („Wezwanie Ducha Świętego”, „Modlitwa do Najświętszej Panny Maryi”, „Rachunek sumienia podług przykazań Boskich i kościelnych”, akty żalu, „mocnego przedsięwzięcia”, wiary, nadziei i miłości, „Modlitwa do Najśw. Panny Maryi przed spowiedzią”, modlitwa po spowiedzi św.), 10/ „Najświętszy Sakrament Ciała i Krwi Pańskiej” (modlitwa przed komunią św., akt wiary, nadziei, miłości, pokory, skruchy i pragnienia, modlitwy po komunii św.: św. Tomasz z Akwinu i św. Franciszka Salezego, „Hymn św. Symeona”, modlitwa św. Ignacego.

Proweniencja: AKF Arch 12; BDK 162 I.

Literatura: Estr nie notuje; Ochot 101; Kurowski s. 25.

– Toż, autor, tytuł: jak MK 3-1871.

Druk i nakład: Nakładem Klasztoru OO. Franciszkanów z Góry św. Anny 1890, Drukarnia A. Marcygo w św. Annie.

Opis zewnętrzny: pol., 15 x 9,5 cm, s. 160, opr. tekturowa, czarna.

Zawartość: jak MK 3-1871. Modlitewnik zawiera także „Pieśń kalwaryjską do wszystkich kaplic, czyli stacyi dróg Jezusowych” („Wychodząc w drogi święte ...”).

Proweniencja: AKF Arch 37.

Literatura: Estr nie notuje.

– Toż, autor: jw.

Tytuł: Książka Kalwaryjska zawierająca Stacye Drogi Krzyżowej Pana Jezusa, Nabożeństwo przy Gradusach i Stacye Drózek N. P. Maryi na Kalwaryi u św. Anny.

Druk i nakład: Nakładem Klasztoru OO. Franciszkanów z Góry św. Anny 1902, Drukarnia Reinharda Meyera w Raciborzu.

Opis zewnętrzny: pol., 15 x 9 cm, s. 159, opr. tekturowa, czarna, na pierwszej stronie umieszczono grafikę przedstawiającą w uproszczony sposób panoramę Góry Chełmskiej i figurkę św. Anny Samotrzeciej.

Zawartość: jak MK 3-1890.

Proweniencja: AKF Arch 32.

Literatura: Bar 775; Ochot 101.

– Toż, autor, tytuł: jw.

Druk i nakład: Nakładem Klasztoru OO. Franciszkanów z Góry św. Anny 1906, Drukarnia Reinharda Meyera w Raciborzu.

Opis zewnętrzny: pol., 15 x 9 cm, s. 176, opr. płócienna z tłoczonym krzyżem i otaczającymi go motywami roślinnymi.

Zawartość: jak MK 3-1871. Modlitewnik został poszerzony o dalsze pieśni kalwaryjskie („Wychodząc w drogi święte ...”, „Już Pan Jezus osądzony ...”, „Pójdźmy w drogę świętą ...”, „Wielka to miłość Boga ...”, „Pamiętaj człowiecze na Jezusa ...”, „Cóż mi po wszystkim ...”, „Kto jest sługą Matki świętej ...”, „Marya pod krzyżem stała ...”, „Zasnęła na czas ...”, „O Najświętsza Rodzico ...”, „Z dalekiej my krainy ...”, „Chrześcianie mili, zacznijmy śpiewać ...”, „Już teraz wszyscy wraz ...”, „Marya w niebo wstępuje ...”, „Już Marya w niebo wzięta ...”, „Tysiącroc bądź pozdrowiona ...”).

Proweniencja: AKF Arch 13.

Literatura: Bar 775; Ochot 101; Kurowski s. 101; MI 32.

– Toż, autor, tytuł: jw.

Druk i nakład: Nakładem Klasztoru OO. Franciszkanów z Góry św. Anny 1913.

Opis zewnętrzny: pol., 15 x 9 cm, s. 208, opr. tekturowa, czarna, grzbiet płócienny, na okładce wytłoczony krzyż z otaczającymi go ornamentami roślinnymi.

Zawartość: modlitewnik został poszerzony o pieśni: 1/ do Serca Jezusowego („Każda żyjąca dusza ...”, „Niechaj Serce Jezusowe ...”, „Zkądże Jezu miły ...”, „Z tej biednej ziemi”), 2/ do Najśw. Maryi Panny („Dzisiaj pozdrawiamy, Maryo Ciebie ...”, „Gwiazdo śliczna, wspaniała ...”, „Tysiąc razy pozdrawiamy Ciebie ...”, „Witaj święta i poczęta ...”). Dodano także jedną pieśń do św. Anny („Ja sobie wybrałem za obronę ...”).

Proweniencja: AKF Arch 17; MŚO H-101-SMG.

Literatura: Kurowski s. 101.

– Toż, autor, tytuł: jw.

Druk i nakład: Nakładem Klasztoru OO. Franciszkanów z Góry św. Anny 1919, Drukarnia Reinharda Meyera w Raciborzu.

Opis zewnętrzny: pol., 15 x 9 cm, s. 160, opr. tekturowa, czarna, płócienny grzbiet, na okładce tłoczony krzyż z ornamentami roślinnymi.

Zawartość: jak MK 3-1906.

Proweniencja: AKF Arch 18; BDITP-S b. sygn.

Literatura: Bar 775; Ochot 101; Kurowski s. 101.

– Toż, autor, tytuł: jw.

Druk i nakład: Nakładem F. Gielnika na Górze św. Anny 1930, Drukarnia Reinharda Meyera w Raciborzu.

Opis zewnętrzny: pol., 15 x 9 cm, s. 320, opr. skórzana, płócienna lub tekturowa. Modlitewniki oprawione w skórę posiadają tłoczony na okładce wizerunek św. Anny Samotrzeciej i napis: „St. Anna Ora pro Nobis”. Modlitewniki z okładką płócienną bądź tekturową posiadają tłoczony i złożony napis: „Książka Kalwaryjska”.

Zawartość: jak MK 3-1919. Dodano następujące pieśni: 1/ „Pieśni do Drogi krzyżowej” („Ach chrześcijanie ...”, „Już Piłat Jezusa wywiódł ...”, „Rozważajmy wszyscy ludzie ...”, „Rozważajmy dziś chrześcijanie ...”, „Zastanówmy się chrześcijanie mili ...”, „Zastanówmy się o chrześcijanie ...”, „Z modlitwami idziemy ...”, „Piłat kazał wiaźać Jezusa ...”), 2/ „Pieśni przy Drózkach N. P. Marji” („Ty, któraś pięknie ...”, „Wzięta do nieba Marya ...”), 3/ „Pieśni do Męki Pańskiej” („Ach chrześcijanie łzami się oblejcie ...”, „Cóż mi po wszystkim ...”, „Jezu wieczny opuścisz nas ...”, „Już Cię żegnam najmilszy Synu ...”, „Jużem dość pracował ...”, „Już wychodzi Jezus z domu ...”, „Krzyżu Chrystusów bądźże pochwalony ...”, „Krzyżu święty, coś nam złotym ...”, „Najstodszycy Jezusie zmiłuj się ...”, „Marya rzewliwie płacze ...”, „Ogrodzicę oliwny, widok ...”, „Pamiętaj człowiecze na Jezusa ...”, „Płaczcie dzisiaj duszo wszelka ...”, „Uważ pobożny człowiecze ...”, „Wielka to miłość Boga Ojca była ...”, „Wisi na krzyżu Pan ...”, „Witaj Matko uwielbiona ...”), 4/ „Pieśni pątnicze” („Wszyscy ludzie zaśpiewajcie ...”, „Dzisiaj pozdrawiamy Marya ...”, „Gwiazdo śliczna wspaniała ...”, „Już teraz wszyscy wraz ...”, „Marsz marsz, me serce ...”, „Miałem ci ja w sercu ...”, „Pożądana godzina już się zbliżyła ...”, „Sam, sam pątniczko ...”, „Skacz moje serce z radości ...”, „Śpiewa mi słowiczek ...”, „Tysiącokroć bądź pozdrowiona ...”, „Tysiąc razy pozdrawiamy Ciebie ...”, „Witaj święta i poczęta ...”, „W sercach się radość mnoży ...”, „Zdrowaś Marya Boga Rodzico ...”, „Z góry Kalwaryjskiej rozlega się głos ...”), 5/ Pieśń do Serca Pana Jezusa („Ofiara krzyża spełniona ...”), 6/ Pieśni do św. Anny („Ach już się troskliwa godzina ...”, „Anno święta babko Wnuka ...”,

„O Anno łaskiś pełna ...”, „O święta Pani, o wielka Patronko ...”, „Witaj Pani, Matko Matki ...”).

Proweniencja: AKF – 4 egz. b. sygn.; AKF Arch 14; MŚO H-758-SMG.
Literatura: Kurowski s. 101.

– Toż, autor: jw.

Tytuł: Książka Kalwaryjska Góry św. Anny.

Druk i nakład: Wydawnictwo Św. Krzyża w Opolu 1962, Drukarnia Opolskich Zakładów Graficznych, nakład 20 tys. egz., na nowo opracował O. Kanizy Lis OFM.

Opis zewnętrzny: pol., 13,5 x 9,5 cm, s. 423, opr. tekturowa, czarna.

Zawartość: modlitewnik składa się z 4 części o następującej treści:

I. Wstęp: 1/ Przedmowa, 2/ Rys historyczno-pastoralny Góry św. Anny, 3/ Pouczenie o odpustach.

II. Stacje Męki Pańskiej. 1/ „Modlitwa przed wyruszeniem na Kalwarię”, 2/ 27 stacji z których każda zawiera. odpowiednią zwrotkę pieśni, „Kłaniamy Ci się Panie Jezu Chryste ...”, rozmyślanie, modlitwę, Ojciec nasz, Zdrowaś Maryjo, Chwała Ojcu, Któryś za nas cierpiał rany ..., 3/ „Nabożeństwo na Gradusach czyli na Stopniach Świętych”, 4/ Droga krzyżowa.

III. „Dróżki Najśw. Maryi Panny. 1/ Stacje bolesne, pogrzebowe i chwalebne (21 stacji z których każda zawiera. Zdrowaś Maryjo, rozmyślanie i modlitwę).

IV. Nabożeństwa i modlitwy. 1/ „Modlitwy liturgiczne podczas Mszy św”. , 2/ „Wybór psalmów i pieśni dziękczynnych”, 3/ Nieszpory na niedziele i święta, 4/ Godzinki o Niepokalanym Poczęciu Najśw. Maryi Panny, 5/ Sakrament pokuty, 6/ Komunia św. , 7/ Litanie („Do Najśw. Imienia Jezus”, „Do Najśw. Serca Pana Jezusa”, „Do Najdroższej Krwi Chrystusa”, „Do Najśw. Maryi Panny”, „Do św. Józefa”, „Do św. Anny”, „Do św. Franciszka”, „Do św. Antoniego”, „Do Wszystkich Świętych”), 8/ „Przebłaganie Najśw. Serca Jezusowego”, 9/ „Wezwania do Chrystusa Króla”, 10/ Nabożeństwo do św. Anny (modlitwa: „O Jezu, Maryjo i Anno pozdrawiam Was ...”, „Nowenna do świętej Matki Anno”: „Z sercem pełnym uszanowania ...”, „Koronka do św. Anny”: „Witaj Matko Anno święta ...”, modlitwy do świętej Anny: „Boże, któryś błogosławioną Annę ...”, „Bądź mile pozdrowiona ...”, „Bądź pozdrowiona, o święta Matko ...”, „Chwalebna i święta Anno ...”, „O święta Anno, czcigodna rodzicielko ...”, „Najmilsza Matko Anno, bądź naszą orędowniczką ...”, „O święta Anno, Matko łaskawa ...”), 11/ Nabożeństwo do św. Franciszka („Hymn słoneczny”. „O Stwórco Potężny i Panie mój ...”, „Pamiętka śmierci św. Franciszka”, „Jak św. Franciszek odmawiał modlitwę Pańską”: „Ojciec nasz, najświętszy i najdobrotliwszy Stworzycielu ...”, „Pozdrowienie Panny Maryi”: „Bądź pozdrowiona, Święta Niewiasto ...”), 12/ Nabożeństwo do św. Antoniego („Responsorium”: „Jeśli cudów szukasz człeczce ...”, „Jeśli cudów

szkasz, idź do Antoniego”, „Nowenna do św. Antoniego”: „O święty Antoni cudami na całym świecie ...”, modlitwy do św. Antoniego: „Wspomnij sobie święty Antoni ...”, „O sławny, święty Antoni, wielkiej łaski ...”, „Święty Antoni, sławny sługo ...”, 13/ Różne modlitwy („Modlitwa poranna pielgrzyma” „O Boże i Panie mój! Dziękuję Ci serdecznie ...”, „Modlitwa wieczorna pielgrzyma”: „Przeminał dzień, który Twa dobroć ...”, „Modlitwa o utrzymanie miłości Boga”: „Nad wszystkie cnoty ...”, „Modlitwa przed krzyżem”: „Wielki Boże, pełen chwały ...”, Akt poświęcenia się Najśw. Maryi Pannie”, „Prośby do Matki najświętszej”, modlitwa o urodzaje), 14/ Pieśni przy Obchodach Męki Pańskiej („Wychodząc w drogi święte ...”, „Już Ostatnią Wieczerzę ...”) 15/ Pieśni podczas Drogi Krzyżowej („Już Pan Jezus osądzony ...”, „Zastanów się, o człowiecze ...”), 16/ Pieśni przy Drózkach N. M. Panny („Kto współczuje z Matką Świętą ...”, „Maryja pod Krzyżem stała ...”, „Ach, na krótki czas zasnęła ...”, „O Najświętsza Rodzico ...”, „Z dalekiej my krainy ...”, „Maryja w niebo wstępuje ...”, „Już Maryja w niebo wzięta ...”, „Wzięta do nieba Maryja Królowa ...”, „Ty, któraś pięknie ...”, „O Maryjo, czemu biegiesz w niebo ...”), 17/ „Pieśni mszalne”, 18/ Pieśni do Serca Pana Jezusa 18/ Pieśni do Najśw. Maryi Panny, 19/ Pieśni do Matki Bożej Bolesnej. 20/ Pieśni do św. Anny („Ach, już cię troskliwa ...”, „Annę chwalmy, matkę ...”, „Anno święta, Babko Wnuka ...”, „Chwalmy Boga z wysokości ...”, „Ciebie, Anno, pozdrawiamy ...”, „Czyńmy świętej Annie dzięki ...”, „Ja sobie wybrałam za obronę ...”, „My sieroty opuszczone ...”, „O Anno, łaskiś pełna ...”, „O Anno święta, proś za nas ...”, „O święta Anno, pozdrawiamy Ciebie ...”, „Słuchajcie chrześcijanie ...”, „Tysiącokroć bądź pozdrowiona, milionokroć uwielbiona, Matuchno ...”, „Tysiącokroć Was pozdrawiamy ...”, „Witaj Pani, Matko Matki ...”, „Witaj Anno, Babko Wnuka ...”, „W sercu się radość mnoży ...”, „Z pokłonieniem przed imieniem ...”, „Ach już się ta przykra godzina ...”, „Anno święta, wielowładna ...”, „Już cię wprawdzie żegnamy, świętej Anny Góro ...”, „Jużci, już odchodzić muszę ...”, „Już przed Tobą upadamy ...”). 21/ Pieśni do św. Franciszka („O Franciszku, Ojczy nas ubogich ...”, „Witaj Ojczy ukochany ...”, „Seraficki Niebianinie, witaj ...”, „Od wielu wieków pod stygmatów ...”), 22/ Pieśni do św. Antoniego. „Jeżeli szukasz cudów ...”, „Święty Antoni, cudotwórco Boży ...”, „Tryumfuj niebo z gościem ...”). 23/ Dodatek pieśni (pieśni do N. M. P., pieśni do Najśw. Sakramentu, pieśni do Serca P. Jezusa).

Prowienienca: AKF b. sygn.; 1 egz. mwpa.

– Toż, autor, tytuł, opis zewnętrzny, zawartość, provenienca: jw.

Druk i nakład: Wydawnictwo Św. Krzyża w Opolu 1973, Drukarnia Polskich Zakładów Graficznych, nakład 10 tys. egz.

– Toż, autor, tytuł, opis zewnętrzny, zawartość, provenienca: jw.

Druk i nakład: Wydawnictwo Św. Krzyża w Opolu 1976, Drukarnia Opolskich Zakładów Graficznych, nakład 10 tys. egz.

– Toż, autor, tytuł, proveniencja: jw.

Druk i nakład: Wydawnictwo Św. Krzyża w Opolu 1979, Drukarnia Opolskich Zakładów Graficznych, nakład 20 tys. egz.

Opis zewnętrzny: pol., 13,5 x 9,5 cm, s. 423, opr. tekturowa, brązowa, klejona materiałem z tworzywa sztucznego, tłoczony symbol franciszkański (dwie skrzyżowane ręce i krzyż ponad nimi) i złoty napis „Książka Kalwaryjska”.

Zawartość: jak MK 3-1962. Wstęp zawiera odnowioną, posoborową naukę o odpustach. Poszerzono zbiór pieśni o następujące tytuły: „Błogosław Panie nas ...”, „Boże mój, spragniony jestem Ciebie ...”, „Cały świat niech śpiewa tę pieśń ...”, „Chrystus Pan karmi nas ...”, „Dziękujemy Ci, Ojcze nasz ...”, „Dzięki, o Panie, składamy dzięki ...”, „Dziękujmy Panu, bo jest dobry ...”, „Gdzie miłość wzajemna i dobroć ...”, „Jeden chleb, co zmienia się ...”, „Niechaj z nami będzie Pan ...”, „O Przedwieczny nasz Panie i Boże ...”, „Panie mój, cóż Ci oddać mogę ...”, „Pan nie opuszcza nigdy tych ...”, „Przykazanie nowe daję wam ...”, „Radością naszą jesteś Ty ...”, „Radośnie Panu hymn śpiewajmy ...”, „Serce me do Ciebie wznoszę ...”, „Tylko Bóg mi dopomóż ...”, „Zbyt dobrze wiem, kim jestem ...”, „Gdy idziemy poprzez świat ...”, „Gdyby Bóg nie kochał nas ...”, „Gdy szukasz Boga, spojrzij na kwiaty ...”.

– Toż, autor, tytuł, opis zewnętrzny, zawartość, proveniencja: jw.

Druk i nakład: Wydawnictwo Św. Krzyża w Opolu 1983, Drukarnia Opolskich Zakładów Graficznych, nakład 50 tys. egz.

– Toż, autor, zawartość: jak MK 3-1871.

Tytuł: Kalvarienbuch enthaltend Betrachtungen und Gebete über das Leiden und Sterben Jesu Christi wie auch über die Geheimnisse der Schmerzen, des Begräbnisses und der Himmelfahrt Mariens. Zum Gebrauche der Wallfahrer zum Gnadenorte der hl. Mutter Anna in Oberschlesien.

Druk i nakład: Verlag des Franziskanerklosters 1886, Druck von Theodor Henetzek in Deutsch-Piekar.

Opis zewnętrzny: niem., 16 x 9,5 cm, s. 128, opr. tekturowa, czarna, na okładce tłoczony krzyż z ornamentami roślinnymi, czcionka gotycka.

Proveniencja: AKF Arch 31; AKF Arch 36.

Literatura: Estr nie notuje.

4. Autor: ks. Ignacy Böhm, proboszcz.

Tytuł: Kwiaty Pasyjne, czyli Zbiór Nabożeństw o męce Pańskiej, zawierający XXIII Obchodów Drogi Krzyżowej i licznych innych Nabożeństw na

cześć i uwielbienie gorzkiej męki i śmierci Pana naszego Jezusa Chrystusa Krwi i Ran Jego najświętszych i na honor Matki Boskiej Bolesnej. Z dodatkiem Gorzkich Żali, Godzinek i licznych Pieśni nabożnych o męce Pańskiej w czasie postu i na pąci używanych.

Druk i nakład: Wydawnictwo dzieł katolickich M. Rogier, Góra św. Anny 1895, wyd. nowe.

Proweniencja: modlitewnik znany tylko z literatury.

Literatura: Estr nie notuje; MI 5.

5. Autor: o. Andrzej Bolczyk OFM.

Tytuł: Pobożny Pielgrzym. Przewodnik dla pielgrzymujących na Górę Świętej Anny i do innych miejsc cudownych.

Druk i nakład: Nakładem Fr. Gielnika z Góry św. Anny 1897, Drukarnia Reinharda Meyera w Raciborzu.

Opis zewnętrzny: pol., 15 x 9 cm, s. 979, opr. skórzana, czarna, na okładce wytłoczona postać Chrystusa Dobrego Pasterza, brzegi wzmocnione metalowymi okuciami, metalowa sprzączka spinająca okładki.

Zawartość: modlitewnik składa się z 2 części o następującej treści:

I. 1/ Imprimatur, 2/ Podział roku kościelnego, 3/ „Spis i porządek Świąt i Świętych Pańskich”, 4/ Rys historyczny Góry św. Anny, 5/ Pouczenie o od pustach, 6/ Uwagi dla pielgrzymujących, 7/ „Przygotowanie się do pielgrzymki a/ Modlitwa przed rozpoczęciem pielgrzymki, 8/ „Na drodze do miejsca cudownego” („Pieśni na pozdrowienie Krzyża św. na drodze”: „Krzyżu święty coś nam złotym ...”, „Ach pójďte Chrześciance pozdrowić ...”, „Krzyżu święty nadewszystko ...”, „Krzyżu Chrystusów bądźże pochwalony ...”, różaniec, Godzinki o Niepokalanym Poczęciu N. M. P.), 9/ „Nabożeństwa na miejscu cudownym” („Modlitwa przed wstąpieniem do kościoła”: „Bądź pozdrowiony święty domie ...”, „Modlitwa po wstąpieniu do kościoła”: „Bądź uwielbiona o Trójco Przenajświętsza ...”), 3 modlitwy „przed cudownym obrazem św. Anny na górze Chełm”. „Bądź pozdrowiona święta Matko Bogarodzicy ...” „Miejsce upodobania Boskiego i twego ...”, „Do ciebie się uciekam ...”) 10/ „Nabożeństwo poranne”(„Modlitwa św. Alfonsa”, „Do Najśw. Panny Maryi”, „Do Anioła Stróża, „Do świętej matki Anny”: „Święta Anno, moja patronko ...”, akt wiary, nadziei i miłości), 11/ Modlitwa wieczorna („Modlitwa św. Alfonsa”, „Do świętej matki Anny”: „Moja najmiłsza matko Anno, nie mogę się ukłaść ...”), 12/ „Modlitwy podczas Mszy św.” („Msza św. podług modlitw kapłana”, „Msza św. na cześć Najśw. P. Maryi ofiarowana”, „Msza św. na cześć św. Anny ofiarowana”), 13/ Pieśni mszalne, 14/ „Nabożeństwo do Spowiedzi św.”, 15/ „Nabożeństwo do św. Komunii”, 16/ „Modlitwy dla dostąpienia odpustu, 17/ Nieszpory („Podług Jana Kochanowskiego”), 18/ „Koronka na cześć męki Pańskiej”, 19/ Modlitwa św. Augustyna, 20/ „Nabożeństwo na pamiątkę konania Pana naszego Jezusa Chrystusa i siedmiu Słów Jego

wyrzeczonych na Krzyżu” (modlitwy w oparciu o poszczególne słowa, b/ Modlitwa do Matki Bożej Bolesnej, „Modlitwa do serca konającego Jezusa”, d/ „Modlitwa do przynajświętszej Rany Ramienia ...”, „Prośba o błogosławieństwo”, 21/ „Modlitwy do Najśw. Ran Chrystusa Pana” (modlitwy do Ran nóg, rąk i boku Pana Jezusa), 22/ Modlitwa do Matki Boskiej Bolesnej, 23/ „Litania do pięciu Ran Pana naszego Jezusa Chrystusa”, 24/ Modlitwa św. Augustyna, 25/ „Litania o Krzyżu świętym”, 26/ „Westchnienia pod Krzyżem”, 27/ „Litania o Męce Pańskiej”, 28/ „Koronka o najdroższej Krwi Pana naszego Jezusa Chrystusa”, 29/ „Modlitwa do najdroższej Krwi Pana Jezusa”, 30/ „Ofiarowanie Krwi Pana naszego Jezusa Chrystusa”, 31/ „Litania na cześć Krwi przynajdroższej Pana naszego Jezusa Chrystusa”, 32/ „Koronka do Serca Jezusowego”, 33/ „Ucieczka do Serca Macierzyńskiego Najświętszej Maryi Panny”, 34/ „Litania do Serca P. Jezusa”, 35/ „Akt błagający do Serca Jezusa”, 36/ „Koronka do Boskiej Opatrzności”, 37/ „Koronka do Przemienienia Pańskiego”, 38/ Droga Krzyżowa (pieśń . „Zastanów się o człowiecze ...”, 14 stacji Drogi Krzyżowej, pieśni: „Piłat kazał wziąć Jezusa ...”, „Już Piłat Jezusa wywiódł do okna ...”, „Już Pan Jezus ...”, „Pójdźmy w drogę świętą ...”).

II. 1/ Pieśni o Męce Pańskiej („Rozmyślajmy dziś, wierni chrześcianie ...”, „Ach, mój Jezu, jak Ty klęczasz ...”, „Będąc przestraszony tak dziwnym ...”, „Człowiek drogę cnót porzucił ...”, „Lament serdeczny w mem sercu ...”, „Ogrodzie oliwny, widok ...”, „Jezus, mądrość i prawda ...”, „Uważ, pobożny człowiecze, u siebie ...”, „Płaczmy wszyscy najmilejsi zebrani kochankowie ...”, „Jużem dość pracował ...”, „Już wychodzi Jezus z domu Kaifasza ...”, „Idąc w przykrą górę ...”, „Ojczy, Boże wszechmogący ...”, „Gdy ja sobie uważuję ...”, „Pamiętaj człowiecze na Jezusa ...”, „Cóż mi po wszystkim ...”, „Klęczysz w Ogroju, modląc ...”, „Wielka to miłość Boga Ojca była ...”), 2/ Pieśni przed krzyżem („Jezu Chryste, Panie miły ...”, „Wisi na krzyżu Pan ...”, „O duszo wszelka nabożna ...”, „Zawitaj Ukrzyżowany ...”, „O jak srodze jest rozpięty ...”, „O gdybyś wiernie uważył ...”, „Umarł, ach umarł Jezus ...”, „Tysiąc kroć bądź pozdrowiony, o krzyżu ...”, „Już zdejmują martwe z krzyża ...”), 3/ „Do pięciu ran św. Pana Jezusa” („Jezu wcielony, mój Boże ...”, „Pozdrawiam cię, ręko prawa ...”, „Witaj, ręko Chrysta prawa ...”, „Dokąd się mam uciekać ...”, „Gdy Cię Ukrzyżowanego ...”, „Zbliżam się kTobie, Jezu mój ...”, „Witaj, najświętsza rano prawej ręki ...”), 4/ „U grobu Jezusowego” („Płaczcie, anieli, płaczcie ...”, „Tu przed grobem stojący ...”, „O Grobie chwalebny, oto nieśmiertelny ...”, „Dobra noc, głowo święta ...”), 5/ „O Najśw. Matce Bolesnej” („Stała Matka boleściwa ...”, „Daj nam Chryste wspomóżenie ...”, „Już cię żegnam najmilsza ...”, „Już Cię żegnam najmilszy Synu ...”, „Słodki Jezu jakoś skatowany ...”, „Witaj, Matko uwielbiona, żalem serdecznym zraniona. Gdyć Symeon sprawiedliwy opowiedział miecz straszliwy. Przez tak żalosalną nowinę ...”, „Witaj, Matko uwielbiona, żalem serdecznym zraniona. Gdyć Symeon sprawiedliwy, opowiedział miecz straszliwy. O, Marya, o Marya ...”, „Żalosalna

Matko jakoć bolesnego ...”, „Kto jest sługą Matki świętej ...”, „Marya pod krzyżem stała ...”), 6/ „Inne pieśni, które służyć mogą przy niektórych kaplicach na Kalwaryi” („Rafale święty, wielki Archaniele ...”, „Marya Magdalena w świecie się kochała ...”), 7/ „Nowenna do Niepokalanego Poczęcia N. M. P.”, 8/ „Nowenna do Narodzenia Najśw. Panny”, 9/ „Nowenna do Zwiastowania Najświętszej Panny”, 10/ „Nowenna do Oczyszczenia Najświętszej Panny”, 11/ „Nowenna do Wniebowzięcia Najświętszej Panny”, 12/ „Nabożeństwo do Najświętszej Maryi Panny przed każdy Jej cudownym obrazem” („Modlitwa przygotowawcza”, „Hymn przy odsłonięciu cudownego obrazu N. M. P.”, „Akty przy cudownym obrazie Najśw. Panny”, „Westchnienia nabożne do Matki Boskiej”, „Trzy nabożne pozdrowienia do Najśw. Panny Maryi”, Modlitwa św. Bonawentury, Hymn św. Bonawentury, 13/ Modlitwy na każdy dzień tygodnia do N. M. P., 14/ „Nabożeństwo na cześć przeszyciego boleściami Serca Maryi Panny”, 15/ „Koronka o siedmiu boleściach N. M. P.”, 16/ „Koronka dwunastu gwiazd Najświętszej Maryi Panny”, 17/ Modlitwa codzienna do Serca N. M. P., 18/ „Litania na Święto Wniebowzięcia Najświętszej Panny Maryi”, 19/ „Trzy modlitewki na cześć Wniebowzięcia Najśw. Maryi Panny”, 20/ „Modlitwa do Najśw. Panny Maryi na otrzymanie łask”, 21/ Prośba o ratunek Najśw. Maryi Panny, 22/ „Dwie modlitwy z odpustem nadanym przez OO. ŚŚ. Innocentego VII. i Piusa VII. „ („Niech Cię witają niebiosy ...”, „Maryo, wielką jesteś Królową ...”), 23/ „Litania do Serca Maryi”, 24/ Modlitwa do Najśw. Serca Maryi, 25/ „Różaniec zawierający rozmyślanie Tajemnic wiary Chrystusowej”, 26/ „Litania do Najśw. Panny Maryi, Królowej Różańca św.”, 27/ „Koronka Najśw. Panny Maryi Szkaplerza św.”, 28/ „Litania na uroczystość Najśw. Panny Szkaplerznej”, 29/ Pieśni o Najśw. Maryi Pannie, 30/ Pieśni o św. Jadwidze („Zacznijcie słać Jadwigę Księżniczkę ...”, „Jadwigo święta, z cnót ...”, „Cieszcie się dzisiaj wszyscy chrześcianie ...”, „We wielkiej sławie jest miasto Trzebnica ...”), 31/ „Nowenna do świętej matki Anny” („Rozważ tę wielką łaskę, której Bóg Annie świętej ...”), 32/ „Pięć chwalebnych zaszczytów świętej matki Anny” („Raduj się, o w szczęściu błogosławiona Anno ...”), 33/ „Godzinki o Annie świętej” („Święta Anno uwielbiona, twoja Córka wyniesiona ...”), 34/ „Litania o św. Annie”, 35/ „Koronka do św. Anny” („Chwała bądź Tobie, Boże Ojczy, żeś mnie stworzył ...”), 36/ Nabożeństwo wtorkowe do św. Anny („Do pięciu radości św. matki Anny”: „O chwalebna święta matko Anno, wspomnij ...”, „Do pięciu boleści św. matki Anny”. „O święta Anno, wspomnij na wielką boleść ...”, „Modlitwa z rozmyślaniem o dobrej śmierci św. matki Anny”: „Święta matko Anno, bardzo droga była śmierć ...”, „Modlitwa, gdy kto świecę ofiaruje”: „Przyjmij łaskawie, o błogosławiona matko ...”, 37/ Inne modlitwy wtorkowe do św. Anny („Z głębokości serca mojego pozdrawiam cię ...”, „Pozdrawiam i wielbię cię we wtorek dzisiejszy ...”, „Z głębi serca mojego pozdrawiam cię, o Anno ...”), 38/ Nabożeństwo do św. Anny (modlitwy: „Bądź pozdrowiona, o święta matko

Anno ...”, „Wesel się Anno święta ...”, „O najdobrotliwsza matko Matki ...”, „Bądź mile pozdrowiona, najgodniejsza matko ...”, „O wy trzy najświętsze osoby ...”), 39/ Trzy modlitwy odpustowe na cześć św. Anny („Z sercem pełnym najszczęśliwszego ...”, „Bądź pozdrowiona, łaski pełna ...”, „O chwały godna Anno święta ...”), 40/ „Dwie modlitwy aby obrać św. Annę za osobliwą Patronkę” („O błogosławiona Pani, matko Bogarodzicielki ...”, „O najświętsza Boga Rodzicielki matko ...”), 41/ Różne prośby do św. Anny („Modlitwa o uproszenie miłości Boga”, b/ „Modlitwa małżonków do św. Joachima i św. Anny”, „Prośba o łaski małżeńskie”, „Modlitwa o błogosławieństwo domowe”, „Modlitwa w szczególnym utrapieniu”, „Modlitwa za męża lub żonę”, „Modlitwa za dzieci”, „Modlitwa za błądzące dziecko”, „Modlitwa za służących”, „Modlitwa za duszpasterza”, „Modlitwa za dobrodziejów”, „Modlitwa na pożegnanie się z Anną świętą na miejscu cudownym” („O Święta Anno, matko łaskawa, nadszedł teraz dla mnie czas ...”), 42/ Pieśni o św. Annie („W sercach się radość mnoży, idę pielgrzymować ...”, „Ja sobie wybrałem za obronę ...”, „Z upadnięciem przed imieniem ...”, „Posłuchajcie chrześcijanie służący świętej Annie ...”, „Ja sierota opuszczona ...”, „Tysiąc kroć was pozdrawiamy ...”, „Chwalmy Boga z wysokości ...”, „Już przed tobą upadamy ...”, „Ach już się troskliwa godzina ...”), 43/ Droga Krzyżowa na Kalwarii (modlitwa wstępna: „Jezu najukochańszy, na cześć i chwałę ...”, 28 stacji z których każda zawiera: wezwanie „Kłaniamyć się Panie Jezu Chryste ...”, rozmyślanie, modlitwę, Ojciec nasz, Zdrowaś Maryjo, Chwała Ojcu, „Któryś cierpiał dla nas rany ...”), 44/ „Litania o Najśw. Imieniu Jezus”, 45/ „Te Deum”, 46/ „Nabożeństwo na Gradusach, czyli Stopniach świętych” (pouczenie o odpustach, „Modlitwa przed wejściem na Gradusy”: „O Boże, nieskończonego miłosierdzia i dobroci ...”, „Modlitwa po skończonych Gradusach”: „Boże, dla odkupienia świata ...”, „Błogosławieństwo Jezusa pobożnie rozmyślającym mękę Jego”: „Bądźcie błogosławieni od Ojca mego ...”, „Idąc do domu”: „Na drodze pokoju i błogiej szczęśliwości ...”, „Pieśń, którą się śpiewać może odchodząc z Kalwarii”. „Już cię wprowadzie zegnamy, święta Chełmska goro ...”).

Pro w e n i e n c j a: AKF Asc 62; AKF Arch 40; BŚI 50553 I.

L i t e r a t u r a: Estr nie notuje; Bar 774; Ochot 173; Kurowski s. 26; Harnich s. 37.

– Toż, autor, zawartość: jw.

T y t u ł: Der Andächtige Wallfahrer. Gebet und Gesangbuch zum Gebrauche bei Wallfahrten nach dem St. Annaberge sowie nach anderen Gnadenorten.

D r u k i n a k ł a d: Verlag von F. Gielnik in St. Annaberg OS. 1899, Druck von R. Meyer, Ratibor.

O p i s z e w n ę t r z n y: niem., 13 x 8 cm, s. 450, opr. skórzana, czarna, na okładce tłoczony złoty krzyż, na obrzeżach ornamenty roślinne, czcionka gotycka.

Proweniencja: AKF Asc 858; AKF b. sygn.

Literatura: Estr nie notuje; Kurowski s. 27.

– Toż, autor, tytuł, zawartość: jw.

Druk i nakład: Verlag von F. Gielnik in St. Annaberg OS. 1903, Druk von R. Meyer, Ratibor.

Opis zewnętrzny: niem., 13 x 8 cm, s. 464, opr. tekturowa, czarna, na okładce tłoczony krzyż z ornamentami roślinnymi.

Proweniencja: AKF b. sygn.; BDK b. sygn.

Literatura: Ochot 22; MI 32.

6. Autor: o. Andrzej Bolczyk OFM.

Tytuł: Stacye czyli Droga Krzyżowa z pieśniami stosownemi.

Druk i nakład: Nakładem Fr. Gielnika z Góry św. Anny 1901, Drukarnia R. Meyera w Raciborzu, wyd. III, nakład 19-32 tys. egz.

Opis zewnętrzny: pol., 13,5 x 9 cm, s. 48, opr. tekturowa.

Zawartość: modlitewnik zawiera 14 stacji Drogi Krzyżowej. Brak części zawierającej pieśni.

Proweniencja: BŚI 3495 I.

Literatura: Ochot 213.

– Toż, autor, tytuł: jw.

Proweniencja: modlitewnik znany tylko z literatury.

Literatura: Bar s. 282.

7. Autor: P. Raphael Müller OFM.

Tytuł: Führer auf der Kalvarie zu St. Annaberg O. Schles.

Druk i nakład: Verlag von hl. Antonius, Breslau 1913.

Opis zewnętrzny: niem., 14,5 x 9,5 cm, s. 47, opr. tekturowa, okładka identyczna jak strona tytułowa, czcionka gotycka.

Zawartość: obok strony tytułowej zamieszczono panoramę Góry św. Anny. Dalej następuje krótka historia Kalwarii, omówienie Drózek Męskiej oraz Drózek Najświętszej Maryi Panny. Przewodnik zawiera także szczegółowy plan całej Kalwarii.

Proweniencja: AKF Arch 45.

Literatura: Bar 781.

– Toż, autor, literatura: jw.

Tytuł: Przewodnik po Kalwarii na Górze św. Anny.

Druk i nakład: bmw 1913.

Opis zewnętrzny: pol., 14,5 x 9,5 cm, s. 48.

Proweniencja: modlitewnik znany tylko z literatury.

Literatura: Bar 782.

– Toż, autor, tytuł, zawartość: jak MK 6-1913, wyd. niem.

Druk i nakład: Verlag von hl. Antonius, Breslau 1923, Drukarnia „Schlesisches Volkszeitung”, wyd. II.

Opis zewnętrzny: niem., 15 x 10 cm, s. 43, opr. z cienkiego papieru, okładka identyczna jak strona tytułowa, czcionka gotycka.

Proweniencja: AKF b. sygn.

Literatura: Kurowski s. XXI.

– Toż, autor, tytuł, zawartość: jw.

Druk i nakład: Verlag von hl. Antonius, Breslau 1935, wyd. III.

Opis zewnętrzny: niem., 15 x 10 cm, s. 46, opr. z cienkiego papieru, biała, na okładce umieszczono drzeworyt przedstawiający panoramę Góry św. Anny, czcionka gotycka.

Proweniencja: AKF Arch 21.

Literatura: Bar 781; Kurowski s. XXI.

8. Autor: P. Fabianus Gielnik OFM.

Tytuł: Wallfahrtsbuch enthaltend Gebete und Gesänge zum Gebrauch bei Wallfahrten nach dem St. Annaberge.

Druk i nakład: Verlag von Fr. Gielnik, St. Annaberg O. S. 1908, Drukarnia Reinharda Meyera w Raciborzu.

Opis zewnętrzny: niem., 12,5 x 8,5 cm, s. 436, opr. płócienna, na okładce tłoczony krzyż z napisem „IHS”, czcionka gotycka.

Zawartość: modlitewnik składa się z 3 części o następującej treści.

I. Wstęp. 1/ „Zaittafel der beweglichen Feste”, 2/ „Vom Kirchenjahr”, 3/ „Geschichtliches über den St. Annaberg”. II. Nabożeństwa i modlitwy. 1/ „Allgemeine Andachtsübungen („Messandacht für alle Zeiten”, „Messandacht für hl. Anna”, „Beichtandacht”, „Kommunionandacht”, „Kreuzwegandacht”), 2/ „Verehrung der Heiligen” („Zur allerseligsten Jungfrau”, „Zur hl. Joseph”, „Zur hl. Anna”), 3/ „Kalvarienandacht” („Kreuzwegandacht auf der Kalvarie”, „Litanei zum süßen Namen Jesu”, „Aufopferung der Kalvarienandacht”, „Andacht bei der hl. Stiege”, „Marienstationen auf der Kalvarie”), 4/ „Lieder” („Grosser Gott, wir loben dich ...”, „O Haupt voll Blut ...”, „Nun müssen wir scheiden”).

III. Zbiór pieśni. 1/ „Morgenlied”, 2/ „Abendlied”, 3/ „Vor der Predigt”, 4/ „Meßlieder”, 5/ „Te Deum laudamus”, 6/ „Segenslieder”, 7/ „Zu Ehren des leidenden und sterbenden Erlösers”, 8/ „Kreuzweglieder” („Kommt von den eitlen Wegen ...”, „Zum Kreuzweg eilet hin ...”, „Gott, du mein Erbarmer senke ...”), 9/ „Zu Ehren des heiligsten Herzens Jesu”, 10/ „Zu Ehren des hl. Kreuzes” („Heiliges Kreuz, sei hoch verehret ...”, „O du hochheiliges

Kreuze ...”), 11/ „Allgemeine Wallfahrtslieder” („Gelobt sei Jesus Christus ...”, „In Gottes Namen wallen wir ...”, „Zu deiner Ehre, Gott, wallen wir ...”), 12/ „Lieder für die Kirche und bei Wallfahrten zu Ehren der allers. Jungfrau Maria”, 13/ „Lieder zu Ehren der heiligen Mutter Anna” („Als in Sündennoth die Menschheit klagte ...”, „Heilige Anna, Hoffnungstern ...”, „In den Stürmen hier im Leben ...”, „Lasset uns in frohen Weisen ...”, „Mutter Anna, dir sei Preis ...”, „Mutter Anna, können wir ...”, „O Anna, voll der Gnade ...”, „O Mutter, du der Frauen Krone ...”, „Sankt Anna, odle Frau ...”, „Sankt Anna, milde Mutter ...”, „Sankt Anna, Mutter groß ...”, „Sankt Anna, Mutter, lehre Frau ...”, „Sankt Anna zu lieben ...”, „Sei begrüßt zu tausendmalen ...”, „Zu dir schick ich heit meinen Gruß ...”), 14/ „Zu einzelnen Kreuzweg-Stationen auf der Kalvarie” („Ach allerliebste Mutter mein ...”, „Bei finstrer Nacht ...”, „O christlich Herz ...”, „Nun legt man meinen besten Freund ...”), 15/ „Für die Muttergottes-Stationen” („Heilige Mutter, welche Schmerzen ...”, „Bei dem letzten Mahl im Kreise ...”).

Proweniencja: BŚ1 210756 II.

Literatura: Ochot 223; MI 28.

– Toż, autor, zawartość: jw.

Tytuł: Wallfahrtsbuch enthaltend die notwendigsten Gebete und Gesänge zum Gebrauche bei Wallfahrten, besonders nach dem St. Annaberge.

Druk i nakład: Verlag von Fr. Gielnik, St. Annaberg O. S. 1908.

Opis zewnętrzny: niem., 12 x 8,5 cm, s. 544, brak okładki, czcionka gotycka.

Proweniencja: BDIPT-S b. sygn.

– Toż, autor, tytuł, zawartość, proveniencja: jw.

Druk i nakład: Verlag von Fr. Gielnik, St. Annaberg O. S. 1914.

Opis zewnętrzny: niem., 13 x 8,5 cm, s. 544, opr. tekturowa, czarna, żółty tłoczony krzyż, czcionka gotycka.

– Toż, autor, tytuł, opis zewnętrzny, zawartość: jw.

Druk i nakład: Verlag von Fr. Gielnik, St. Annaberg O. S. 1919.

Proweniencja: BDIPT-S b. sygn.; AKF b. sygn.

– Toż, autor, tytuł, opis zewnętrzny, zawartość: jw.

Druk i nakład: Verlag von Fr. Gielnik, St. Annaberg O. S. 1926.

Proweniencja: AKF b. sygn.

Literatura: MI 29 – 1934.

– Toż, autor, tytuł, opis zewnętrzny, zawartość, proveniencja: jw.

Druk i nakład: Verlag von Fr. Gielnik, St. Annaberg O. S. 1932.

Literatura: Kurowski s. VIII; MI 50.

Autor: niezn.

Tytuł: Droga krzyżowa.

Druk i nakład: Wydawnictwo i Drukarnia M. Gaertner, Królewska Huta, ul. 3-go maja 17, 1927.

Proweniencja: modlitewnik znany tylko z literatury.

Literatura: MK 9.

– Toż, autor, druk i nakład, proveniencja: jw.

Tytuł: Kreuzwegbüchlein.

Literatura: MI 50; MI 34 – 1941.

10. Autor: niezn.

Tytuł: Liederbuch für Wahlfahrer nach den Gnadenorten Gross-Piekar und St. Annaberg.

Druk i nakład: Druck und Verlag: M. Gaertner; Królewska Huta, ul. 3-go maja 17, 1927, nakł. 1-10 tys. egz.

Opis zewnętrzny: niem., 14 x 8,5 cm, s. 180, opr. z szarego, bibułkowego papieru, nadruk identyczny jak strona tytułowa, czcionka gotycka.

Zawartość: modlitewnik składa się z 2 części o następującej treści:

I. 1/ „Kurze Belehrung über die Wallfahrt”, 2/ „Meßbandacht zu Ehren der Mutter Gottes”, 3/ „Begrüßung des Gnadenbildes”, 4/ „Gebet, um Maria seine ganze Familie zu empfehlen”, 5/ „Gebet, um Maria als Patronin zu erwählen”, 6/ „Lauretanische Litanei”, 7/ „Die Geheimnisse des hl. Rosenkranzes”, 8/ „Gebet vor dem Besteigen der heiligen Stiege” („O unendlich gütiger ...”), 9/ „Gebet nach dem Besteigen der heiligen Stiege” („Ewiger Vater, wir opfern dir auf ...”), 10/ „Kreuzwegandacht” („O unendlich gütiger und barmherziger Gott ...”), 11/ „Begrüßung des Gnadenbildes der hl. Anna” („Sei begrüßt, Mutter der Gottesgebärerin, o hl. Anna ...”).

II. „Lieder”: 1/ „Marienlieder”, 2/ „Abendlieder”, 3/ „Allgemeine Lieder”, 4/ „Fastenlieder”, 5/ „Sakramentslieder”, 6/ „St. Anna Lieder” („Als in Sündennoth die Menschheit ...”, „Heilige Anna, Hoffnungsstern ...”, „In dem Stürmen hier im Leben ...”, „Lasset uns in frohen Weisen ...”, „Mutter Anna dir sei Preis ...”, „Mutter Anna, könnten wir ...”, „Mutter Anna uns entsprossen ...”, „Mutter Anna von dem Throne ...”, „O Anna voll der Gnade ...”, „O Anna zu dir kommen wir ...”, „O Mutter, du der Frauen Krone ...”, „Sankt Anna, edle Frau ...”, „Sankt Anna, milde Mutter ...”, „Sankt Anna zu lieben ...”, „Sei gebrüßt zu tausendmalen ...”).

Proweniencja: AKF Arch 30.

11. Autor: niezn.

Tytuł: Sammlung der beliebtesten Wallfahrtslieder zum Gebrauch bei Wallfahrten nach dem St. Annaberge und anderen Wallfahrtsorten.

Druk i nakład: Als Manuskript gedruckt, Fr. Gielnik, St. Annaberg O/Schles. 1930.

Opis zewnętrzny: niem., 13 x 8,5 cm, s. 160, opr. tekturowa, pomarańczowa, czarny nadruk na okładce identyczny jak strona tytułowa, czcionka gotycka.

Zawartość: 1/ „Sakraments und Segenslieder”, 2/ „Herz Jesu Lieder”, 3/ „Fastenlieder”, 4/ „St. Anna Lieder” („Sankt Anna, voll der Gnade ...”, „Sankt Anna zu lieben ...”), 5/ „Kreuzweglieder” („Angenehmer Baum des Lebens ...”, „Heiliges Kreuz, sei hoch verehret ...”), 6/ „Marienslieder”, 7/ „Hilffs Franziskus Lieder” („O Sonne, mein Bruder ...”, „O Franziskus, du Vater der Armen ...”, „Auf zum Schwur ...”, „Aus der Teufe rufe ich ...”, „Da unten ist Friede ...”, „Erdentöchter, Erdensöhne ...”).

Proweniencja: AKF b. sygn.; BDIPT-S b. sygn.

– Toż, autor, tytuł, opis zewnętrzny, zawartość: jw.

Druk i nakład: Fr. Gielnik, St. Annaberg O/Schles. 1934.

Proweniencja: AKF b. sygn.

Literatura: MI 50.

– Toż, autor, tytuł, opis zewnętrzny, zawartość, proveniencja: jw.

Druk i nakład: Fr. Gielnik, St. Annaberg O/Schles. 1941.

12. Autor: o. Barnaba Stokowy OFM.

Tytuł: Pieśni kalwaryjskie, zbiór pieśni używanych przy wspólnych nabożeństwach odpustowych na Górze św. Anny.

Druk i nakład: OO. Franciszkanie, Góra św. Anny 1948.

Opis zewnętrzny: pol. 16, s. 63, 1 nlb.

Proweniencja: modlitewnik znany tylko z literatury.

Literatura: Bar 787.

2. Autorzy, wydawcy i nakłady poszczególnych modlitewników

Omówione wyżej modlitewniki kalwaryjskie były zarówno w swojej treści jak i przeznaczeniu powiązane z charakterem Góry św. Anny jako ośrodka pasyjnego. Dzieje tego sanktuarium związane są z jednej strony z historią franciszkanów, a z drugiej strony z fundacjami, jakie dla tego ośrodka kulturowego poczyniła rodzina de Gaschin¹⁵.

¹⁵ Spotyka się dziś różną pisownię tego nazwiska (np. Gaszyn lub Gaszyna). Powody, dla których autor przyjmuje pisownię „de Gaschin” są następujące: a) AMC podając genealogię

Hrabia Jerzy Adam Franciszek de Gaschin (1643-1719) w 1658 r. został mianowany testamentem hr. Melchiora Ferdynanda dziedzicem Majoratu Śląskiego¹⁶. Tym samym wszedł w posiadanie Góry Chełmskiej¹⁷ wraz z kościołem św. Anny i klasztorem franciszkańskim¹⁸. On to, w 1700 r. wykorzystując naturalne ukształtowanie terenu wokół szczytu, przypominające okolice Jerozolimy¹⁹, rozpoczął budowę Kalwarii, czyli kompleksu kaplic stanowiących Stację Męki Pańskiej, na wzór oryginalnych w Jerozolimie. W 1709 r. budowa kierowana przez włoskiego architekta Domenicho Sighno²⁰, zamieszkałego w Opolu, została zakończona. Całość wzorowana była na istniejącej już od ok. 1604 r. Kalwarii Zebrzydowskiej²¹. Jednakże ani zakonnicy, ani proboszcz z pobliskiej Leśnicy, ani też sam fundator, nie chcieli wziąć Kalwarii pod swój zarząd²².

Taki stan rzeczy trwał do 1763 r., kiedy to kapituła zakonna reformatów zdecydowała się na przejęcie przez miejscowych braci opieki duszpasterskiej nad Kalwarią²³. Jeszcze przed tym faktem, w 1719 r. zmarł w Żyrowej hr. Jerzy Adam de Gaschin²⁴. Dzieła odbudowy Kalwarii, przez dziesiątki lat opuszczonej i zrujnowanej, podjął się jeden z następców zmarłego, hr. Antoni, zwany „Mocnym”²⁵.

rodu, a także cytując różne dokumenty (np. testament Melchiora Ferdynanda z dn. 21 XI 1658 r., listy Jerzego Adama do gwardiana konwentu z 1711 r., czy też list biskupa wrocławskiego Karola Ferdynanda z dn. 4 III 1652 r.) stosując taką właśnie pisownię. Powyższe dzieło zostało napisane przez ojców w czasach, gdy ów hrabiowski ród utrzymywał z klasztorem ścisłe kontakty, b) portrety hr. Melchiora Ferdynanda, hr. Adama Jerzego, a także hr. Antoniego z XVIII w. zawierają napisy, w których stosuje się pisownię „de Gaschin”.

¹⁶ AMC (rkps, AKF b. sygn).

¹⁷ Dopiero od końca XVIII w. funkcjonuje nazwa „Góra św. Anny”. Por. K. P i e c z k a, *Góra pokuty łzami uklejona... z historii Góry Chełmskiej*, GN, 69 (1992) nr 30, s. 6.

¹⁸ Kościół zbudowano najprawdopodobniej w latach 1480-1516. Jest to powszechnie przyjmowana data, natomiast franciszkanów z Prowincji Małopolskiej (reformatorów) sprowadził na Górę Chełmską hr. Melchior Ferdinand de Gaschin w uroczystość Wszystkich Świętych 1655 r. Drewniany klasztor wybudowano w 1659 r. Por. L i s, dz. cyt., s. 311-314.

¹⁹ Por. P i e c z k a, dz. cyt., s. 6; H. W y c z a w s k i, *Kalwaria Zebrzydowska. Historia klasztoru bernardynów i kalwaryjskich drózek*, Kalwaria Zebrzydowska 1987, s. 18.

²⁰ Podczas prac remontowych na Kalwarii w 1975 r. odkryto kamień z napisem: „A di 27 Ma 1700 Felici Principio incepta Felicique Fine Finita Calvaria die 24 Iulius Anno 1709 fecit Jo Domenicho Sighno civis Oppoliensis natione Italus” umieszczony w zewnętrznej ścianie kaplicy Bożego Grobu; por. B r z u s z e k, dz. cyt., s. 245.

²¹ W y c z a w s k i, *Kalwaria*, s. 18.

²² Por. R e i s c h, dz. cyt., s. 57-61.

²³ Ch. R e i s c h, *Pamiętka 200-letniego istnienia Kalwarii na Górze św. Anny*, Wrocław 1909, s. 59.

²⁴ AMC, s. 70.

²⁵ P i e c z k a, dz. cyt., s. 6.

W uroczystość Podwyższenia Krzyża Świętego, 1764 r., dokonano poświęcenia Kalwarii i odbyły się pierwsze nabożeństwa kalwaryjskie. Nieco wcześniej wysłano list do Stolicy Apostolskiej z prośbą o udzielenie specjalnych odpustów²⁶. Uroczystego poświęcenia kaplic dokonał gwardian konwentu O ilości pielgrzymów, którzy uczestniczyli wtedy w obchodach świadczyć może fakt, że rozdano tam ok. 3.400 komunii św²⁷. Wikarym klasztoru na Górze św. Anny był wówczas o. Waclaw Waxmański OFM²⁸. Kroniki klasztorne odnotowują, że był też „stróżem i opiekunem” nowej Kalwarii²⁹.

O. Waclaw Waxmański OFM w 1767 r. opracował i wydał pierwszy modlitewnik kalwaryjski *Nowa Jeruzolima albo Kalwarya*, przeznaczony dla Góry św. Anny (MK 1 – 1767, wyd. pol.)³⁰. Wydrukowano go w Drukarni Akademickiej Uniwersytetu Leopoldyńskiego, który powstał z dawnego gimnazjum jezuickiego we Wrocławiu³¹. Trudno dziś jednoznacznie stwierdzić, dlaczego reformaci zdecydowali się drukować u jezuitów we Wrocławiu. Nie bez znaczenia z pewnością był fakt, że jeden z przedstawicieli rodu de Gaschin, hr. Sebastian, wstąpił do jezuitów³². W tym czasie ów zakon posiadał również przywilej udzielania z ramienia Kościoła katolickiego zezwoleń na druk nowych książek³³. M. in. w *Nowej Jeruzolimie albo Kalwaryi* z 1767 r. umieszczono także „Imprimatur” teologów jezuickiego Uniwersytetu we Wrocławiu, z podpisem ówczesnego dyrektora drukarni, profesora Adama Enzendorf-fa³⁴. Pierwszy modlitewnik nie zawierał adnotacji o nakładzie. Jak na owe czasy musiał on być jednak znaczny, ponieważ wiadomo, że cieszył się dużą popularnością wśród ludu śląskiego. Treść jego, a także forma, wskazują na inspirację podobnymi modlitewnikami z Kalwarii Zebrzydowskiej.

Wkrótce modlitewnik *Nowa Jeruzolima albo Kalwarya* został przetłumaczony i wydany w języku niemieckim (MK 1 – 1767, wyd. niem.). Tłumaczenie

²⁶ H. G a w e l c z y k, *Opactwo cysterskie w Jemielnicy i konwent franciszkański na Górze św. Anny w perspektywie wzajemnych relacji (1655-1810)*, (mps, AKF b. sygn.), s. 23-24.

²⁷ R e i s c h, *Pamiętka*, s. 41-42.

²⁸ Informację tę podaje „Licentia Admodum Reverendi Patris Vicari Provincialis” zawarta w MK 1.

²⁹ AMC, s. 89.

³⁰ Tamże, s. 90.

³¹ W. U r b a n, *Zarys dziejów diecezji wrocławskiej*, Wrocław 1962, s. 99; S m e r e k a, dz. cyt., s. 112.

³² Podziękowanie OO. Reformatorów dla hr. Antoniego de Gaschin w MI 1.

³³ Por. J. G i e r o w s k i, *Oświata i nauka*, HŚI, t. 1, cz. 3, *Od końca XVI w. do r. 1763*, s. 577-578; K. P o p i o ł e k, *Historia Śląska od pradziejów do 1945 roku*, Katowice 1972, s. 120.

³⁴ *Drukarstwo polskie na Dolnym Śląsku*, red. B. Kocowski, Wrocław 1946, s. 18; J. B a n d t k i e, *Historia drukarni w Królestwie Polskim i Wielkim Xięstwie Litewskim jako i w krajach zagranicznych w których polskie dzieła wychodziły*, t. 3, Kraków 1826, s. 249.

było dziełem hr. Filipa Colony ze Strzelec Opolskich. Wspomina o tym fakcie przedwojenny historyk franciszkanów Prowincji św. Jadwigi, o. Chrysogon Reisch OFM³⁵. Drukarnia Akademicka we Wrocławiu wydała raz jeszcze *Nową Jerozolimę albo Kalwarię* po polsku i po niemiecku w 1793 r. (MK 1 – 1793, wyd. pol.; MK 1 – 1793, wyd. niem.). Kolejne wydania miały miejsce w Raciborzu, w 1804 r. (MK i – 1804, wyd. pol.; MK 1 – 1804, wyd. niem.) i w Opolu, w drukarni J. F. Weilshäusera w 1853 r. (MK 1 – 1853, wyd. pol.; MK 1 – 1853, wyd. niem.) oraz w drukarni Tomasza Nowackiego w Mikołowie, w 1864 r. (MK 1 – 1864, wyd. pol.). W tym ostatnim przypadku modlitewnik stanowił wierną kopię pierwszego wydania, opracowaną przez wydawnictwo Franciszka Gielnika na Górze św. Anny, z okazji 100-lecia erygowania Kalwarii.

Drugim modlitewnikiem wydanym z przeznaczeniem dla Kalwarii na Górze św. Anny przez wspomnianego już drukarza Tomasza Nowackiego z Mikołowa, był modlitewnik opracowany przez ks. Walentego Rimela *Krótką nauka i modlitwy przed i po obchodzeniu stopni świętych (gradusów)* (MK 2). Ks. Rimel był jednym z gorących propagatorów języka polskiego na Śląsku³⁶. Opracowany przez niego modlitewnik jest właściwie małą, 16-to stronicową książeczką przeznaczoną dla prostego śląskiego chłopca, czy robotnika pielgrzymującego na Kalwarię. Modlitewnik wydano w 1869 r. nakładem Franciszka Gielnika z Góry św. Anny.

Dnia 30 października 1810 r. Fryderyk Wilhelm III podpisał edykt kasujący kolegiaty i klasztory śląskie³⁷. Ojcowie reformacji z Góry św. Anny, podobnie jak wielu innych zakonników, zostali usunięci ze swego domu przez urzędników państwowych³⁸. Do 1859 r. klasztor pozostawał niezamieszkały. Na Kalwarii działali wprawdzie duszpastersko okoliczni księża, zaś w latach pięćdziesiątych przez kilka zaledwie miesięcy klasztor zamieszkiwali alkantaryści. Było to jednak posługiwanie doraźne i pielgrzymowanie kalwaryjskie prawie zupełnie w tym okresie podupadło.

Wraz z powrotem franciszkanów na Górę św. Anny w 1859 r., wskrzeszone zostały na nowo formy duszpasterzowania na Kalwarii. Było z tym nie mało problemów, ponieważ zakonnicy, którzy przybyli tu z Prowincji Saksońskiej³⁹,

³⁵ Reisch, dz. cyt., s. 95.

³⁶ Por. M. Pater, *Centrum a ruch polski*, HŚl, t. 3, cz. 1, *Okres ustaw wyjątkowych*, s. 322-323.

³⁷ B. Kumor, *Ustrój Kościoła katolickiego w zaborze pruskim w latach 1772-1815*, w: *Historia Kościoła w Polsce*, pod red. B. Kumora i Z. Obertyńskiego, (dalej cyt. HKP), t. 2, cz. 1, Poznań 1979, s. 172; P. Gach, *Kasaty zakonów na ziemiach dawnej Rzeczypospolitej i Śląska 1773-1914*, Lublin 1984, s. 70-73; A. Rogalski, *Kościół katolicki na Śląsku*, Warszawa 1955, s. 106; Marek, *Góra*, s. 122.

³⁸ Por. Reisch, dz. cyt., s. 184; Gawelczyk, dz. cyt., s. 24-25; Urban, *Zarys*, s. 158; Brzuszek, dz. cyt., s. 248.

³⁹ P. Kłosa, *Atanazy Kleinwächter OFM (1826-1892). Szkic biograficzny*, SF, t. 1, s. 311.

nie znali języka polskiego. Tymczasem większość ludności śląskiej posługiwała się tym właśnie językiem⁴⁰. Czem prędzej otwarto więc na Górze św. Anny nowicjat, do którego przyjęto 13 września 1860 r. dwóch kapłanów diecezji wrocławskiej, ks. Józefa Kleinwächtera i ks. Edwarda Schneidera⁴¹. Pierwszy otrzymał imię zakonne Atanazy, a drugi Władysław. Obydwaj władali biegle tak językiem polskim, jak i niemieckim. W 1871 r., ojcowie Atanazy Kleinwächter i Władysław Schneider opracowali dla coraz liczniej odwiedzających Kalwarię pielgrzymów nowy modlitewnik kalwaryjski zatytułowany: *Książka Kalwaryjska zawierająca w sobie rozmyślenia i modlitwy ...* (MK 3 – 1871). Oficjalnie modlitewnik firmowany był przez Klasztor OO. Franciszkanów, zaś wydrukował go Teodor Heneczek w Nowych Piekarach. *Książka Kalwaryjska* doczekała się kilku wznowień. Dziś wiadomo o wydaniu z 1890 r. (MK 3 – 1890), które drukowano już nie u Heneczka, ale w nowo powstałej na Górze św. Anny drukarni i wydawnictwie Adolfa Marcygo. Oprócz tego, edycje z lat 1902, 1906, 1919, 1930, drukowano u Reinharda Meyera w Raciborzu (MK 3 – 1902; MK 3 – 1919; MK 3 – 1930). Poza tym w 1913 r. ukazało się wydanie, o którym dziś trudno jednoznacznie stwierdzić, gdzie zostało wydrukowane (MK 3 – 1913).

W oparciu głównie o *Książkę Kalwaryjską* o. Atanazego Kleinwächtera i o. Władysława Schneidera, o. Kanizy Lis OFM opracował pierwszy w XX w., powojenny modlitewnik kalwaryjski (MK 3 – 1962)⁴². Został on wydany w 1962 r. przez Wydawnictwo Św. Krzyża w Opolu i wydrukowany przez Opolskie Zakłady Graficzne. Modlitewnik *Książka Kalwaryjska Góry św. Anny* doczekał się czterech wznowień w latach: 1973, 1976, 1979, 1983 (MK 3 – 1973; MK 3 – 1976; MK 3 – 1979; MK 3 – 1983). Wszystkie wydane zostały przez Wydawnictwo Św. Krzyża w Opolu i wydrukowane przez Opolskie Zakłady Graficzne. Nakład *Książki Kalwaryjskiej* z 1962 i 1979 r. wyniósł 20 tys. egz., w wydaniach z 1973 i 1976 r. 10 tys. egz., zaś ostatnie wydanie z 1983 r. posiadało nakład 50 tys. egz. Warto tu odnotować fakt, że o. Kanizemu Lisowi udało się zamieścić w opracowanym przez siebie modlitewniku zakazane wówczas przez cenzurę państwową „Wezwania do Chrystusa Króla”⁴³.

Modlitewnik o. Atanazego Kleinwächtera i o. Władysława Schneidera wydano również w 1886 r. w języku niemieckim (MK 3 – 1886). Drukował go Teodor Heneczek w Nowych Piekarach. Jego treść była identyczna z wydaniem polskim z 1871 r. (MK 3 – 1871). Na dziś udało się autorowi ustalić tylko to jedno wydanie niemieckie *Książki Kalwaryjskiej*.

⁴⁰ Tamże s. 311.

⁴¹ Por. P. Klośa, *Władysław Schneider OFM (1833-1919). Szkic biograficzny*. SF, t. 2, s. 162.

⁴² Z ustnej relacji starszych braci z klasztoru na Górze św. Anny wiadomo, że do 1962 r. posługiwano się na Kalwarii przedwojennymi modlitewnikami.

⁴³ Wywiad własny autora z o. Kanizym Lisem OFM.

Liczba pielgrzymów odwiedzających pod koniec XIX w. Górę św. Anny systematycznie wzrastała⁴⁴. Obok Piekar Śląskich miejsce to stanowiło główne sanktuarium Śląska, zwłaszcza Górnego. W związku z tym, w 1897 r. o. Andrzej Bolczyk OFM opracował dla pielgrzymów nowy modlitewnik kalwaryjski *Pobożny Pielgrzym ...* (MK 5 – 1897), znacznie obszerniejszy od wspomnianej już *Książki Kalwaryjskiej*. Dziełem o. Andrzeja Bolczyka było wiele popularnych broszur i książek, przeznaczonych nie tylko dla pielgrzymów. Był on również przez wiele lat redaktorem czasopisma „Poślaniec św. Franciszka”, redagowanego głównie z myślą o członkach III-go Zakonu. Modlitewnik *Pobożny Pielgrzym* wydano nakładem Franciszka Gielnika z Góry św. Anny, a drukiem Reinharda Meyera z Raciborza. W 1899 r. modlitewnik przetłumaczono na język niemiecki⁴⁵. Wydał go również Fr. Gielnik, a drukował R. Meyer (MK 5 – 1899). Kolejne, ostatnie, o którym dziś wiadomo, wydanie *Pobożnego Pielgrzyma* w wersji językowej niemieckiej, miało miejsce w 1903 r. (MK 5 – 1903). Proces wydawniczy zrealizowało to samo wydawnictwo i drukarnia, co w poprzednich wydaniach.

O. Andrzej Bolczyk był również autorem pozycji zatytułowanej *Stacye czyli Droga Krzyżowa* (MK 6 – 1901). Do dnia dzisiejszego zachowało się III wydanie z 1901 r. Drukował je Reinhard Meyer nakładem Franciszka Gielnika. Nakład, zgodnie z adnotacją w modlitewniku wynosił 19 – 32 tys. egzemplarzy. O czwartym, tj. ostatnim wydaniu wiadomo jedynie, że miało miejsce w 1907 r. (MK 6 – 1907).

Ks. Ignacy Böhm, pochodzący z Góry św. Anny, autor wielu książek modlitewnych⁴⁶, opracował w 1895 r. modlitewnik *Kwiaty Pasyjne, czyli zbiór Nabożeństw o męce Pańskiej* (MK 4). Wydała go oficyna wydawnicza Michała Rogiera z Góry św. Anny. Nakład modlitewnika jest nieznan.

Dla potrzeb pielgrzymów wydano również w 1913 r. przewodnik po Kalwarii (MK 7 – 1913, wyd. pol.; MK 7 – 1913, wyd. niem.). Było to dziełko opracowane przez o. Rafaela Müllera w języku niemieckim i polskim, wydane przez Wydawnictwo św. Antoniego we Wrocławiu. W 1923 r. ukazało się jego II-gie (MK 7 – 1923), a w 1935 r. III-cie wydanie (MK 7 – 1935), obydwie w języku niemieckim. Wydanie z 1923 r. wydrukowała Drukarnia „Schlesische Volkszeitung”, zaś z 1935 r. drukarnia zakonna św. Antoniego, prowadzona przez OO. Franciszkanów we Wrocławiu – Karłowicach.

Ważną postacią wśród autorów modlitewników kalwaryjskich był o. Fabian Gielnik OFM. Urodził się on na Górze św. Anny i pochodził ze znanej

⁴⁴ Por. Lis, dz. cyt., s. 316; P. Pyrchała, *Góra św. Anny – centrum życia religijnego Opol-szczyzny*, WUDO, 35 (1980) nr 4, s. 90; C. Bolczyk, *St. Annaberg. Kurze Geschichte des berühmten Wallfahrtsortes in Herzens Oberschlesiens*, Breslau 1937, s. 123.

⁴⁵ Kurowski, dz. cyt., s. 27.

⁴⁶ Ochot, dz. cyt., s. 375.

rodziny śląskich drukarzy i wydawców⁴⁷. W latach 1925-1938 był redaktorem wychodzącego we Wrocławiu czasopisma „Głos św. Franciszka”. Znał dobrze język polski i niemiecki. Był autorem wielu modlitw i tłumaczeń⁴⁸. Dla potrzeb pielgrzymów przybywających na Górę św. Anny, ułożył w języku niemieckim modlitewnik: *Wallfahrtsbuch enthaltend die notwendigsten Gebete und Gesänge* (MK 8 – 1808). Modlitewnik ten wydało w 1908 r. Wydawnictwo Franciszka Gielnika. Miał on kolejne wznowienia w latach: 1914, 1919, 1926, 1932 (MK 8-1914; MK 8 – 1919; MK 8 – 1926; MK 8 – 1932). Wszystkie były wydane u Fr. Gielnika na Górze św. Anny w języku niemieckim.

Po II wojnie światowej, w 1948 r. franciszkanie z Góry św. Anny wydały śpiewnik z przeznaczeniem dla Kalwarii. Nosił on tytuł: *Pieśni Kalwaryjskie. Zbiór pieśni używanych przy wspólnych nabożeństwach odpustowych* (MK 12), i został opracowany przez o. Barnabę Stokowego OFM, który w latach 1945-1956 sprawował funkcję gwardiana klasztoru na Górze św. Anny⁴⁹. Zajmował się również historią sanktuarium i wydał w 1947 r. niewielkie dzieło na ten temat⁵⁰. O wyżej wymienionym zbiorze pieśni wiadomo jednak dziś tylko z literatury.

Autorstwa niektórych modlitewników i śpiewników nie sposób dziś ustalić głównie z tego powodu, że wydawane były anonimowo. Tak w 1927 r. Wydawnictwo i Drukarnia M. Gaertner w Królewskiej Hucie wydało śpiewnik w języku niemieckim zatytułowany: *Liederbuch für Wallfahrer nach dem Gnadenorten* (MK 10). Ten sam ośrodek drukarski i wydawniczy, również w 1927 r. wydał modlitewnik: *Droga krzyżowa* (MK 9 – 1927), który został wznowiony w 1934 r. w Wydawnictwie Fr. Gielnika na Górze św. Anny (MK 9 – 1934).

Wśród śpiewników kalwaryjskich ważną pozycją, której autora nie znamy, jest: *Sammlung der beliebtesten Wallfahrtslieder* (MK 11 – 1930), wydany w 1930 r. przez Fr. Gielnika w języku niemieckim. Kolejne wydanie miało miejsce w 1934 r. (MK 11 – 1934).

Ogólnie rzecz biorąc, działalność wydawniczą związaną z duszpasterstwem kalwaryjskim na Górze św. Anny, można podzielić na 3 okresy: od powstania pierwszego modlitewnika kalwaryjskiego w 1767 r. do 1810 r., czyli do opuszczenia klasztoru przez reformatów, od 1810 r. do 1939 r. i od 1945 r. do czasów obecnych. W tym pierwszym okresie drukowano głównie we Wrocławiu, w drukarni Uniwersytetu Leopoldyńskiego oraz w Raciborzu i Opolu. Konstanty Prus wspomina, iż w 1802 r. została założona druga śląska – po istniejącej już przed 1555 r. drukarni w Nysie – drukarnia w Raciborzu. Trzecią

⁴⁷ Kurowski, dz. cyt., s. 54.

⁴⁸ Kurowski, dz. cyt., s. 55.

⁴⁹ S. Tomczak, *Stokowy Barnaba Ignacy (1898-1963)*, SPPF, s. 468.

⁵⁰ B. Stokowy, *Góra św. Anny. Zarys historii ośrodka kultu religijnego na Górnym Śląsku*. Góra św. Anny 1947.

natomiast założono w Opolu w 1804 r.⁵¹ Nie jest wykluczone, że wydawane przez franciszkanów z Góry św. Anny modlitewniki kalwaryjskie, były drukowane właśnie w tych drukarniach.

W XIX w. nastąpił bardzo szybki rozwój drukarstwa na Śląsku⁵². Powstała wtedy drukarnia rodziny Nowackich w Mikołowie, Teodora Heneczka (ucznia Nowackiego) w Piekarach, a także M. Gaertnera w Królewskiej Hucie.

Modlitewniki wydane po 1945 r. drukowane były w Opolu, w Opolskich Zakładach Graficznych. Z pewnością miało to swój związek z bliskością diecezjalnego Wydawnictwa Św. Krzyża, które w latach 60-tych i 70-tych było jednym z nielicznych katolickich wydawnictw w Polsce.

XIX-wieczny rozwój drukarstwa na Śląsku odnotowano również poprzez powstawanie małych wydawnictw i drukarni w miejscach pielgrzymkowych i sanktuariach. Przykładem są tu choćby powstałe wtedy, a wymienione wyżej, wydawnictwa Adolfa Marcycgo i Franciszka Gielnika na Górze św. Anny.

Trzeba również wspomnieć o powstałym w 1922 r. Wydawnictwie św. Antoniego we Wrocławiu – Karłowicach⁵³. Było to wydawnictwo zakonne mieszczące się przy klasztorze franciszkanów. Choć działalność wydawnicza tej oficyny, a później i drukarni, związana była raczej z czasopismami o tematyce franciszkańskiej lub też publikacjami naukowymi niektórych ojców⁵⁴, to jednak zostało tu wydanych kilka modlitewników, z głównym przeznaczeniem dla Kalwarii na Górze św. Anny.

Autorzy poszczególnych modlitewników kalwaryjskich pochodzili głównie z klasztoru na Górze św. Anny, stąd też łatwiej im było z całą pewnością wydawać u pobliskich wydawców i drukarzy (do takich należeli Fr. Gielnik i A. Marcycgo z Góry św. Anny, R. Meyer z Raciborza, drukarze górnośląscy tacy jak Nowacki, czy Heneczek), aniżeli korzystać z bardziej odległych drukarni wrocławskich.

Reasumując, należy stwierdzić, że najwięcej modlitewników związanych z Kalwarią na Górze św. Anny wydano w 2 poł. XIX w. i w okresie międzywojennym. Drukowano wtedy przeważnie na Górnym Śląsku. Autorami zaś modlitewników byli w głównej mierze franciszkanie z klasztoru na Górze św. Anny.

3. Przeznaczenie modlitewników i ich odbiorcy

Z chwilą rozpoczęcia w 1764 r. nabożeństw kalwaryjskich na Górze św. Anny, znaczenie tego sanktuarium jako miejsca pielgrzymkowego, zaczęło

⁵¹ K. Prus, *O pierwszych polskich drukarzach i wydawcach na Śląsku Górnym to i owo*, Mikołów 1920, s. 7.

⁵² Tamże, s. 8; por. *Drukarnictwo*, s. 19-23.

⁵³ Kurowski, dz. cyt., s. 20.

⁵⁴ Por. tamże, s. 38-39.

na Śląsku stopniowo rosnać⁵⁵. Pielgrzymowanie „na Kalwarię” przynajmniej dla części mieszkańców Śląska nie było czymś nowym. Niektóre parafie, zwłaszcza Śląska Górnego, a nawet Moraw, systematycznie brały udział w dorocznych nabożeństwach w Kalwarii Zebrzydowskiej⁵⁶. Znana była również (zwłaszcza dla ludności niemieckojęzycznej⁵⁷) Kalwaria w Wambierzycach zwana „Kłodzką”, albo „Dolnośląską Jerozolimą”⁵⁸.

Kalwaria na Górze św. Anny, od samego początku została przez ludność Śląska w pełni zaakceptowana, a wręcz wyróżniona. Świadczy o tym fakcie choćby tylko bardzo szybko wzrastająca w pierwszym dziesięcioleciu liczba parafii śląskich pielgrzymujących na obchody kalwaryjskie⁵⁹. Była to ludność posługująca się na co dzień, zarówno językiem polskim, jak i niemieckim. W tych dwóch językach prowadzone były również modlitwy i rozważania, śpiewane pieśni i głoszone kazania podczas kalwaryjskich drózek⁶⁰. Parafie przychodziły na obchody najczęściej z własnymi proboszczami, bądź też na ich czele stał świeccy przewodnicy, których często nazywano „śpiewakami”⁶¹. Zadaniem księży, czy też owych przewodników było intonowanie pieśni, rozpoczynanie modlitw podczas prywatnych obchodów, czuwanie nad zachowaniem porządku w swojej grupie. Niejednokrotnie, (zwłaszcza, gdy nie było kapłana) w czasie indywidualnych nabożeństw na Kalwarii, świeccy przewodnicy wygłaszali kazania budujące dla grupy pielgrzymów, której przewodzili. Wspólne obchody były prowadzone przez prefekta Kalwarii, kaznodziejów oraz tzw. „exhorcystów”⁶².

Pierwsze modlitewniki kalwaryjskie opracowane zostały z myślą o tych właśnie ludziach, którzy przewodzili pielgrzymom, czy to podczas obchodów wspólnych, czy indywidualnych (parafialnych). Znaczna większość pielgrzymów pod koniec XVIII w. rekrutowała się głównie z mieszkańców wiosek i małych miasteczek, a więc z chłopstwa i rzemieślników. Ludzie ci zwykle biorąc pod uwagę bardzo zły stan XVIII-wiecznego szkolnictwa elementarnego na Śląsku – potrafili się niejednokrotnie tylko podpisać⁶³. Modlitewnikom

⁵⁵ Pyrchała, dz. cyt., s. 88-89.

⁵⁶ J. Kopeć, *Droga Krzyżowa. Dzieje nabożeństwa i antologia współczesnych tekstów*, Poznań 1987, s. 52.

⁵⁷ Por. Cz. Wawrzyniak, *Pozareligijne znaczenie pielgrzymowania do miejsc pątniczych w świetle relacji pamiętnikarskich Opolan*, PZach, (2) 1990 s. 73-75.

⁵⁸ Kopeć, dz. cyt., s. 56.

⁵⁹ Pyrchała, dz. cyt., s. 96.

⁶⁰ *Porządek w dni nabożeństwa kalwaryjskiego* (rps, AKF b. sygn.), s. 2.

⁶¹ Por. Pyrchała, dz. cyt., 88-89; Wawrzyniak, dz. cyt., s. 73.

⁶² Por. *Porządek w dni*, s. 2-4; J. Flaga, *Działalność duszpasterska zakonów w drugiej połowie XVIII wieku*, Lublin 1986, s. 81-85.

⁶³ Por. Gierowski, dz. cyt., s. 562; Ogrodziński, dz. cyt., s. 100; Popiołek, dz. cyt. s. 160.

kalwaryjskimi posługiwali się wtedy jedynie księża, świeccy przewodnicy (którymi często byli organiści lub wiejscy nauczyciele⁶⁴) oraz sami franciszkanie.

Sytuacja ta uległa prawie całkowitej zmianie dopiero w drugiej połowie XIX w., kiedy to dokonał się znaczny postęp w rozwoju ilościowym i jakościowym szkolnictwa elementarnego na Śląsku⁶⁵. Równocześnie, po prawie pięćdziesięcioletnim wygnaniu, w 1859 r. franciszkanie powrócili na Górę św. Anny i na nowo w pełni odżyły nabożeństwa kalwaryjskie. Znacznie wzrosła też wtedy liczba pielgrzymów przybywających na obchody Wniebowzięcia NMP, Aniołów Stróżów i Podwyższenia Krzyża Św. W 1864 r. uroczyste obchodzono 100-lecie istnienia Kalwarii. Ilość pielgrzymów szacowano wtedy na ok. 50 000⁶⁶. Zaiśniała więc nagląca potrzeba opracowania nowego modlitewnika kalwaryjskiego. Wprawdzie książka kalwaryjska o. Waxmańskiego miała jeszcze swoje wznowienia w latach 1853 i 1864, ale nie był to już modlitewnik odpowiadający ówczesnym potrzebom, przede wszystkim ze względu na swój archaiczny język. W nowej książce kalwaryjskiej, opracowanej przez ojców Atanazego Kleinwächtera i Władysława Schneidera, oprócz tradycyjnych nabożeństw na Kalwarii, umieszczono także nabożeństwa przygotowujące do spowiedzi i komunii św. O tej potrzebie chwili świadczyć może fakt, że w 1864 r. rozdano podczas obchodów ok. 42 000 komunii⁶⁷. Książka kalwaryjska ojców Kleinwächtera i Schneidera doczekała się siedmiu wznowień, przeznaczonych dla polskojęzycznej części pielgrzymów oraz jednego wydania dla niemieckich pątników. Pod koniec XIX w. prawie każdy pielgrzym udający się na dróżki kalwaryjskie, posługiwał się swym własnym modlitewnikiem⁶⁸.

Trzeba pamiętać również o tym, że książka modlitewna stanowiła w tamtych czasach nieraz całą bibliotekę religijną ówczesnego chrześcijanina. Stąd też powszechnym zwyczajem było wtedy uzupełnianie modlitewników przeznaczonych dla konkretnych grup ludzi (np. dla bractw, czy kongregacji), o kalendarz katolicki, modlitwy przygotowujące do sakramentów św., modlitwy poranne i wieczorne⁶⁹. Podobnie rzecz się miała w przypadku książek kalwaryjskich wydanych jeszcze przed II wojną światową. Zarówno *Pobożny Pielgrzym* o. Andrzeja Bolczyka, czy *Wallfahrtsbuch* opracowany przez franciszkanów z klasztoru na Górze św. Anny, uzupełniono różnymi modlitwami

⁶⁴ Gierowski, dz. cyt., s. 562-567.

⁶⁵ Por. B. Kumor, *Odrodzenie religijne w zaborze pruskim*, HKP, t. 2, cz. 1, s. 557; Z. Surman, *Szkolnictwo ludowe. Opis socjalno-statystyczny*, HŚl, t. 3., cz. 1, s. 483.

⁶⁶ Por. Pyrchala, dz. cyt., s. 90; J. Koceniak, *Zakony*, HKP, t. 1, cz. 2, Poznań 1974, s. 442.

⁶⁷ Pyrchala, dz. cyt., s. 90.

⁶⁸ Z ustnej relacji starszych braci wiadomo, że duża liczba XIX-wiecznych modlitewników była używana przez pielgrzymów na Kalwarii jeszcze po 1945 r.; por. Surman, dz. cyt., s. 487; J. Kuciańska, *Śląscy pisarze ludowi (1800-1914)*, Wrocław 1968, s. XVI.

⁶⁹ Por. Ochot, dz. cyt., s. 383; W. Schenk, *Służba Boża*, HKP, t. 2, cz. 1, s. 690.

i nabożeństwami tak, by mogły służyć pielgrzymom nie tylko na Kalwarii, ale również po powrocie do domu jako modlitewniki przydatne w wielu różnych okolicznościach.

Po zakończeniu II wojny światowej do klasztoru znów powrócili franciszkanie. 19 VI 1945 r. przybyli na Górę św. Anny o. Alard Fudalla i br. Serafini, którzy w pierwszej fazie zajęli się zabezpieczeniem budynków kasztornych i kaplic kalwaryjskich przed grabieżą oraz usuwaniem zgliszcz i zniszczeń, które były następstwem wojny⁷⁰. Wkrótce znów Kalwaria zaczęła napełniać się modlitwą i śpiewem pielgrzymów. Pomimo różnych trudności związanych z nowym ateistycznym porządkiem, narzuconym przez władze PRL, ruch pielgrzymkowy nie tylko nie osłabł, ale z roku na rok stale się wzmacniał⁷¹. Obchody kalwaryjskie odbywały się już, oczywiście, tylko w języku polskim. Potrzeba opracowania nowej książki kalwaryjskiej była bardzo nagła. Stare, przedwojenne „kalwaryjki”, mocno wysłużone, nie nadawały się już do przekazania ich młodemu pokoleniu pielgrzymów. Głównie więc z myślą o nim, o. Kanizy Lis w 1962 r. opracował nową wersję książki kalwaryjskiej w oparciu o jej przedwojenne wydania. Modlitewnik ten mógł służyć pielgrzymom tak na Kalwarii, jak i w ich rodzinnych parafiach. Zawierał bowiem, oprócz nabożeństw kalwaryjskich także nieszpory na niedziele i święta, godzinki, litanie, nabożeństwo do Serca Pana Jezusa, „Wezwania do Chrystusa Króla”, nabożeństwa związane z sakramentami pokuty i eucharystii, a także modlitwy codzienne chrześcijanina i modlitwy do różnych świętych⁷². Był to więc modlitewnik uniwersalny, swojej zawartością wykraczający daleko poza nabożeństwa drózek kalwaryjskich.

Książką kalwaryjską, już właściwie od pierwszych lat funkcjonowania Kalwarii na Górze św. Anny, posługiwali się nie tylko pielgrzymi ze Śląska, ale także ci, którzy przybywali tu na obchody z innych części Polski. Z pewnością już pod koniec XVIII w., modlitewnik ten znany był na terenie diecezji krakowskiej, a także Moraw. Wiadomo również o XIX-wiecznych pielgrzymkach, które przychodziły na Górę św. Anny z zaboru rosyjskiego⁷³. Po 1945 r. na ziemię śląską zaczęły napływać liczne rzesze repatriantów ze Wschodu. Na Górze św. Anny dochodziło do spotkań ludzi praktycznie z całej Polski⁷⁴. Do tych wszystkich pielgrzymów, często reprezentujących różne kultury⁷⁵, adresowana była książka kalwaryjska.

⁷⁰ Por. Lis, dz. cyt., s. 218; Hani ch, dz. cyt., s. 87; Tomczak, dz. cyt., s. 468.

⁷¹ Por. Pyrchal a, dz. cyt., s. 95; Hani ch, dz. cyt., s. 66-74.

⁷² Por. T. S i n k a, *Zarys liturgiki*, Gościkowo-Paradyż 1985, s. 65.

⁷³ Por. Pyrchal a, dz. cyt., s. 88-91; Marek, *Góra*, s. 122; Urb a n, *Zarys*, s. 158.

⁷⁴ Hani ch, dz. cyt., s. 90; T. Horak, *Góra spotkania*, GN, 66 (1989) nr 47, s. 4.

⁷⁵ Por. Horak, dz. cyt., s. 4; D. Olszewski, *Episkopat, duchowieństwo, duszpasterstwo*. HKP, t. 2, cz. 1, s. 527-528.

Oprócz modlitewników kalwaryjskich, wydawnictwa annogórskie w XIX i na początku XX w. rozpowszechniały również książki modlitewne, nawiązujące w swej treści do nabożeństw na Kalwarii. Do takich należały: *Krótką nauka i modlitwy przed i po obchodzeniu stopni świętych (gradusów)* ks. Walentego Rimela, *Kwiaty Pasyjne* ks. Ignacego Böhma, *Stacye czyli Droga Krzyżowa* o. Andrzeja Bolczyka, *Przewodnik po Kalwarii (Führer auf der Kalvarie)* o. Rafała Müllera, czy też śpiewniki kalwaryjskie (*Liederbuch für Wallfahrer, Sammlung der beliebtesten Wallfahrtslieder, Pieśni kalwaryjskie* o. Barnaby Stokowego⁷⁶). Służyły one zarówno przewodnikom kalwaryjskim podczas indywidualnych obchodów na Kalwarii, jak też tym pielgrzymom, którzy przybywali do sanktuarium w czasie, gdy nie odbywały się tradycyjne, odpustowe nabożeństwa kalwaryjskie.

Modlitewniki kalwaryjskie, a także inne modlitewniki mające swój ścisły związek z pątniczym charakterem sanktuarium na Górze św. Anny, wydawane były więc dla bardzo szeroko pojętej rzeszy pielgrzymów (zwłaszcza od połowy XIX w.), począwszy od proboszczów pielgrzymujących wraz ze swymi parafiami, poprzez świeckich przewodników kalwaryjskich, a skończywszy na każdym pielgrzymie, który chciał brać czynny udział we wspólnych nabożeństwach dróżkowych, odprawianych z okazji wielkich odpustów, bądź też miał zamiar indywidualnie udać się na Kalwarię. Należy przy tym dodać, że książka kalwaryjska adresowana była zarówno do ludności zamieszkującej tereny Śląska, posługującej się językiem polskim i niemieckim⁷⁷, jak i do pielgrzymów przybywających na Górę św. Anny z innych części Polski oraz sąsiednich Moraw.

II. MODLITEWNIKI BRACHTWA ŚW. ANNY

I. Opis modlitewników i ich zawartość

1. Autor: nieznan.

Tytuł: Anna Büchel, Oder: Andachts-Ubung zu der allgemeinen Nothelferin Der H. Anna Werthesten Anfrau [...] Jesu und liebreichsten Mutter [...] Gottes Gebahrerin [...] Mariae, Mit bengesetzten Lebens-Begriff gemeldter Heiligen, auch Beicht-Communion und anderen Gebethern, und Unterrichten.

Druk i nakład: Breslau 1747, gedruckt in der Academischen Buchdruckerei der Gesellschafts Jesu.

⁷⁶ Por. Ochot, dz. cyt., s. 362.

⁷⁷ Por. Olszewski, dz. cyt., s. 527; Urban, *Zarys*, s. 74-75.

Opis zewnętrzny: niem., 16 x 10 cm, s. 159, opr. skórzana, bardzo zniszczona, czcionka gotycka. Zachowany egzemplarz posiada jedynie stronę tytułową, kilka uszkodzonych stron bez zachowanej paginacji oraz spis treści.

Zawartość: modlitewnik zawiera 5 rozdziałów o następującej treści:

I. 1/ „Lebens-Begriff der Heil. Anna”, 2/ „Von der Heil. Anna erwiesene Wohlthaten”, 3/ „Unterricht von der neun Dienstagigen Andacht zu der Heil. Anna”, 4/ „Beweg-Ursachen zu dieser Andacht”, 5/ „Gute Werck für diese Andacht”.

II. „Gebether, und Übungen für jeden Tag dieser neun Dienstagigen Andacht insgemein”. 1/ „Aufopfferungs-Gebeth dieser Andacht”, 2/ „Form und Weitz, die Heil. Anna zu einer sonderbaren Fürsprecherin zu erwählen”, 3/ „Gebeth bey Anzündung der Heil. Anna-Kerzen”, 4/ „Beicht-Gebether”, 5/ „Übung Christlicher Haupt-Tugenden, welche alle Tag, besonders vor Beicht, und in dem Tod-Bett zu erwecken”, 6/ „Communion-Gebether”, 7/ „Ermahnung für den Tag der Communion”, 8/ „Tag-Zeiten der Heil. Anna”, 9/ „Litaney von der Heil. Anna”, 10/ „Verehrung der Hand der Heil. Anna”, 11/ „Befehl und seiner in den Schutz Jesu, Maria und Anna”, 12/ „Fünff Freuden der Heil. Anna”, 13/ „Sieben Grusz der Heil. Anna”, 14/ „Gebeth in allerley Nöthen”, 15/ „Gebeth bey Anfang eines schweren Geschäfts”, 16/ „Gebeth in grosser Verfolgung”, 17/ „Gebeth in schwere Kranckheit”, 18/ „Gebeth in grosser Armuth”, 19/ „Gebeth in grosser Anfechtung”, 20/ „Gebeth für Erwählung eines Stands”, 21/ „Gebeth zur Erhaltung der Reinigkeit”, 22/ „Gebeth für die Eheleut”, 23/ „Gebeth für gesegnete Frauen”, 24/ „Gebeth für die Wirtinen”.

III. „Geistliche Überlegungen, Lehren, und Übungen für jeden Tag dieser neun Dienstagigen Andacht, insonderheit”.

IV. „Berehrung der Allerheiligsten Freundschaft Jesu, und Anna”. 1/ „Anruffung dieser Heil. Freundschaft”, 2/ „Litaney von der H. Anna und ihrer Heil. Freundschaft”, 3/ „Gebeth zur Heil. Freundschaft Christi”, 4/ „Gebeth zur Verehrung der Heil. Mutter Gottes an der jährigen”, 5/ „Fest-Tagen”, 6/ „Gebeth des Heil. Joachimus”, 7/ „Gebeth der HH Zacharia, und Elisabeth”, 8/ „Gebeth des H. Johannis des Tauffers”, 9/ „Gebeth der übrigen H.H. aus der Freundschaft Christi, und Anna”, 10/ „Lob-Gesang der H.H. Ambrosii, und Augustini, zum Beschluss der 9 Dienstagigen Andacht”.

V. „Bericht von der Bruderschaft der Heil. Anna”. 1/ „Ursprung, und Absehen dieser Bruderschaft”, 2/ „Gebrauch dieser Bruderschaft”, 3/ „Ablass dieser Bruderschaft”, 4/ „Unterschiedliche Andachts-Übungen, insonderheit, Weiss den Rosenkrantz zu bethen”, 5/ „Gebeth bey Einvorleibung in die Bruderschaft”, 6/ „Ein anders um ein glückseliges End”, 7/ „Kürtzere Litaney zur Heil. Anna”, 8/ „Anruffung des Schutz der Heil. Mutter Anna”, 9/ „Gebeth zur Erlangung des Ablass”, 10/ „Psalm de Profundis, samt andern Ge

bethern für die Verstorbene", 11/ „Anbethung des Hochwürdigen Guths”, 12/ „Aufopferungs-Gebeth der Heil. Mess”, 13/ „Gegen-Gebeth”.

Proweniencja: AKF b. sygn.

Literatura: Estr nie notuje.

2. Autor: ks. Marcin Tylkowski, Penitencjarz przy kościele św. Anny.

Tytuł: Ustawy i Nabożeństwa Bractwa S. Anny Samotrzeciej w Kościele S. Anny w Krakowie.

Druk i nakład: Kraków 1859, Drukarnia Uniwersytecka.

Opis zewnętrzny: pol., 8, s. 161.

Proweniencja: modlitewnik znany tylko z literatury.

Literatura: Estr IV 584; MA 2-1887; Kuźmak 626.

- Toż Autor: ks. Marcin Tylkowski, ks. Julian Bukowski.

Tytuł: Ustawy i Nabożeństwa Bractwa S. Anny Samotrzeciej w Kościele S. Anny w Krakowie z dodaniem żywota S. Anny i Joachima oraz nauk o bractwach i odpustach. Rzecz niegdyś przez X. Marcina Tylkowskiego, Penitencjarza przy Kościele Św. Anny zebrana, a teraz przez X. Juliana Bukowskiego, Dra S. T., Proboszcza tegoż Kościoła, przejrzana i pomnożona.

Druk i nakład: Nakładem Bractwa Świętej Anny w Krakowie 1887, Drukarnia Uniwersytetu Jagiellońskiego pod zarządem A. M. Kosterkiewicza.

Opis zewnętrzny: pol., 19 x 12 cm, s. 141, opr. późniejsza.

Zawartość: modlitewnik zawiera 2 rozdziały o następującej treści:

I. 1/ „Początek Bractwa św. Anny”, 2/ „Odpusty Bractwa św. Anny”, 3/ „Powinności braci i sióstr Bractwa św. Anny”, 4/ „Za kogo osobliwie bracia i siostry modlić się mają”, 5/ „Urządzenie Bractwa św. Anny”, 6/ „Obiór starszych urzędników Bractwa”, 7/ „Schadzki albo zebrania kwartalne”, 8/ „Wpisywanie się do Bractwa św. Anny”, 9/ „Żywot SS. Anny i Joachima rodziców Najświętszej Maryi Panny”, 10/ „O Relikwiach Anny świętej”, 11/ „Nauka o Bractwach”, 12/ „Nauka o celu każdego Bractwa”, 13/ „Nauka o pożytkach z Bractw, a mianowicie z Bractwa św. Anny”, 14/ „Nauka o Odpustach”.

II. Nabożeństwa Bractwa św. Anny: 1/ „Koronka o świętej Annie” („Chwalmy Boga Wszechmocnego ...”), 2/ „Litania o św. Annie”, 3/ „Modlitwa do św. Anny we Wtorki przy Mszy świętej służąca”, 4/ Pieśń („Święta Anno samotrzecia, racz wysłuchać ...”), 5/ Nowenna do św. Anny („Duszo moja pochwal Boga, póki ci ...”), 6/ Modlitwy poranne, 8/ Modlitwy wieczorne, 9/ „Pieśni o świętej Annie” („Witaj Pani, matko matki ...”, „Czynni świętej Annie, dzięki”, „Chwalmy Boga z wysokości ...”), 10/ „Godzinki za dusze zmarłych”, 11/ „Antyfona o św. Annie zamiast Salve Regina” („Witaj najświętsza Anno ze wszystkimi ...”), 12/ „Psalm który się ma mówić za dusze braci i sióstr zmarłych” („Z głębokości wołałem ku Tobie Panie ...”), 13/ „Uwagi

pobożne przy pogrzebie” („Przy tym brata naszego żalobnym pogrzebie ...”), 14/ „Litaniya za dusze wiernych zmarłych”, 15/ „Litaniya o świętym Janie Kantym”, 16/ „Pieśń o Annie św. Babce Jezusa” („Anno święta, Babko Wnuka ...”), 17/ „Pieśń do Anny świętej odchodzących ludzi z góry Chełmu do domu” („Anno święta wielowładna ...”), 18/ Spis rzeczy.

Proweniencja: AKF b. sygn.

Literatura: Estr XI 347.

3. Autor: niezn.

Tytuł: Posłuchajcie Chrześcianie służący św. Annie. Tysiącuroć was pozdrawiamy, Jezus, Marya, Anna. Ja sierota opuszczona (Pieśni).

Druk i nakład: Mikołów 1862, Drukarnia T. Nowackiego.

Opis zewnętrzny: pol., „półark. Libra po 6 sgr.” (wg Estr).

Proweniencja: modlitewnik znany tylko z literatury.

Literatura: Estr I 30.

4. Autor: niezn.

Tytuł: Już przed tobą upadamy Anno święta! Ach pójźcie Chrześcianie pozdrowić krzyż święty (Pieśni).

Druk i nakład: Mikołów 1862, Drukarnia T. Nowackiego.

Opis zewnętrzny: pol., „półarkusz. Libra po 6 sgr.” (wg Estr).

Proweniencja: modlitewnik znany tylko z literatury.

Literatura: Estr I 30.

5. Autor: niezn.

Tytuł: Wale, wale smutne daję, Anno święta, babko wnuka (Pieśni).

Druk i nakład: Mikołów 1862, Drukarnia T. Nowackiego.

Opis zewnętrzny: pol., „półark. Libra po 6 sgr.” (wg Estr).

Proweniencja: modlitewnik znany tylko z literatury.

Literatura: Estr I 30.

6. Autor: niezn.

Tytuł: Książka do Nabożeństwa dla Czcieli Anny św. na górnem Szląsku.

Druk i nakład: „Wydana za staraniem klasztoru od nauczyciel M. Marcygo ...”, nakładem M. Marcygo, Góra św. Anny 1865.

Opis zewnętrzny: pol., 15 x 9,5 cm, s. 40, brak oprawy.

Zawartość: 1/ „Przedmowa do Braci i Sióstr Bractwa św. Anny”, 2/ „Wyszczególnienie wiecznymi czasami nadanych odpustów”, 3/ „Godzinki o św. Annie” („Święta Anno uwielbiona, Twoja córka ...”), 4/ „Litania o św. Annie”, 5/ „Pozdrowienie Anny świętej” („Bądź pozdrowiona Anno święta, Maryo, Jósefie, Joachimie i całe plemię Twoje ...”), 6/ Modlitwy do św. Anny

(„Wesel się Anno święta, i zalecaj nas ...”, „Pozdrawiam i wielbię Cię w Bogu ...”), 7/ „Koronka do św. Anny” („Pozdrowiona bądź najświętsza Panno, z błogosławioną Anną ...”), 8/ „Modlitwa, która przez dziewięć wtorków ku czci Annie św. się odprawia” („Zgłębi serca mojego pozdrawiam Cię o Anno ...”), 9/ „Modlitwa w której jest wyrażony sposób ofiarowania się Annie świętej i obieranie ją sobie za osobliwą Patronkę” („O najświętsza Bogarodzicielki Matko, przechwalebna Anno ...”), 10/ „Siedm Modlitw do Anny św. na pamiątkę siedm radości, któremi ją Bóg napełnił” („Bądź pozdrowiona o najszlachetniejsza i najwonnejsza różo ...”, „Bądź pozdrowiona, o przedziwny zapachu Lewandowego kwiatu ...”, „Bądź pozdrowiona, o najdroższe kadzidło ...”, „Bądź pozdrowiona, najśliczniejszy fioletowy kwiecie ...”, „Bądź pozdrowiona, jasnoświetny kwiecie ...”, „Bądź pozdrowiona, o przenajdroższy kwiecie rajski ...”, „Bądź pozdrowiona, o najpiękniejsze i najwyborniejsze ziarno ...”), 11/ Modlitwy do św. Anny o szczęśliwą śmierć („O najśodsza Babko Pana Jezusa, święta Matko ...”, „O najchwalebniejsza i najbłogosławiętsza święta Anno ...”), 12/ „Modlitwa do św. Anny o uproszenie miłości Boga” („O błogosławiona Anno święta, Matko Maryi Panny ...”), 13/ „Modlitwy przy cudownym obrazie Anny świętej na górze Chelm” („Bądź pozdrowiona uczczeniem ...”, „Miejsce upodobania Boskiego i twego ...”), 14/ „Proźba do św. Anny w jakim kolwiek ucisku” („O litościwa ochłodo ...”), 15/ Modlitwa do św. Anny („Boże, którzy błogosławioną Annę, Matkę ...”), 16/ „Pieśń o Jezusie, Maryi i św. Annie” („Tysiąc kroć was pozdrawiamy ...”), 17/ „Pieśń o św. Annie” („Witaj Pani Matko Matki ...”).

Proweniencja: AKF Arch 34.

Literatura: Estr nie notuje; Bar 771; Ochot 99.

– Toż, autor, tytuł: jw.

Druk i nakład: M. Marcygo, Góra św. Anny 1887.

Opis zewnętrzny: pol., s. 50.

Proweniencja: modlitewnik znany tylko z literatury.

Literatura: Estr nie notuje; Bar 771; Ochot 99; Brzuszek s. 281.

7. Autor: o. Andrzej Bolczyk OFM.

Tytuł: Książka do Nabożeństwa dla członków Bractwa św. Anny na Górze Chelm (Świętej Anny) na Górnym Szląsku.

Druk i nakład: Nakładem Klasztoru OO. Franciszkanów na Górze św. Anny (St. Annaberg O. S.) 1898.

Opis zewnętrzny: pol., 14,5 x 9 cm, s. 110, opr. papierowa z nadrukiem identycznym jak na stronie tytułowej.

Zawartość: modlitewnik składa się z 2 części o następującej treści:

I. Nabożeństwa i modlitwy. i/ „Przedmowa do Braci i Sióstr Bractwa świętej Anny”, 2/ „Spis szczególny Odpustów wiecznemi czasy nadanych Bractwu

Świętej Anny”, 3/ „Powinności Braci i Sióstr Bractwa św. Anny”, 4/ „Modlitwa przy przyjęciu do Bractwa świętej Anny” („Aby Ciebie, Anno święta ...”), 5/ „Modlitwa poranna do św. Anny” („Chwałę, wielbię i błogosławię Cię ...”), 6/ „Legenda o Św. Annie”, 7/ „Dziewięć pozdrowień Świętej Matki Anny” („Bądź pozdrowiona, o chwalebna święta Anno ...”, „Bądź pozdrowiona o święta Anno ...”, „Bądź pozdrowiona, przed wszystkimi ...”, „Bądź pozdrowiona, skarbnico łask Bożych ...”, „Bądź pozdrowiona, cudowna małżonko ...”, „Bądź pozdrowiona, święta Anno, świątynio ...”, „Bądź pozdrowiona, o matko niebieskiej królowy ...”, „Bądź pozdrowiona, święta Anno, matko królowy pokoju ...”, „Bądź pozdrowiona, najukochańsza pocieszycielko ...”), 8/ „Nowenna do Świętej Matki Anny” („Rozważ tę wielką łaskę ...”), 9/ „Pięć chwalebnych zaszczytów świętej matki Anny” („Raduj się, o w szczęściu błogosławiona ...”), 10/ „Godzinki o Świętej Annie” („Zdrowaś bądź, Anno błogosławiona ...”), 11/ „Litania o świętej Annie”, 12/ „Koronka do świętej Anny” („Pozdrowiona bądź, najświętsza Panno Marya, z błogosławioną Anną ...”), 13/ „Koronka o świętej Annie” („Chwalmy Boga Wszemmocnego, w Trójcy ...”), 14/ 2 Nabożeństwa wtorkowe do św. Anny („Najdobrotliwszy Jezu, Tyś św. Annie ...”, „Z głębi serca mojego pozdrawiam cię ...”), 15/ Modlitwy do św. Anny („Wesel się, Anno święta, i polecaj nas ...”, „O najdobrotliwsza matko matki ...”, „Bądź mile pozdrowiona, najgodniejsza matko ...”, „O wy trzy najświętsze osoby ...”, „Z sercem pełnym najszczęśliwszego synowskiego ...”, „O chwały godna, Anno święta ...”, „O błogosławiona Pani, matko Bogarodzicielki ...”, „O najchwalebniejsza Boga Rodzicielki Matko ...”).

II. Pieśni o św. Annie („Tysiąc kroć was pozdrawiamy ...”, „Ja sobie wybrałem za obronę ...”, „Chwalmy Boga z wysokości ...”, „O święta Pani, o wielka Patronko ...”, „Tysiąc kroć bądź pozdrowiona, milion kroć ...”, „Witaj Pani, matko Matki ...”, „Annę chwalmy, matkę świętej Panny ...”, „Czyńmy świętej Annie dzięki ...”, „Anno święta wielowładna ...”, „Już przed tobą upadamy, Anno święta ...”, „Ach już się troskliwa godzina ...”, „W sercach się radość mnoży, idę pielgrzymować ...”).

Proweniencja: AKF b. sygn.

Literatura: Estr nie notuje; Bar 772; Brzuszek s. 281; Kurowski s. 107.

– Toż, autor, tytuł, opis zewnętrzny, zawartość, proveniencja: jw.

Druk i nakład: Nakładem Klasztoru OO. Franciszkanów na Górze św. Anny (St. Annaberg O. S.) 1905.

Literatura: Brzuszek s. 281; Kurowski s. 107.

– Toż, autor, tytuł, opis zewnętrzny, zawartość, literatura: jw.

Druk i nakład: Nakładem Klasztoru OO. Franciszkanów z Góry św. Anny (St. Annaberg O. S.) 1923.

Proweniencja: AKF Arch 10; AKF Arch 19.

8. Autor: Gustav Majewski, Pfarrer.

Tytuł: Neues Wallfahrtsbüchlein für alle Verehrer der heiligen Mutter Anna, sowie für alle frommen Pilger, welche zu der hl. Mutter Anna auf den Sankt-Annaberg wallfahren, zugleich auch in Andenkenbüchlein für alle diejenigen, welche auf den Annaberg nicht kommen können und die Wallfahrt Geistiger Weise verrichten wollen.

Druk i nakład: Verlag von Carl Böhms Nachfolger M. Rogier, Sankt-Annaberg (Oberschlesien) 1932.

Opis zewnętrzny: niem., 13,5 x 9,5 cm, s. 64, opr. z cienkiego papieru, nadruk identyczny jak na stronie tytułowej, czcionka gotycka.

Zawartość: modlitewnik składa się z 2 części o następującej treści:

I. 1/ Rys historyczny Sanktuarium na Górze św. Anny, opis cudownej figury św. Anny Samotrzeciej oraz życia św. Anny, 2/ Modlitwy do św. Anny (przed wejściem do kościoła, przed wizerunkiem św. Anny, prośby i podziękowania do św. Anny, o uproszenie dobrej śmierci, obranie sobie św. Anny za patronkę), 3/ Nabożeństwo do św. Anny (modlitwy podczas mszy wotywniej do św. Anny, Nowenna do św. Anny, Litania do św. Anny, responsorium do św. Anny, Siedem radości św. Anny, modlitwy do św. Anny na każdy dzień tygodnia).

II. Pieśni. 1/ Pieśni do św. Anny („O Mutter, du, der Frauen Krone ...”, „Sankt Anna, unsre Heilferin ...” „Sankt Anna, voll der Gnade ...”), 2/ Pieśni na błogosławieństwo („Komme zum Heiland, komme noch Heut ...”, „Wo in feierlicher Stille ...”), 3/ Pieśń eucharystyczna („Wenn sich senkt der Abend nieder ...”).

Proweniencja: AKF b. sygn.

9. Autor: niezn.

Tytuł: St. Annabüchlein.

Druk i nakład: Fr. Gielnik in St. Annaberg O. S. 1934.

Opis zewnętrzny: niem. i pol.

Proweniencja: modlitewnik znany tylko z literatury.

Literatura: MI 50; MI 34 – 1941.

2. Autorzy, wydawcy i nakłady poszczególnych modlitewników

Góra św. Anny była od XVI w. szczególnym ośrodkiem kultu matki Bogarodzicy. Obok sławnego przedstawienia św. Anny Samotrzeciej ważnym źródłem dla czci św. Anny jest poświęcone jej bractwo⁷⁸. Z jego celami, formami życia religijnego powiązane są omówione wyżej książki nabożne.

Najstarszym modlitewnikiem, do którego autorowi niniejszej pracy udało się dotrzeć, przeznaczonym dla Bractwa św. Anny jest modlitewnik *Anna*

⁷⁸ Por. K u ź m a k, dz. cyt., s. 626.

Büchel (MA 1). Wydany został w 1747 r. przez Drukarnię Akademicką Towarzystwa Jezusowego we Wrocławiu. Trudno dziś jednoznacznie stwierdzić, kto był jego autorem. Na podstawie analizy treści, a także wspomnianych wyżej związków reformatów ze śląskimi jezuitami⁷⁹, można przypuszczać, że najprawdopodobniej modlitewnik *Anna Büchel* był autorstwa kogoś z zakonników z Góry św. Anny. Również rozdział modlitewnika poświęcony Bractwu św. Anny, mógłby być świadectwem na to, że takie bractwo w XVIII w. istniało przy klasztorze reformatów na Górze Chełmskiej⁸⁰. Jest to tym więcej prawdopodobne, że zasadniczo głównymi krzewicielami kultu św. Anny na Śląsku byli od XIV w. franciszkanie⁸¹. Z całą pewnością Bractwo św. Anny zakładano już na ziemiach śląskich w XV w.⁸². Modlitewnik *Anna Büchel* został wydany w języku niemieckim.

Kolejna książka modlitewna dla Bractwa św. Anny wyszła dopiero w połowie XIX w. (MA 2 – 1859). Jej autorem był ks. Marcin Tylkowski, kanonik krakowski. Od 1862 r. pełnił on obowiązki penitencjarza przy kościele św. Anny w Krakowie. W 1859 r. wydał *Ustawy i Nabożeństwa Bractwa św. Anny Samotrzeciej*⁸³. Modlitewnik wydrukowała Drukarnia Uniwersytetu Krakowskiego. W 1887 r. miało miejsce kolejne wydanie tego modlitewnika. Został on na nowo opracowany przez ks. Juliana Bukowskiego, pod nieco zmienionym tytułem (MA 2 – 1887). Ks. Julian Bukowski, prepozyt kolegiaty św. Anny w Krakowie i historyk Kościoła, był ponadto dziekanem krakowskim, cenzorem ksiąg religijnych i radcą konsystorza⁸⁴. Modlitewnik został wydany nakładem Bractwa św. Anny w Krakowie i wydrukowany przez Drukarnię Uniwersytetu Krakowskiego. Zamieszczono w nim m.in. pieśni do św. Anny, zaznaczając, że śpiewane są one na Górze Chełmskiej. Porównując zawartość tego modlitewnika z innymi późniejszymi książkami nabożnymi dla Bractwa św. Anny, można stwierdzić, że *Ustawy i Nabożeństwa Bractwa św. Anny Samotrzeciej* ks. M. Tylkowskiego i ks. J. Bukowskiego stanowiły podstawę i wzorzec do ich opracowania.

W 1862 r. Drukarnia Tomasza Nowackiego w Mikołowie wydała trzy modlitewniki związane z kultem św. Anny: *Postuchajcie Chryścianie służące św. Annie* (MA 3), *Już przed tobą upadamy Anno święta* (MA 4), *Wale, wale, smutne daję, Anno święta* (MA 5). Niestety, autorstwo tych modlitewników trudne jest dziś do ustalenia. Informację o nich zamieszcza jedynie Estreiche

⁷⁹ Por. s. 3 niniejszej pracy; B a n d t k i e, dz. cyt., s. 250-251.

⁸⁰ W AKF zachowała się tylko część ksiąg brackich z połowy XIX w.

⁸¹ L i s, dz. cyt., s. 311; B. P i e c h o t a, *Kult liturgiczny św. Anny na Śląsku w świetle średnio-wiecznych rękopisów liturgicznych*, RTSO, 3 (1970) nr 2, s. 109.

⁸² Por. P i e c h o t a, dz. cyt., s. 112.

⁸³ Por. K. G a b r y e l, *Ks. Tylkowski Marcin*, SPTK, t. 4, s. 258; S. C h, *Bractwo*, w: *Encyklopedia kościelna*, t. 2, s. 557.

⁸⁴ Por. M. B a n a s z a k, *Ks. Bukowski Julian*, SPTK, t. 1, s. 253-254.

Drukarnia Tomasza Nowackiego była pierwszą polską drukarnią na Śląsku. Nakład tych trzech modlitewników nie mógł być jednak zbyt duży, ponieważ Nowacki znany był z tego, że sam sprzedawał swoje książki po targach i odpustach⁸⁵.

Nieznany jest również autor *Książki do Nabożeństwa dla Czcieli św. Anny* (MA 6 – 1865). Modlitewnik ukazał się na Górze św. Anny nakładem M. Marcygo za „staraniem klasztoru”. „M. Marcygo” (później Adolf Marcygo) jest XIX-wiecznym wydawcą annogórskim, o którym do dnia dzisiejszego nie zachowała się w literaturze żadna wzmianka. Przypuszcza się, że inne wydawnictwa z Góry św. Anny mogły być jego kontynuacją⁸⁶. *Książka do Nabożeństwa dla Czcieli św. Anny* podaje jedynie informację, że M. Marcygo był nauczycielem. Kolejne wydanie tego modlitewnika miało miejsce w 1887 r. (MA 6 – 1887).

Dwa lata później, w 1889 r. o. Andrzej Bolczyk opracował *Książkę do Nabożeństwa dla członków Bractwa św. Anny na Górze Chełm* (MA 7 – 1889). Modlitewnik wydano nakładem klasztoru franciszkanów. Kolejne wydania miały miejsce w latach 1905 i 1923 (MA 7 – 1905; MA 7 – 1923), w wydawnictwie Franciszka Gielnika, z którym o. Andrzej Bolczyk w czasie swego pobytu w klasztorze na Górze św. Anny stale współpracował, układając dla niego nowe modlitewniki w języku polskim⁸⁷.

Proboszcz Gustaw Majewski jest autorem modlitewnika *Wallfahrtsbüchlein für alle Verehrer der heiligen Mutter Anna* (MA 8), opracowanego z myślą o pielgrzymach posługujących się językiem niemieckim⁸⁸. Wydało go wydawnictwo Michała Rogiera na Górze św. Anny w 1932 r. Modlitewnik ten, przeznaczony zasadniczo dla pielgrzymów, był jednak wzorowany na poprzednich modlitewnikach dla Bractwa św. Anny i istnieje duże prawdopodobieństwo, że jako taki służył również tym, którzy do Bractwa należeli.

Ostatnim modlitewnikiem wydanym przed II wojną światową jest *St. Annabüchlein* (MA 9). Jego autorstwa w dniu dzisiejszym nie sposób ustalić. Sam modlitewnik nie zachował się do czasów obecnych. Wydało go Wydawnictwo Fr. Gielnika na Górze św. Anny w 1934 r.

Jeśli chodzi o nakłady poszczególnych modlitewników, sięgały one prawdopodobnie liczby kilku tysięcy egzemplarzy⁸⁹. Dokładną cyfrę trudno tu

⁸⁵ Por. P r u s, dz. cyt., s. 9-10; O c h o t, dz. cyt., s. 365.

⁸⁶ H a n i c h, dz. cyt., s. 37-38.

⁸⁷ Por. K u r o w s k i, dz. cyt., s. 26.

⁸⁸ Zaznacza to wyraźnie we wstępie do modlitewnika.

⁸⁹ A. Bromberg, *Książki i wydawcy. Ruch wydawniczy w Polsce Ludowej w latach 1944-1957*, Warszawa 1958, s. 10 – zamieszcza informację, że w latach 1890-1905 średni nakład w Polsce wynosił 2000 egz., a w 1906-1917 – 3000 egz. Przypuszczalnie nakłady modlitewników na Górnym Śląsku były w tych czasach podobne.

podać, ponieważ żaden z wyżej wymienionych modlitewników nie zawiera adnotacji o nakładzie.

3. Przeznaczenie modlitewników i ich odbiorcy

Pierwsze wzmianki o istnieniu Bractwa św. Anny na Górze św. Anny pochodzą z początku XIX w. Jego członkowie odbywali już wtedy regularne zebrania⁹⁰. Nie można jednak wykluczyć istnienia tegoż Bractwa przy klasztorze reformatów już w XVIII w. Początek działalności Bractwa św. Anny na Śląsku datuje się bowiem na XVI w⁹¹. W 1500 r. założono je we Lwówku Śląskim, w 1508 r. w Jeleniej Górze, a w 1511 r. w Żaganiu⁹². W pierwszym okresie istnienia Bractwa, jego członkowie rekrutowali się głównie z warstw wykształconych, rodów magnackich i szlachty⁹³. Nie jest więc wykluczone, że modlitewnik *Anna Büchel* wydano w 1747 r., głównie z myślą o śląskiej szlachcie i tych, którzy mieli wykształcenie. Udokumentowane są powiązania reformatów z Góry św. Anny z takimi śląskimi rodami szlacheckimi jak de Gaschin, Oppersdorff, czy Colonna⁹⁴.

Dopiero w późniejszym okresie członkami Bractwa św. Anny stają się mieszczaństwo i chłopstwo⁹⁵. Modlitewnik ks. M. Tylkowskiego *Ustawy i Nabożeństwa Bractwa św. Anny Samotrzeciej* zamieszcza we wstępie informację, że do Bractwa wstępować mogli nawet ci, którzy nie potrafili czytać⁹⁶. Kontakty Śląska z Krakowem w dziedzinie piśmiennictwa religijnego utrzymywane są już w XVIII w⁹⁷. W XIX w. dopływ książki z Krakowa zostaje ograniczony, na skutek różnych zarządzeń pruskich władz administracyjnych, ale nie urywa się całkowicie⁹⁸. Modlitewnik ks. M. Tylkowskiego, a potem kolejne jego wydanie z 1887 r., były więc z pewnością używane w XIX w. przez członków Bractwa św. Anny na Górze św. Anny.

⁹⁰ K u r o w s k i, dz. cyt., s. 107.

⁹¹ W. D a n i e l s k i, *Anna. Kult*, EK, t. 1. kol. 624.

⁹² P i e c h o t a, dz. cyt., s. 112.

⁹³ Por. K u ż m a k, dz. cyt., s. 626; X. H. F., *Anny św. bractwo*, PEK, t. 1, s. 220; D a n i e l s k i, dz. cyt., s. 625.

⁹⁴ Związki te mocno podkreślają AMC.

⁹⁵ Por. S. C h., dz. cyt., s. 553-554.

⁹⁶ Por. MA 2-1859, s. 25.

⁹⁷ Por. Z. H i e r o w s k i, *Języki i piśmiennictwo na Śląsku*, Katowice 1948, s. 14; O g r o d z i ń s k i, dz. cyt., s. 63, 104.

⁹⁸ Por. H i e r o w s k i, dz. cyt., s. 17; U r b a n, dz. cyt., s. 238; O g r o d z i ń s k i, dz. cyt., s. 92-95.

W połowie XIX w. Bractwo to przeżywa niewątpliwie pewien rozkwit. Świadczy o tym, choćby prowadzenie ksiąg brackich⁹⁹ oraz wydanie w 1865 r. specjalnego modlitewnika. *Książka do Nabożeństwa dla czcicieli św. Anny* była przeznaczona, przede wszystkim dla Bractwa św. Anny. Informuje o tym wstęp, a także wklejone, na jednej z pierwszych stron, zaświadczenie o przynależności do Bractwa¹⁰⁰. O jego rozwoju świadczy również fakt, że zapotrzebowanie na wyżej wymieniony modlitewnik stale rosło, co niewątpliwie przyczyniło się do jego ponownego wydania w 1887 r.

Wyraźną adnotację o przeznaczeniu dla Bractwa św. Anny, zawartą w tytule, posiada modlitewnik ułożony przez o. Andrzeja Bolczyka w 1898 r.: *Książka do Nabożeństwa dla członków Bractwa św. Anny na Górze Chełm*. Wznawiana ona była jeszcze dwa razy, w 1905 i 1923 r.

W 1932 r. wydano modlitewnik dla tych, którzy posługiwali się językiem niemieckim: *Neues Wallfahrtsbüchlein für alle Verehrer der heiligen Mutter Anna*. Może to również stanowić świadectwo na to, że liczba członków Bractwa św. Anny pod koniec XIX i na początku XX w. stale wzrastała. Mogło ono liczyć wtedy nawet kilkadziesiąt tysięcy osób¹⁰¹. Popularność Bractwa św. Anny w tym okresie spowodowana była niewątpliwie wzmożonym ruchem pielgrzymkowym w XIX i XX w.¹⁰². Do Bractwa zapisywali się najczęściej mieszkańcy tych wiosek i miast Śląska, które co roku pielgrzymowały na Górę św. Anny. Byli to więc zwykle rzemieślnicy, robotnicy albo chłopi. Ponieważ ustawy brackie nakładały na członków takie obowiązki, jak: codzienne odmawiać 5 Ojciec nasz, 5 Zdrowaś Maryjo, 1 Wierzę w Boga, uczestniczyć w każdej niedzielę i święta we mszy św., a po południu śpiewać koronkę, prowadzić na wskroś chrześcijańskie życie, rozdawać jałmużnę, itp.¹⁰³, dlatego do Bractwa św. Anny wpisywali się najczęściej ludzie bardziej urobieni religijnie.

Z pewnością, z modlitewników brackich korzystali także często zwykli pielgrzymi, którzy używali ich, modląc się przed figurką św. Anny Samotrzeciej w świątyni. Było to tym bardziej możliwe, że modlitewniki te mogli nabyć bez problemu u okolicznych kramarzy za stosunkowo niewielką opłatą¹⁰⁴.

⁹⁹ W AKF zachowało się tylko kilka ksiąg Bractwa św. Anny zawierających niepełne spisy członków Bractwa.

¹⁰⁰ Pełny tekst tego zaświadczenia brzmi: „Zaświadczenie nr 2842, Otilie Przybilla jest wpisana do Bractwa św. Anny dnia 17. 5. 1868”.

¹⁰¹ W 1900 r. do Bractwa na Górze św. Anny zapisało się więcej niż 5000 osób. Por. B o l c z y k, dz. cyt., s. 122.

¹⁰² Por. M a r e k, *Góra*, s. 120-124; L i s, dz. cyt., s. 316; P y r c h a ł a, dz. cyt., s. 90-91.

¹⁰³ Por. M A 2-1887, s. 13-15; S c h e n k, dz. cyt., s. 697; X. H. F., dz. cyt., s. 220.

¹⁰⁴ Por. O c h o t, dz. cyt., s. 382.

III. MODLITEWNIKI TERCJARSKIE

I. Opis modlitewników i ich zawartość

I. Autor: niezn.

Tytuł: J. M. F. Jezus, Marya, Franciszek Święty. Brewijarzyk Tercyjarski w którym, oprócz Reguły, jej objaśnień i pacierzy zakonnych; zamieszczone jest nabożeństwo szczególnie dla Braci i Sióstr Zakonu Pokutującego Ś. Ojca Franciszka Serafickiego, pod zarządem Ojców Kapucynów zostających.

Druk i nakład: Nakład i druk Ks. Misjonarzy u Ś. Krzyża, Warszawa 1863.

Opis zewnętrzny: pol., 16,5 x 10,5 cm, s. 688, opr. skórzana, czarna, na środku tłoczony krzyż.

Zawartość: modlitewnik składa się z 4 części o następującej treści:

I. 1/ Wstęp (ofirowanie modlitewnika N. M. P., tablica świąt ruchomych, kalendarz rzymski i tercjarski), 2/ Przedmowa, 3/ Objaśnienia dotyczące reguły i obłóczyn, 4/ „Litania do błogosławionych i świętych Trzech Zakonów św. Ojca Franciszka”, 5/ Hymny („Veni Creator”, „Te Deum”), 6/ Profesja tercjarska i odnowienie profesji, 7/ Litania do św. Franciszka i Świętych Zakonu, 8/ Modlitwy (za zgromadzenie, za Kościół, za żyjących i zmarłych oraz za braci i siostry).

II. „Pobożne świczera i modlitwy...”. 1/ „Modlitwy poranne”, 2/ Modlitwy do N. M. P. (modlitwy św. Franciszka, akty strzeliste i westchnienia), 3/ Litanie (o Imieniu Jezus, do Wszystkich Świętych), 4/ „Postanowienia na wszystkie dni tygodnia”, 5/ „Modlitwy podczas mszy św.”, droga krzyżowa, modlitwy do poszczególnych części mszy św., modlitwy po mszy św., modlitwy przygotowujące do komunii św. i po komunii św.), 6/ Nabożeństwo pokutne (modlitwy przed i po spowiedzi św.), 7/ „Modlitwy wieczorne”, 8/ Koronki (o Niepokalanym Poczęciu N. M. P., Koronka tercjarska, koronka „12 gwiazd”, koronka „7 radości N. M. P.”), 9/ Inne modlitwy (dla podróżujących, przy stole, na niektóre dni roku, w nieszczęściu, w czasie klęsk, w utrapieniach, do Świętych tercjarskich, do Matki Bożej o uproszenie cnoty czystości), 10/ Officium na cześć N. M. P. (zawiera jutrznię, laudesy, prymę, tercję, sekstę, nonę, nieszpory i kompletę), 11/ Nabożeństwo do N. M. P. (hymn na cześć N. M. P., modlitwa św. Bernarda, „Godzinki o Niepokalanym Poczęciu N. M. P.”), 12/ Nabożeństwo za zmarłych (Officium defunctorum, pacierze za zmarłych).

III. 1/ „O przedniejszych ćwiczeniach pobożnych” (o rozmyślaniu, o rachunku sumienia, o czytaniu duchownym, o rekolekcjach), 2/ Pouczenia św. Franciszka dla tercjarzy, 3/ Rozmyślania (św. Bonawentury, na każdy dzień miesiąca, św. Franciszka na każdy dzień tygodnia, o Niepokalanym Poczęciu N. M. P. na sobotę), 4/ Nabożeństwo do św. Franciszka (parafraza „Ojcze nasz” św. Franciszka, „Śpiew nad śpiewami św. Franciszka”, Nowenna do św. Fran-

ciszka, Litania do św. Franciszka, modlitwa do św. Franciszka), 5/ Nabożeństwo pasyjne („Modlitewki do Serca bolejącego Najświętszej Panny ...”, „Ofiarowanie Krwi Pana naszego ...”), 6/ Modlitwy przy konających („Pozdrowienie N. M. P.”, „Pozdrowienie Ran albo blizn św. Ojca Franciszka”, rozmyślania przygotowujące do dobrej śmierci, „Akty nabożne przedśmierne”, „Akty w skonaniu”, 3 modlitwy przy konających, „Litanijska przy konających”, inne modlitwy przy konających).

IV. 1/ Pouczenie o odpustach (ogólne i szczegółowe, warunki otrzymania odpustu, odpusty teryarskie), 2/ Żywoty Świętych (św. Ludwika Francuskiego, św. Elżbiety Węgierskiej, św. Elezeara, św. Iwona, św. Konrada z Piacenzy, św. Rocha, św. Róży z Witerbo, św. Anieli Merici, św. Małgorzaty z Kortony, bł. Łucji, bł. Anieli z Foligny, bł. Michaliny, bł. Ludwika Albertońskiej).

Proweniencja: AKF Asc 99b.

Literatura: Estr nie notuje.

2. Autor: OO. Franciszkanie z Góry św. Anny.

Tytuł: Brewiarzyk Tercyarski.

Druk i nakład: Fr. Gielnik, Góra św. Anny 1883.

Proweniencja: modlitewnik znany tylko z literatury.

Literatura: Estr nie notuje; Kurowski s. 103; MI 32 – 1910; MI 28 – 1910.

- Toż, autor: jw.

Tytuł: J. M. F. Brewiarzyk teryarski to jest. Sposób życia i modlenia się dla Braci i Sióstr III – go zakonu świętego Ojca Franciszka Serafickiego ułożony w klasztorze u świętej Anny i według najnowszych ustaw Apostolskich opracowany.

Druk i nakład: Fr. Gielnik, Góra św. Anny 1906.

Opis zewnętrzny: pol., 15 x 9 cm, s. 864, opr. skórzana, czarna, tłoczony biały krzyż.

Zawartość: modlitewnik składa się z 10 części o następującej treści:

I. „Reguła, odpusty i obrzędy III-go zakonu”.

II. „Nauki i przestrogi zbawienne” („Jakich błędów Tercyarsze najbardziej chronić się mają”, „W jakich cnotach pilnie ćwiczyć się powinni”, „Jakich środków ku zbawieniu używać powinni”).

III. „Nabożeństwo Tercyarskie”: 1/ Dla duchownych, 2/ Dla świeckich, 3/ „Inny sposób odmawiania Pacierzy Tercyarskich”, 4/ „Oficjum małe na cześć N. P. Maryi”, 5/ Officium za zmarłych, 6/ Nabożeństwo za zmarłych (responsoria, modlitwy do poszczególnych części mszy św. za zmarłych, „Pacierze za dusze zmarłych”, Koronka za dusze w czyśćcu cierpiące).

IV. „Nabożeństwo codzienne”: 1/ „Modlitwy poranne”, 2/ Rozmyślania na każdy dzień tygodnia, 3/ „Rozmyślania o rzeczach ostatnich” (o śmierci, sądzie

ostatecznym, piekle i chwale wiecznej), 4/ „Modlitwy wieczorne”, 5/ „Modlitwy do mszy św.” („Trzy sposoby słuchania Mszy św.”, „O komunii duchownej”, modlitwy przed i po komunii św., modlitwy odpustowe po komunii św.), 6/ Nabożeństwo pokutne (modlitwy przed i po spowiedzi św., psalmy pokutne, „Litania do Wszystkich Świętych”).

V. „Nabożeństwo do Boga w Trójcy jedynej”: 1/ „Litania do Trójcy Św.”, 2/ Nabożeństwo do Serca P. Jezusa („Litania do Serca P. Jezusa”, „Nowenna do Serca Jezusowego”, „Koronka do Serca P. Jezusa”, modlitwy), 3/ Nabożeństwo pasyjne (droga krzyżowa, „Koronka o najdroższej Krwi P. Jezusa”, „Ofiarowanie najdroższej Krwi Chrystusa P.”, „Litania o męce Pańskiej”, modlitwy do najśw. Ran P. Jezusa), 4/ Nabożeństwo do Najśw. Sakramentu („Litania do Najśw. Sakramentu”, modlitwy przed Najśw. Sakramentem), 5/ Nabożeństwo przed żłóbką („Nowenna na cześć Bożego Narodzenia”, modlitwa, „Litania o Imieniu Jezus”), 6/ Nabożeństwo do Ducha Św. („Nowenna do Ducha Św.”, „Litania do Ducha Św.”).

VI. Nabożeństwo do N. M. P. i św. Józefa: 1/ Nabożeństwo do N. M. P. („Godzinki o Niepokalanym Poczęciu”, „Litania Loretańska”, „Koronka seraficka”, „Koroneczka do niepokalanego poczęcia”, „Salve regina”, „Litania do Niepokalanego Serca Maryi”, modlitwa św. Bernarda, „Godzinki do N. M. P. Królowej Anielskiej”, „Litania do N. M. P. Królowej Anielskiej”, „Litania do M. B. Bolesnej”, 10 nowenn, „Litania do N. M. P. Nieustającej Pomocy”), 2/ Nabożeństwo do św. Józefa („Modlitwa do św. Józefa po różańcowym nabożeństwie”, „Nowenna do św. Józefa”, „Litania do św. Józefa”, „Koronka do św. Józefa”, modlitwa).

VII. „Nabożeństwo do św. Ojca Franciszka”: 1/ „Litania o św. Ojcu Franciszku”, 2/ Antyfona i modlitwa do św. Franciszka, 3/ „Nowenna do św. Ojca Franciszka”, 4/ „Godzinki do św. Ojca Franciszka”, 5/ „Nabożeństwo do pięciu blizn św. Franciszka”, 6/ „Pamiętka śmierci św. Franciszka”.

VIII. Nabożeństwo do św. Antoniego i innych Świętych: 1/ Nabożeństwo do św. Antoniego („Litania do św. Antoniego”, „Responsoryum do św. Antoniego”, „Nowenna do św. Antoniego”, „Nabożeństwo na 13 wtorków lub niedziel św. Antoniego”, „Godzinki do św. Antoniego”, „Modlitwa dla uproszenia szczególnej taski”, „Modlitwa w każdej potrzebie”, „Modlitwa o odszukanie rzeczy zgubionych”), 2/ Nabożeństwo do innych Świętych („Modlitwa do św. Matki Klary”, modlitwa do św. Rocha, „Responsoryum do św. Piotra z Alkantary”, modlitwa do św. Elżbiety Węgierskiej, „Litania do Wszystkich Świętych Zakonu Serafickiego”).

IX. Nabożeństwo w czasie choroby („O chorobie i gotowości na śmierć”, modlitwa o dobrą śmierć, „Trzy ofiarowania Trójcy przynajśw.”, „Litania o śmierć szczęśliwą”, „Modlitwa św. Franciszka w chorobie”, „Akty nabożne przedśmiertne”, „Trzy pomocne modlitwy przy konających”, „Litania za konających”, „Modlitwy przy konających”, „Modlitwa po skonaniu”).

X. „Pieśni kościelne”: 1/ „Pieśni przed kazaniem”, 2/ „Na Asperges”, 3/ Pieśni mszalne, 4/ Pieśni na Boże Narodzenie, 5/ Pieśni Wielkanocne, 6/ Pieśni do Najśw. Sakramentu, 7/ Pieśni na Boże Ciało, 8/ Pieśni do Serca Pana Jezusa, 9/ Pieśni do N. M. P., 10/ „Do św. Matki Anny” („Tysiącokroć bądź pozdrowiona ...”), 11/ Pieśni do św. Franciszka („O Franciszku, Ojciec nas ubogich ...”, „Ojciec ubogich, który już ...”, „Boże niepojęty, dziś Franciszek ...”, „O Franciszku, wielki Święty ...”, „Boskiego Syna obrazie ...”, „Bóg mój i wszystko ...”, „Kiedy świat leżał w grzechach ...”), 12/ Pieśni do św. Antoniego („O Antoni, nasz Patronie ...”, „Antoni, rzeczy zgubionych Patronie ...”, „Tobieśmy winni ...”), 13/ Nieszpory na niedziele i święta, 14/ „Antyfony Maryańskie”, 15/ Nieszpory o N. M. P.

Proweniencja: AKF Arch 27; AKF Arch 35.

Literatura: Kurowski s. 103; MI 32 – 1910; MI 28 – 1910.

– Toż, autor, tytuł, zawartość: jw.

Druk i nakład: Fr. Gielnik, Góra św. Anny (St. Annaberg O. S.) 1922, Drukarnia „Schlesische Volkszeitung, Wrocław.

Opis zewnętrzny: pol., 15 x 9 cm, s. 864, opr. płócienna, sztywna, czarna z tłoczonym złotym krzyżem.

Proweniencja: AKF b. sygn.

Literatura: Kurowski s. 148.

3. Autor: OO. Franciszkanie z Góry św. Anny.

Tytuł: Nowy Brewiarzyk Tercyarski, to jest sposób życia i modlenia się dla Braci i Sióstr III Zakonu Świętego Ojca Franciszka Serafickiego nie pod klauzurą zakonną mieszkających. Z dodatkiem różnych stosownych nauk i nabożeństw. Książka modlitewna zebrana i ułożona w klasztorze u św. Anny. Na nowo przejrzana i uzupełniona podług nowej konstytucji Ojca św. Papieża Leona XIII, z dnia 30 maja r. 1883.

Druk i nakład: Fr. Gielnik, Góra św. Anny (St. Annaberg O. S.) 1885, „drukem w Rybniku”.

Opis zewnętrzny: pol., 16 x 9 cm, s. 576, opr. tekturowa, czarna, tłoczone ornamenty roślinne, geometryczne oraz kielich.

Zawartość: jak MT 2 – 1906. Modlitewnik nie zawiera jednakże: 1/ Nabożeństwa do św. Józefa, 2/ „Nowenny do św. Franciszka”, 3/ „Godzinek do św. Franciszka”, 4/ „Nabożeństwa do pięciu blizn św. Franciszka”, 5/ „Nabożeństwa do innych Świętych”, 6/ Pieśni.

Proweniencja: BŚI 211138 I.

Literatura: Estr nie notuje; Ochot 149; Brzuszek s. 282; „Kalendarz Maryański” 1897.

– Toż, autor, tytuł: jak MT 2 – 1906.

Druk i nakład: b/w 1926, wyd. VI.
 Proweniencja: modlitewnik znany tylko z literatury.
 Literatura: Brzuszek s. 282.

– Toż, autor, tytuł. jak MT 2 – 1906.

Druk i nakład: b/w 1931, wyd. VII.
 Proweniencja: jw.
 Literatura: jw.

4. Autor: ks. Norbert Bonczyk.

Tytuł: Nowy Brewiarzyk Tercyarski podług nowej konstytucji ojca św. Papieża Leona XIII, z dnia 30 maja 1883 r. dla Braci i Sióstr III Zakonu św. Ojca Franciszka pod klauzurą nie będących czyli świeckich z dodatkiem różnych stosownych nabożeństw.

Druk i nakład: Nakładem i czcionkami Wydawnictwa „Katolika”, Bytom 1892.

Opis zewnętrzny: pol., 13,5 x 10 cm, s. XVI, 477, 3 nlb.

Proweniencja: modlitewnik znany tylko z literatury.

Literatura: Estr nie notuje; Ochot 148; Brzuszek s. 282; „Katolik. Kalendarz dla wszystkich ...” 1897, 1914.

5. Autor: Józef Kocyjan.

Tytuł: Nabożeństwa Tercyarskie na użytku Braci i Sióstr III. Zakonu Świętego Ojca Franciszka. Część I, II, III.

Druk i nakład: b/w 1896.

Opis zewnętrzny: pol., 16 x 10 cm, s. 2447, opr. skórzana, brązowa z tłoczonym symbolem „IHS”. Strona tytułowa pisana stylizowaną czcionką gotycką, pozostałe strony czcionką naśladowującą pismo ręczne.

Zawartość: pierwsza część modlitewnika zaginęła. Część druga składa się z 7 rozdziałów o następującej treści:

I. „Nabożeństwa do Dzieciątka Jezus”: 1/ „Modlitwy do Mszy św.” na okres Adwentu i Bożego Narodzenia, 2/ „Nowenna do Dzieciątka Jezus”, 3/ Modlitwy przy żłóbku („Zaproszenie do Żłóbka ...”, „Dusza przy Żłóbku ...”, „Uczczenie Tajemnicy Wcielenia ...”, „Akt poświęcenia się Najśw. Dzieciątka Jezus”, „Westchnienie do Najśw. Dzieciątka Jezus”, „Jezu, daj mi Twoje Serce ...”), 4/ 2 „Koronki na cześć Dzieciątka Jezus”, 5/ „Godzinki o Przenajśw. Dzieciątka Jezus”.

II. „Nabożeństwo do Pana Jezusa”: 1/ „Hymny i Psalm o Imieniu Jezus”, 2/ Koronki („...o Panu Jezusie”, „...dziwnej Miłości Bożej”, „...do Pana Jezusa”, „...o Najśw. Imieniu Jezus”, „...do Przemienienia Pańskiego”), 3/ „Litania o najśodszyim Imieniu Jezus”, 4/ Modlitwy („Pozdrowienie Pana Jezusa”, „Pięć westchnień ...”, „...o Najśw. Imieniu Jezus”, „...w każdym utrapieniu”,

„...o ufność”, „...o uproszenie opieki Pana Jezusa”, „Trzydzieście i trzy próśb do Pana Jezusa”), 5/ „Różaniec o Najśw. Imieniu Jezus”.

III. „Nabożeństwo do Najśw. i Najśłodszego Serca Pana Jezusa”: 1/ 2 „Koronki do Najśw. Serca P. Jezusa”, 2/ „Godzinki o Przenajśw. Sercu P. Jezusa”, 3/ „Litania o najśłodszym Sercu Jezusowem”, 4/ Modlitwy („Pozdrowienie Serca P. Jezusa”, „Akt zjednoczenia ...”, „Akt wynagradzający ...”, „Akt strzeliste”, „Akt poświęcenia się ...”, „Modlitwa Straży honorowej ...”, „Zadośćuczynienie ...”).

IV. „Nabożeństwo do Przenajśw. Krwi P. Jezusa”: 1/ „Hymn do Najśw. Krwi P. Jezusa”, 2/ „Litania do Najdroższej Krwi Jezusowej”, 3/ Modlitwy („...do Najdroższej Krwi Jezusa”, „Siedm ofiarowań Najdroższej Krwi ...”, „Trzy ofiarowania Najdroższej Krwi Jezusa do Trójcy Przenajśw.”), 4/ „Różaniec do Najdroższej Krwi ...”.

V. „Nabożeństwo do Przenajśw. Sakramentu”: 1/ „Koronka na cześć Przenajśw. Sakramentu”, 2/ 2 „Pozdrowienia P. Jezusa w Najśw. Sakramencie”, 3/ „Godzinki o Przenajśw. Sakramencie”, 4/ „Litania o Przenajśw. Sakramencie”, 5/ Modlitwy („...podczas nawiedzenia Przenajśw. Sakramentu”, „...św. Genowefy”, „Akt adoracji”, „Akty żalu i upokorzenia”, „Ofiarowanie się P. Jezusowi ...”, „Prośba o błogosławieństwo ...”, „...o światło”, „Publiczne przeproszenie ...”, „Kwadrans adoracji ...”, „Akty podczas wystawienia ...”, „Modlitwa, gdy kapłan błogosławi ...”, „Adoracja podczas klęczenia ...”, „...św. Tomasza”).

VI. „W Uroczystość Bożego Ciała.”: 1/ „Modlitwa z Ewangelii przed Procesją”, 2/ „Cztery Ewangelie, które śpiewane bywają przy czterech Ołtarzach ...”, 3/ Modlitwy („W Dzień uroczystej Procesji ...”, „W czasie Procesji ...”, „Akty na ostatnim przeżegnaniu ...”, ... po Procesji”), 4/ „Modlitwy do Mszy Św. w czasie uroczystości do Najśw. Sakramentu”, 5/ „Akt wynagrodzenia zniewag ...”, 6/ „Godzinki o nagrodzeniu czci ...” 7/ „Litania o nagrodzeniu czci ...”.

VII. „Nabożeństwa do Męki Pańskiej”: 1/ „Krótkie rozmyślenia o Męce Pańskiej ...”, 2/ „Godzinki o Męce Pańskiej”, 3/ „Koronka do pięciu Ran P. Jezusa”, 4/ „Litania o Męce Pańskiej”, 5/ Droga krzyżowa, 6/ Modlitwy („... św. Augustyna”, „... do Chrystusa cierpiącego”, „U stóp Golgoty ...”, „Podziękowanie P. Jezusowi za Mękę”, „... do pięciu Ran P. Jezusa”, „Witaj Krzyżu ...”, „Westchnienie do Krzyża”, „... za nieprzyjaciół”, „... przed Krzyżem misyjnym”), 7/ „Nawiedzenie Grobu Pańskiego w Wielkim Tygodniu”.

Część trzecia składa się z 8 części o następującej treści:

I. „Nabożeństwo do Przenajśw. Panny Maryi”: 1/ Nabożeństwo różańcowe („Różaniec o Najśw. Maryi Pannie”, „Tajemnice Żywego Różańca ...”, „Modlitwy przed i po Różańcu ...”, „Różaniec na cześć Niepokalanej Panny Maryi Królowej Anielskiej”), 2/ „Godzinki o Niepokalanem Poczęciu ...”, 3/ Koronki („... dwunastu gwiazd Niepokalanie Poczętej”, „... do Najśw. Maryi

Panny Szkaplerza Św.”, 3 „... o Niepokalanem Poczęciu”, „... do Niepokalanego Serea Maryi”, „... o siedmiu boleściach Najśw. Panny Maryi”), 4/ Litanie („... do Najśw. Maryi Panny Nepokalanie Poczętej”, „... do Najśw. Serca Przechystej Matki Boskiej”, „... do Najśw. Panny Maryi Królowej Anielskiej”).

II. „Nabożeństwo do Aniołów”: 1/ „Koronka Anielska”, 2/ Litanie („... do dziewięciu chórów Anielskich”, „... do św. Anioła Stróża”), 3/ Hymny („... do św. Michała Archanioła”, „... do św. Anioła Stróża”), 4/ Modlitwy („Wzniesienie myśli i prośba ...”, „Westchnienie do dziewięciu Chórów ...”, „... do św. Michała Archanioła”, „... św. Karola Boromeusza do św. Anioła Stróża”, „... św. Alojzego do św. Anioła Stróża”, „Westchnienie do św. Anioła Stróża”).

III. „Nabożeństwo do Św. Józefa”: 1/ „Koronka na cześć św. Józefa”, 2/ „Litania o św. Józefie”, 3/ „Różaniec na cześć św. Józefa”, 4/ Modlitwy („... do św. Józefa”, „Pozdrowienie św. Józefa”, „Wezwanie pomocy św. Józefa”).

IV. „Nabożeństwo do Św. Ojca Franciszka Serafickiego”: 1/ „Litania o św. Ojcu Franciszku”, 2/ Hymny („... o św. Franciszku Patryjarsze”, „... św. Franciszka”, „... Stworzenia, który św. Franciszek ułożył”), 3/ Modlitwy („Pozdrowienie św. Ojca Franciszka”, „Wiersz św. Bonawentury ...”, „... o pomoc do św. Franciszka”, „Westchnienie ...”, „... codzienna do św. Franciszka”, „... o łaskę doskonałości”, „Pieśń św. Franciszka o miłości”).

V. „Nabożeństwo do św. Antoniego Padewskiego”: 1/ „Litania do Św. Antoniego”, 2/ „Wiersz o św. Antonim”, 3/ „Modlitwy („... do św. Antoniego”, „... w każdej potrzebie”, „Westchnienie ...”).

VI. „Nabożeństwo do wszystkich Świętych”: 1/ „Koronka na cześć Najśw. Panny Maryi Dziewięciu Chórów Anielskich i wszystkich Świętych”, 2/ „Litania do wszystkich Świętych”, 3/ Modlitwy („Pozdrowienie wszystkich Świętych”, „... do Świętych Pańskich”, „... do swego Świętego Patrona lub Patronki”).

VII. „Nabożeństwa za dusze zmarłych”: 1/ „Officium Defunctorum” (jutrznia i nieszpory), 2/ „Modlitwy przy Mszy św.” („... za Dusze Zmarłych”, „... za dusze za które najwięcej powinniśmy się modlić”, „... w rocznicę śmierci rodziców i krewnych”), 3/ „Godzinki za dusze zmarłych”, 4/ Koronki („... za Dusze wiernych zmarłych”, „Krótka Koronka za zmarłych”), 5/ „Proceya w Dzień Zaduszny”, 6/ Modlitwy („... powszechna za Dusze zmarłych”, „... za zmarłych Rodziców”, „... za zmarłych przyjaciół”, „... w dzień zaduszny za dusze zmarłych”, „... na wszystkie dni tygodnia za Dusze w czyśćcu cierpiące”, „Pacierz za Dusze Zmarłych”, „Pozdrowienie Dusz Zmarłych na cmentarzu”).

VIII. „Pieśni Kościelne”: 1/ „Pieśni przed kazaniem”, 2/ „Na Asperges”, 3/ „Pieśni Mszalne”, 4/ Nieszpory (niedzielne i o N. M. P.), 5/ „Pieśń Adwentowa” („Po upadku człowieka grzesznego ...”), 6/ „Pieśni na Boże Narodzenie”, 7/ „Pieśni Postne”, 8/ „Pieśni Wielkanocne”, 9/ „Pieśni do Przenajśw. Sakramentu”, 10/ „Suplikacje” („Przed oczy Twoje Panie ...”, „Święty Boże,

Święty mocny ...”), 11/ „Pieśni na Boże Ciało”, 12/ „Pieśni o Panu Jezusie”, 13/ „Pieśni o Opatrzności Boskiej”, 14/ „Pieśni o Najśw. Pannie Maryi”, 15/ „Pieśni o św. Franciszku Serafickim” („Kiedy świat leżał w grzechach ...”, „Kogóż dziś przecie czułość ...”).

Proweniencja: AKF Arch 12.

Literatura: Estr nie notuje.

6. Autor: ks. Jan Chrzęszcz, dr św. Teologii i proboszcz.

Tytuł: Przewodnik Tercyarski dla członków III Zakonu św. Ojca Serafickiego Franciszka czyli „Dostateczny zbiór nabożeństw codziennych i powszechnych” dla braci i sióstr III Zakonu oraz to najnowsze „Breve Jego Świątobliwości Ojca Św. Leona XIII” i „Spis odpustów z dnia 11 września 1901 r.

Druk i nakład: Wydawnictwo Książek Katolickich Böhma Następcy (M. Rogier), Góra św. Anny 1904.

Opis zewnętrzny: pol., s. 116.

Proweniencja: modlitewnik znany tylko z literatury.

Literatura: Ochot 189; „Kalendarz Katolicki” 1904.

7. Autor: P. Georg Simon OFM.

Tytuł: Hanbüchlein für die Mitglieder vom Dritten Orden vom hl. Franziskus.

Druk i nakład: Verlag Fr. Gielnik, St. Annaberg 1915.

Opis zewnętrzny: niem., 8, s. 112.

Proweniencja: modlitewnik znany tylko z literatury.

Literatura: Kurowski s. XLIII.

– Toż, autor, tytuł, opis zewnętrzny, proveniencja, literatura: jw.

Druk i nakład: Verlag Fr. Gielnik, St. Annaberg 1921, wyd. II.

– Toż, autor, tytuł, proveniencja, literatura: jw.

Druk i nakład: Verlag Fr. Gielnik, St. Annaberg 1926, wyd. III poszerzone.

Opis zewnętrzny: niem., 8, s. 442.

– Toż, autor, tytuł, proveniencja, literatura: jw.

Druk i nakład: Verlag Fr. Gielnik, St. Annaberg 1931, wyd. IV poprawione.

Opis zewnętrzny: niem., 12, s. 448.

– Toż, autor, proveniencja, literatura: jw.

Tytuł: Handüchlein für die Mitglieder des Dritten Ordens.

Druk i nakład: Antonius Verlag, Breslau 1938, wyd. V pod zmienionym tytułem.

Opis zewnętrzny: niem., 12, s. 472.

– Toż, autor, literatura: jw.

Tytuł: Handbüchlein für Franziskusinder.

Druk i nakład: Antonius Verlag, Breslau 1940, modlitewnik pod zmienionym tytułem na nowo opracował P. Dr Erwin Schiprowski OFM.

Opis zewnętrzny: niem., 12, 5 x 7,5 cm, s. 480, opr. płócienna, brązowa, tłoczony złoty napis i franciszkański symbol skrzyżowanych rąk.

Zawartość: modlitewnik składa się z 6 części o następującej treści:

I. „Die Regel des Dritten Ordens”.

II. „Die Ablässe und Indulte des Dritten Ordens”.

III. „Zeremoniale des Dritten Ordens”.

IV. „Das Offizium des Dritten Ordens” („Vorbereitungsgebet”, „Alma Redemptoris”, „Ave Regina coelorum”, „Regina coeli”, „Salve Regina”, „Aufopferung”, „Seraphisches Offizium”).

V. „Der geweihte Tag”: 1/ „Morgengebet”, 2/ „Liturgisches Messgebet”, 3/ „Liturgische Franziskus-Messe”, 4/ „Beichtgebete”, 5/ „Kommunion-Andacht”, 6/ „Ablassgebet Siehe”, 7/ „Weihe an das heiligste Herz Jesu”, 8/ „Kreuzwegandacht”, 9/ „Vater unser des hl. Franziskus”, 10/ „Tedeum des hl. Franziskus”, 11/ „Laudes Dei des hl. Franziskus”, 12/ „Namen Jesu Litanei”, 13/ „Herz Jesu Litanei”, 14/ „Marienpreis des hl. Franziskus”, 15/ „Lauretaniche Litanei”, 17/ „Franziskaner-Rosenkranz”, 18/ „Franziskus Litanei”, 19/ „Gebet zum hl. Franziskus”, 20/ „Litanei zu allen Heiligen”, 21/ „Litanei zu hl. Antonius”, 22/ „Responsorium zu hl. Antonius”, 23/ „Gebet zum hl. König Ludwig”, 24/ „Gebet zur hl. Elisabeth”, 25/ „Deutsche Komplet”.

VI. „Lieder des Dritten Ordens” („O Franziskus ...”, „Singt vereint ...”, „Du Herold Gottes ...”, „Königsherold ...”, „Auf den Höhen Alvernas ...”, „Franziskus Singmesse”, „Franziskus-Sequenz”, „Ich grüss von Herzen dich ...”, „Sonnengesang des hl. Franziskus”, „Transitus-Totenfeier am Feste des hl. Franziskus”, „Mit tiefen Grüßen ...”, „Laut soll unser Lied ...”, „O Zier der Deutschen ...”, „Elisabeth, du Fürstin ...”, „Sankt Ludwig ...”).

Prowencji a: AKF b. sygn.; APJW b. sygn.

8. Autor: o. Fabian Gielnik OFM.

Tytuł: Mały Brewiarzyk dla większej wygody członków III – go zakonu św. Ojca Franciszka Serafickiego ułożony.

Druk i nakład: Nakładem Fr. Gielnika, Góra św. Anny 1922.

Opis zewnętrzny: pol., 11,5 x 7,5 cm, s. 177, opr. płócienna, czarna, tłoczony złoty krzyż z ornamentami roślinnymi.

Zawartość: modlitewnik składa się z 2 części o następującej treści:

I. „Oficjum małe do Najśw. P. Maryi”: 1/ „Uwagi wstępne”, 2/ „Modlitwa przygotowawcza”, 3/ „Modlitwa po skończonym Oficjum”, 4/ Officium (jutrznia, laudes, pryma, tercja, seksta, nona, nieszpory, kompleta).

II. „Pobożne modlitwy”: 1/ „Modlitwy poranne”, 2/ „Modlitwy do Najśw. P. Maryi”, 3/ „Modlitwy wieczorne”, 4/ „Modlitwy do Mszy św.”, 5/ „Nabożeństwo do spowiedzi św.”, 6/ „Nabożeństwo do Komunii św.”, 7/ „Modlitwa do św. O. Franciszka”

Proweniencja: MŚO H-1673-SMG.

– Toż, autor, tytuł, opis zewnętrzny, zawartość: jw.

Druk i nakład: Fr. Gielnik, Góra św. Anny 1928, wyd. V.

Proweniencja: AKF Arch 44.

Literatura: Brzuszek s. 282; Kurowski s. 104.

9. Autor: niezn.

Tytuł: Podręcznik Seraficki.

Druk i nakład: Fr. Gielnik, Góra św. Anny 1932.

Opis zewnętrzny: pol., s. 80.

Proweniencja: modlitewnik znany tylko z literatury.

Literatura: Kurowski s. 148.

10. Autor: niezn.

Tytuł: Spiewniczek tercyarski.

Druk i nakład: Góra św. Anny 1932.

Opis zewnętrzny: pol., s. 64.

Proweniencja: modlitewnik znany tylko z literatury.

Literatura: jak w MT 9.

11. Autor: niezn.

Tytuł: Franciszkański sposób modlenia się.

Druk i nakład: Antonius Verlag, Breslau Carlowitz 1933.

Opis zewnętrzny: pol., 12, s. 590.

Proweniencja: modlitewnik znany tylko z literatury.

Literatura: jak w MT 9.

12. Autor: niezn.

Tytuł: Immerfroh. Liederbuch der franziskanischen Jugend.

Druk i nakład: Antonius Verlag, Breslau 1934, wyd. I.

Opis zewnętrzny: niem., 12, s. 240.

Proweniencja: modlitewnik znany tylko z literatury.

Literatura: jak w MT 9.

– Toż, autor, tytuł, opis zewnętrzny, proveniencja, literatura: jw.
Druk i nakład: Antonius Verlag, Breslau 1938, wyd. II.

2. Autorzy, wydawcy i nakłady poszczególnych modlitewników

Historia Góry św. Anny od poł. XVII w. związana jest ściśle z franciszkanami. Ich annogórska działalność nie ograniczała się jedynie do duszpasterstwa pątniczego, ale prowadzili także ożywioną działalność rekolekcyjną i misyjną wśród okolicznych parafii. Ich wkład w upowszechnienie się tercjarstwa na ziemiach śląskich był z całą pewnością bardzo istotny. Omówione wyżej modlitewniki były nawiązaniem do tej formy franciszkańskiego apostołatu.

Najstarszy modlitewnik tercjarski, jaki autorowi udało się odnaleźć w Archiwum Klasztoru OO. Franciszkanów na Górze św. Anny, pochodzi z 1863 r. *J. M. F. Jezus, Marya, Franciszek Święty. Brewiarzyk Tercjarski* (MT 1) został wydany i wydrukowany w Warszawie przez Drukarnię Księży Misjonarzy u Św. Krzyża. Modlitewnik nie zawiera adnotacji o nakładzie ani nie podaje, kto jest jego autorem. Fakt odnalezienia go w archiwum na Górze św. Anny oraz jego układ i treść wskazują, że mógł on stanowić inspirację dla autorów późniejszych modlitewników tercjarskich, wydawanych już przez wydawnictwa ściślej związane z Górą św. Anny.

W 1883 r. annogórski księgarz Franciszek Gielnik wydał *Brewiarzyk Tercjarski* (MT 2 – 1883). Modlitewnik nie podaje nazwiska autora. Należy jednak przypuszczać, że był nim któryś z franciszkanów z klasztoru na Górze św. Anny. Kolejne wydanie tego modlitewnika miało miejsce w 1906 r. Zgodnie z adnotacją na stronie tytułowej, jego autorami byli OO. Franciszkanie z Góry św. Anny¹⁰⁵. *J. M. F. Brewiarzyk tercjarski, to jest. Sposób życia* (MT 2 – 1906) ukazał się ponownie w 1922 r. Wszystkie 3 edycje wydano u Fr. Gielnika. O trzeciej z nich wiadomo, że wydrukowana została przez Drukarnię „Schlesische Volkszeitung”¹⁰⁶.

Ojcowie Franciszkanie z Góry św. Anny są także autorami modlitewnika *Nowy Brewiarzyk Tercjarski, to jest sposób życia* (MT 3 – 1885) wydanego przez Franciszka Gielnika w 1885 r. Jeśli chodzi o drukarnię, to modlitewnik podaje jedynie lapidarną notkę: „drukiem w Rybniku”. Modlitewnik doczekał się 7 wydań, z których ostatnie miało miejsce w 1931 r. (MT 2 – 1931).

Ks. Norbert Bonczyk w 1892 r. opracował modlitewnik *Nowy Brewiarzyk Tercjarski podług nowej konstytucji* (MT 4). Był on kapłanem bardzo mocno

¹⁰⁵ Prawdopodobnie największy wkład w redagowanie tego modlitewnika mieli ojcowie Andrzej Bolczyk i Maurus Kluge, którzy byli bezpośrednio zaangażowani w różne formy duszpasterstwa tercjarskiego. Por. K u r o w s k i, dz. cyt., s. 42-46, 51.

¹⁰⁶ Drukarnia ta utrzymywała stałe kontakty z Wydawnictwem św. Antoniego we Wrocławiu. Por. K u r o w s k i, dz. cyt., s. 29.

związanym z Górą św. Anny. Wielokrotnie zapraszano go na obchody kalwaryjskie, gdzie głosił kazania do pielgrzymów¹⁰⁷. Jako proboszcz parafii NMP w Bytomiu często przyjeżdżał ze swoimi parafianami na Kalwarię annogórską¹⁰⁸. Opracowany przez niego modlitewnik tercjarski ukazał się nakładem i czcionkami Wydawnictwa „Katolika” w Bytomiu, z którym związany był ks. N. Bonczyk, jako znany śląski poeta i literat¹⁰⁹.

W 1896 r. ukazał się bardzo obszerny, składający się z 3 tomów modlitewnik tercjarski *Nabożeństwa Tercjarskie na użytku Braci i Sióstr* (MT 5). Jego autorem jest Józef Kocyjan. Modlitewnik ten nie podaje miejsca wydania ani wydawcy. Nie udało się również autorowi niniejszej pracy ustalić kim był Józef Kocyjan. Jest wielce prawdopodobnym, że mógł to być jeden z ówczesnych tercjarzy.

Wydawnictwo annogórskie Michała Rogiera¹¹⁰ w 1904 r. wydało *Przewodnik Tercjarski* (MT 6). Modlitewnik ten został ułożony przez ks. Jana Chrzyszczę, znanego śląskiego historyka Kościoła¹¹¹. Od 1890 r. pełnił on obowiązki proboszcza w Pyskowicach. Zajmował się oprócz pracy naukowej i duszpasterkiej, także działalnością społeczną w różnych organizacjach kościelnych na Górnym Śląsku¹¹². Modlitewnik opracowany przez niego nie zawiera adnotacji o nakładzie.

Autorem modlitewnika *Handbüchlein für die Mitglieder vom Dritten Orden* (MT 7 – 1915), wydanego przez oficynę Franciszka Gielnika w 1915 r., jest o. Jerzy Simon OFM. Duszpasterstwo tercjarskie prowadzone było przez franciszkanów śląskich nie tylko wśród ludności polskojęzycznej, ale także wśród tych, którzy na co dzień posługiwali się językiem niemieckim¹¹³. O. Jerzy Simon był także autorem książki *Die Ablassschätze der heiligen Kirche*, wydanej we Wrocławiu w 1938 i 1940 r.¹¹⁴ *Handbüchlein für die Mitglieder*

¹⁰⁷ Por. F. Marek, *Poemat o Górze św. Anny*, w: N. Bonczyk, *Góra Chełmska*, Opole 1985, s. 141; W. Szewczyk, *Śląski trud literacki. Pisarze śląscy XIX i XX wieku*, Wrocław 1946, s. 29-30; W. Ogrodziński, *Bonczyk Norbert*, PSB, 2 (1936) s. 294.

¹⁰⁸ Por. F. Marek, *Norbert Bonczyk – człowiek, kapłan i poeta (1837-1893)*, w: N. Bonczyk, *Góra Chełmska*, Opole 1985, s. 133; W. Myszo, *Ks. Bończyk (Bontzek) Norbert (1837-1893)*, SPTK, t. 1, s. 192.

¹⁰⁹ Por. Hierowski, dz. cyt., s. 23; Pater, dz. cyt., s. 3; Ogrodziński, *Bonczyk*, s. 294-295.

¹¹⁰ Michał Rogier był szwagrem Ks. Karola Böhma i po nim przejął wydawnictwo. Por. S. Smoleń, *Polskie księgarnie z Góry św. Anny*, „Kalendarz Opolski” 1977, s. 157-158.

¹¹¹ Por. W. Ogrodziński, *Chrzyszcz Jan*, PSB, 3 (1937) s. 476.

¹¹² Por. J. Mandziuk, *Chrzyszcz Jan*, SPTK, t. 5, s. 216; Ogrodziński, *Chrzyszcz*, s. 476.

¹¹³ Kurowski, dz. cyt., s. 105.

¹¹⁴ Kurowski, dz. cyt., s. XLIII.

vom Dritten Orden ukazał się jeszcze trzy razy w oficynie Fr. Gielnika w latach 1921, 1926 i 1931, a także pod zmienionym tytułem w 1940 r. To ostatnie wydanie zostało opracowane na nowo przez o. Erwina Schiprowskiego OFM i miało miejsce we Wrocławiu w Wydawnictwie św. Antoniego. O. Erwin Schiprowski był mocno zaangażowany w duszpasterstwo młodzieży franciszkańskiej, z której później rekrutowali się członkowie III-go Zakonu. Głosił dla nich kazania, organizował dni skupienia i rekolekcje¹¹⁵.

Ostatnim, spośród znanych dziś autorów modlitewników tercjarских, był wspomniany już wcześniej o. Andrzej Bolczyk OFM. Opracował on modlitewnik *Mały Breviarzyk dla większej wygody członków III-go zakonu* (MT 8 – 1922), który został wydany nakładem Fr. Gielnika na Górze św. Anny w 1922 r. O. Andrzej Bolczyk bardzo czynnie angażował się w ruch tercjarский na Śląsku, zwłaszcza poprzez redagowanie od 1903 r. czasopisma „Posłaniec św. Franciszka”, przeznaczonego głównie dla tercjarzy¹¹⁶. Modlitewnik ten musiał cieszyć się dużą popularnością, ponieważ wydano go później jeszcze cztery razy. Ostatnie, piąte wydanie miało miejsce u Fr. Gielnika w 1928 r.

W Wydawnictwie Fr. Gielnika ukazały się także w 1932 r. dwa modlitewniki tercjarские, których autorstwa nie udało się ustalić: *Franciszkański sposób modlenia się* (MT 11) z 1933 r. i *Immerfroh. Liederbuch der franziskanischen Jugend* (MT 12) z 1934 r., wydanych przez Wydawnictwo św. Antoniego we Wrocławiu. Można jedynie przypuszczać, że autorem tego ostatniego mógł być o. Erwin Schiprowski, z racji swej pracy duszpasterskiej z młodzieżą franciszkańską.

3. Przeznaczenie modlitewników i ich odbiorcy

W XVIII w. po okresie pewnej stagnacji, następuje rozwój tercjarstwa franciszkańskiego na Śląsku. Spowodowane to było próbą przeciwdziałania wobec protestantyzmu, popieranego przez państwo pruskie¹¹⁷. Tercjarstwo rozwija się głównie dzięki ożywieniu w duszpasterstwie zakonów, które nie poprzestają na pracy we własnych kościołach, ale także prowadzą misje parafialne i zakładają wiele stowarzyszeń religijnych¹¹⁸. Bractwa III-go Zakonu św. Franciszka zakładane są przez franciszkanów nie tylko przy klasztorach, ale

¹¹⁵ Kurowski, dz. cyt., s. 94.

¹¹⁶ Por. Kurowski, dz. cyt., s. 42-46.

¹¹⁷ Por. S. Galla, *Trzeci zakon św. Franciszka*, PEK, t. 5, s. 127; Kumor, *Ustrój*, s. 156-167, 171; Gach, dz. cyt., s. 125; Gemelli, dz. cyt., s. 234.

¹¹⁸ Por. Koceniak, dz. cyt., s. 442; K. Górski, *Życie wewnętrzne i religijność wiernych*, HKP, t. 1, cz. 2, s. 496; Marek, *Norbert*, s. 132-133; T. Fitych, *Trójca stworzona. Nauka o św. Józefie na Śląsku*. Lublin 1990, s. 58-61; Flaga, dz. cyt., s. 126; Kucińska, dz. cyt., s. XI.

także przy parafiach prowadzonych przez duchowieństwo diecezjalne¹¹⁹. Do tercjarstwa należeli najczęściej ludzie prości, rzadko inteligencja¹²⁰.

Do rozwoju III-go Zakonu na Górze św. Anny w XIX w., z całą pewnością, przyczynił się o. Stefan Brzozowski OFM, który w latach 1844-1851 prowadził tu gorliwą działalność na polu walki z pijaństwem, a później w służbie tercjarstwu, podczas odpustów kalwaryjskich, a także w czasie odwiedzin różnych okolicznych parafii¹²¹.

Kiedy w 1859 r. franciszkanie powrócili na Górę św. Anny, z pewnością zauważyli konieczność opracowania osobnego modlitewnika dla tercjarzy. Taki modlitewnik powstał jednak dopiero w 1883 r. (MT 2 – 1883). Należy przypuszczać, że do tego czasu posługiwano się modlitewnikami tercjarskimi wydanymi poza Górą św. Anny. Do takich mógł należeć *J. M. F. Jezus, Marya, Franciszek Święty. Brewiarzyk Tercjarski* (MT 1).

Niewątpliwie pełna zapału działalność ojców Atanazego Kleinwächtera i Władysława Schneidera przyczyniła się w XIX w. do rozkwitu tercjarstwa na Śląsku Górnym i Opolskim¹²². Zwłaszcza o. A. Kleinwächter znany był jako znakomity kaznodzieja, rckolekcionista i organizator. Stąd też wydawane pod koniec XIX i na początku XX w. modlitewniki tercjarskie służyły, przede wszystkim mieszkańcom okolicznych wiosek lub miast, w których franciszkanie podczas rekolekcji, czy misji ludowych zakładali nowe wspólnoty brackie. Do tercjarstwa w tym czasie wstępowali przeważnie ludzie na co dzień trudniący się uprawą ziemi, rzemiosłem lub robotnicą.

Modlitewniki tercjarskie drukowano zarówno w języku polskim, jak i niemieckim¹²³. Prawdopodobnie na początku XX w. nastąpił wzrost zainteresowania tercjarstwem ze strony niemieckojęzycznej części społeczeństwa śląskiego. Z myślą o tercjarzach posługujących się językiem niemieckim wydano w 1915 r. *Handbüchlein für die Mitglieder vom Dritten Orden* (MT 7 – 1915), opracowany przez o. Jerzego Simona. Dla tercjarzy franciszkanie śląscy wydawali także różne czasopisma w języku polskim i niemieckim. Można więc tu mówić o bardzo szeroko pojętym duszpasterstwie III-go Zakonu. Nie pomijano również młodzieży. Związki Młodzieży Franciszkańskiej działały nie tylko przy klasztorach, ale również przy III Zakonie św. Franciszka w parafiach diecezjalnych. W 1932 r. odbył się na Górze św. Anny pierwszy zjazd Związku Młodzieży Franciszkańskiej, na który przybyło około 2000 młodych ludzi.

¹²⁰ Por. H. Wyczawski, *Bractwa i Trzecie Zakony*, HKP, t. 2, cz. 1, s. 54; Gałła, dz. cyt., s. 127.

¹²⁰ Por. Wyczawski, *Bractwa*, s. 55.

¹²¹ Ogrodziński, dz. cyt., s. 126-127; Lis, dz. cyt., s. 316.

¹²² Por. Kłosa, *Atanazy*, s. 311-314; Kłosa, *Władysław*, s. 162.

¹²³ Por. Kurowski, dz. cyt., s. 20.

Związek ten zakładał jako główny cel, wychowanie młodzieży w duchu Ewangelii, pielęgnowanie ideałów franciszkańskich, takich jak umiłowanie Boga i człowieka, czy szacunek do przyrody. Poniekąd przygotowywał on również młodzież do późniejszego życia w III Zakonie. Dla młodzieży franciszkańskiej wydano dwa modlitewniki, *Handbüchlein für Franziskuskinder* (MT 7 – 1940) oraz *Immerfroh. Liederbuch der franziskanische Jugend* (MT 12)¹²⁴.

Modlitewniki tercjarские miały służyć członkom III-go Zakonu, przede wszystkim podczas wspólnych spotkań i nabożeństw. Większość z nich zawierała także Regułę III Zakonu, obrzędy profesji i obłóczyn. Szczególnie preferowane były nabożeństwa i modlitwy do świętych III Zakonów Franciszkańskich (św. Franciszek z Asyżu, św. Klara, św. Antoni, św. Elżbieta Węgierska, św. Konrad z Piacenzy, św. Róża z Witerbo), a także nabożeństwa maryjne i pasyjne. Ponadto, modlitewniki te miały za zadanie również przygotować tercjarzy do lepszego uczestnictwa w liturgii (zwłaszcza mszy św.) oraz uczyć modlitwy na sposób św. Franciszka¹²⁵.

IV. INNE MODLITEWNIKI WYDANE NA GÓRZE ŚW. ANNY

1. Opis modlitewników i ich zawartość

1. Autor: nieznan.

Tytuł: Droga do Nieba prowadząca czyli Książka do nabożeństwa z dodatkiem nieszporów, psalmów, drogi krzyża Jezusowego i najużywanych pieśni kościelnych.

Druk i nakład: Drukiem i nakładem A. Marcygo, Góra św. Anny 1890.

Opis zewnętrzny: pol., 12 x 7,5 cm, s. 432, VIII, opr. skórzana, brązowa, tłoczony medalion z postacią Chrystusa, blaszane okucia z metalową klamrą.

Zawartość: modlitewnik składa się z 7 części o następującej treści:

I. 1/ „Tablica Świąt ruchomych”, 2/ „Spis i porządek Świąt i postów ustalonych przez Kościół święty”, 3/ „Suma nauki chrześcijańskiej” („Pacierz”, Ojciec nasz, Zdrowaś Maryjo, Credo, 10 Przykazań Bożych, 2 Przykazania Miłości, „2 Przykazania Natury”, „Inne powinności chrześcijanina”, 5 Przykazań Kościelnych, 6 Prawd Wiary, 3 Cnoty Boskie, „Cnoty kardynalne”, „Cnoty moralne”, 7 grzechów głównych, uczynki miłosierdzia „co do ciała” i „co do duszy”, 3 Rady Ewangeliczne, 8 błogosławieństw, 7 Darów Ducha Św., 6 grzechów przeciwko Duchowi Św., „Grzechy cudze”, grzechy wołające

¹²⁴ Por. Gemelli, dz. cyt., s. 235.

¹²⁵ Por. MT 12-1940, s. 3; Gemelli, dz. cyt., s. 219-220.

o pomstę do nieba, „4 plagi, które Pan Bóg dla grzechów dopuszcza na ludzi”, „4 ostatnie rzeczy człowieka”.

II. Modlitwy poranne: 1/ Modlitwy „przy obudzeniu się”, 2/ „Przy ubieraniu się”, 3/ „Gdy dzwonią rano, w południe i wieczór”, 4/ Modlitwy przed i po posiłku, 5/ Modlitwa przy wychodzeniu z domu, 6/ Przy wejściu do kościoła, 7/ Przed Najśw. Sakramentem, 8/ Przechodząc obok krzyża.

III. Modlitwy wieczorne: 1/ Modlitwy, 2/ „Godzinki o Niepokalanym Poczęciu N. M. P.”, 3/ „Litania do N. M. P.”.

IV. „Nabożeństwo do Mszy św.”: 1/ Modlitwy przed i po kazaniu, 2/ „Modlitwy przy słuchaniu Mszy św.”, 3/ Różaniec i litania „o Najświętszym Imieniu Jezus”.

V. „Nabożeństwo do spowiedzi św.”: 1/ Modlitwy przed i po spowiedzi św., 2/ Modlitwa św. Tomasza z Akwinu przed i po komunii św.

VI. „Modlitwy różne”: 1/ Różaniec do N. M. P., 2/ „Litania do Wszystkich Świętych”, 3/ Prośba o dobrą śmierć („Boże wszystkich rzeczy ...”), 4/ Droga Krzyżowa.

VII. „Pieśni kościelne”: 1/ „Pieśni poranne”, 2/ Pieśni przed i po kazaniu, 3/ „Na Asperges”, 4/ „ ...

podczas nabożeństwa, czyli śpiewanej Mszy św.”, 5/ Na Adwent, 6/ Na Boże Narodzenie, 7/ O Męce Pańskiej, 8/ „Pieśń na niedzielę kwietnią” („Z nieba zesłany ...”), 9/ Pieśni Wielkanocne, 10/ „Na Zielone Świątki”, 11/ Na Boże Ciało, 12/ Na błogosławieństwo, 13/ O Najśw. Maryi Pannie, 14/ O św. Annie („Tysiąc kroć bądź pozdrowiona ...”, „Witaj Pani, Matko Matki ...”, „Tysiąc kroć was pozdrawiamy ...”), 15/ „O św. Janie Nepomuckim („Jezusa tu wzywam ...”, „Święty Janie Nepomucki ...”, „Witaj, Janie z Bolesława ...”), 16/ Do Boskiej Opatrzności, 17/ Pieśni pogrzebowe, 18/ Do św. Józefa („Szczęśliwy, kto sobie patrona ...”), 19/ Nieszpory, 20/ Do św. Michała Archanioła („Książę niebieski, święty Michale ...”).

Proweniencja: BŚI 211152 I.

Literatura: Estr nie notuje; Ochot 32.

– Toż, autor, tytuł, opis zewnętrzny, zawartość: jw.

Druk i nakład: Drukiem i nakładem A. Marcygo, Góra św. Anny 1896.

Proweniencja: AKF b. sygn.

Literatura: Estr nie notuje.

– Toż, autor, zawartość: jw.

Druk i nakład: Wydawnictwo dzieł katolickich Michała Rogiera (dawniej K. Böhm), Góra św. Anny 1907, wyd. V, przejrzone i poprawione przez Ks. Ignacego Böhma.

Opis zewnętrzny: pol., 10 x 6,5 cm, s. 352, XII, opr. skórzana, czarna, tłoczony złoty krzyż z ornamentami roślinnymi, strona tytułowa na papierze

kredowym z kolorowym przedstawieniem Chrystusa-dziecka wyjmującego baranka z krzewu cierniowego.

Proweniencja: BŚ1 210961 I.

Literatura: Ochoť 28.

– Toż, autor, zawartość: jw.

Tytuł: Droga do Nieba czyli Książka do nabożeństwa dla katolików każdego stanu i wieku z dodatkiem Nieszpornych Psalmów, Drogi Krzyżowej, Gorzkich Żali i najużywanych Pieśni na cały rok.

Druk i nakład: Nakładem Wydawnictwa dzieł katolickich Michała Rogiera, (dawniej Karola Boehma), Góra św. Anny (Sanct Annaberg Oberschl.) 1912, wyd. VII „średnie”, poprawione przez Ks. Ignacego Böhma.

Opis zewnętrzny: pol., 12 x 7,5 cm, s. 312, opr. płócienna, tłoczony złoty krzyż i symbol „IHS”.

Proweniencja: AKF Arch 39.

– Toż, autor: jw.

Tytuł: Weg zum Himmel Katholisches Gebet und Gesangbuch.

Druk i nakład: Katholische Verlagsanstalt C. Böhms Nachfolger M. Rogier, Sankt Annaberg/Oberschlesien 1939, na nowo opracował Lic. theol. Ernst Wiechulla.

Opis zewnętrzny: niem., 10,5 x 6,5 cm, s. 894, opr. płócienna, czarna, tłoczony złoty krzyż.

Z a w a r t o ść: modlitewnik składa się z 8 części o następującej treści:

I. „Die Heiligung des Tages”: 1/ „Allgemeine Gebete”, 2/ „Tägliche Gebete” („Aus dem Morgengebet der Kirche”, „Kurzes Morgengebet”, „Zum hl. Schutzengel”, „Stossgebete-Das Tischgebet d. Kirche”, „Kurzes Tischgebet”, „Aus dem Nachtgebet der Kirche”, „Kurzes Abendgebet”).

II. „Die Heiligung der Woche” (modlitwy na poszczególne dni tygodnia).

III. „Verschiedene Andachten”: 1/ „Herz Jesu Freitag” („Weihe an das göttliche Herz Jesu”, „Weihe an das heiligste Herz Jesu”, „Sühnegebet zum hl. Herzen Jesu”, „Ehrenersatzleistung”), 2/ „Der hl. Kreuzweg”, 3/ „Muttergottesandacht” („Tagzeiten v. d. U. E. Mariä”, „Gemeinschaftsandacht”, „Feierliche Aufnahme”, „Weihe an die seligste Jungfrau”, „Rufe zur Mutter Gottes”, „Weihegebet”), 4/ „Priestersamstag” („Sechs Sonntage z. E. des hl. Aloysius”, „Dreizehn Diensttage z. E. des hl. Antonius”, „Neuntägige Andacht-Novene”, „Vereinsgebet des christl. Müttervereins”).

IV. „Die Heiligung des Jahres”: 1/ „Der Aufbau des Kirchenjahres”, 2/ „Advent-St. Barbara”, 3/ „Unbefleckte Empfängnis”, 4/ „Weihnachtsfest” („Gebet vor der Krippe”, „Das Werk der hl. Kindheit Jesu”, „Gebet zum Jesuskinde”, „Gebet zum Jahresschluss”), 5/ „Mariä Lichtmess”, 6/ „Gebet des hl. Joseph”, 7/ „Gebet zu Ostern”, 8/ „Gebet für jeden Tag im Mai”.

9/ „Gebete” („... zum hl. Bonifatius”, „Weihegebet zum hl. Aloysius”, „... zur hl. Mutter Anna”, „... zum hl. Petrus”, „... zum St. Michael”, „... zum St. Theresia vom Kinde Jesu”, „... zum St. Hedwig”, „... zum St. Elisabeth”).

V. „Die Heiligung des Lebens durch die Sakramente”: 1/ „Die Taufe” („Die Spendung der Taufe”), 2/ „Die Firmung” („Gebet um Erneuerung d. Firmgnade”), 3/ „Das hl. Bußsakrament” („Vorbereitungsgebet”, „Anrufung des hl. Geistes”, „Gewissenserforschung”, „Reue und Vorsatz”, „Gebet vor der hl. Beichte”, „Beichtandacht für Kinder”), 4/ „Das allerhl. Altarsakrament” („Tägl. Gebet eines Erstkommunikanten”, „Morgengebet am Tage der ersten hl. Kommunion”, „Mess und Kommunionandacht für Kinder”), 5/ „Die hl. Wegzehrung”, 6/ „Die letzte ölung”, 7/ „Das hl. Sakrament der Ehe” („Gebet der Verlobten”, „Gebet vor der Trauung”, „Gebet nach der Trauung”, „Kirchlicher Brautsegen”), 8/ „Das hl. Sakrament der Priesterweihe”.

VI. „Bittgebete”: 1/ „Für den Kreis der Familie” („Tägl. Gebet vor dem Bilde der hl. Familie”, „Gebet der Eheleute für einander”, „Gebet der Eltern für die Kinder”, „Gebet für ein Kind in der Fremde”, „Gebet für ein in Sünden verstricktes oder ungläubiges Kind”, „Gebet für ein Erstkommunikationskind”, „Gebet für die Eltern”, „Kindergebet für die Eltern”, „Gebet einer Mutter zur hl. Anna”, „Gebet einer Mutter zur hl. Monika”), 2/ „In persönlichen Anliegen” („Morgen und Abendgebet eines Kranken”, „Gebet zum Namenspatron”, „Gebet auf Reisen”, „Gebet um einen guten Tod”), 3/ „Für unsere Mitmenschen” („Gebet für den Papst”, „Gebet für den Bischof”, „Gebet um würdige Priester”, „Gebet für unsere Wohltäten”), 4/ „In allgemeinen Anliegen” („Gebet für das Vaterland”, „Gebet um Frieden”, „Gebet für die Kirche”, „Gebet um eine gesegnete Ernte”), 5/ „Für Verstorbene” (Ps 129, „Gebet für verstorbene Eltern”, „Gebet für eines verstorbenen Kind”, „Gebet für die Gefallenen”).

VII. „Litaneien” („... zum hl. Namen Jesu”, „... vom Leiden und Sterben Christi”, „... vom Allerheiligsten Altarsakrament”, „... zum hl. Herzen Jesu”, „... zum hl. Geist”, „... zur hl. Jungfrau Maria”, „... zum hl. Joseph”, „... zur hl. Anna”, „... zum hl. Antonius”, „... zum hl. Schutzengel”, „... von allen Heiligen”, „... für die Sterbende”, „... für Verstorbene”).

VIII. „Liederteil”: 1/ „Predigtlieder”, 2/ „Zur Austeilung des Weihwassers an Sonntagen”, 3/ „Messlieder”, 4/ „Lieder verschiedenen Inhalts”, 5/ „Sonn-tägliche Vespere”, 6/ „Marianische Vespere”, 7/ „Lieder zu Trauermessen”, 8/ „Adventslieder”, 9/ „Weihnachtslieder”, 10/ „Kindheit-Jesu-Lieder”, 11/ „Zum heiligsten Namen Jesu”, 12/ „Fastenlieder”, 13/ „Kreuzweglieder”, 14/ „Osterlieder”, 15/ „An Buß- und Bittagen”, 16/ „Zum Christi Himmelfahrts-Feste”, 17/ „Pfingstlieder”, 18/ „Lieder zum allerheiligsten Altarsakramente”.

Proweniencja: AKF Arch 11.

2. Autor: K. B.

Tytuł: Najśodsze Serce Jezusa czyli nabożeństwo do Serca Jezusowego z dodatkiem najpoważniejszych o najużywanych nabożeństw i pieśni.

Druk i nakład: Nakładem Wydawnictwa dzieł katolickich Karola Böhma, Góra św. Anny 1890, Drukarnia Teodora Zalewskiego w Gliwicach, wyd. II poprawione przez Ks. Ślązaka.

Opis zewnętrzny: pol., 14 x 7 cm, s. 542, X, 4 nlb., XI, śpiewnik - s. 232, VIII, 1 nlb., opr. skórzana, brązowa, tłoczony krzyż z ornamentami roślinnymi i geometrycznymi, na brzegach okładki metalowe okucia, mosiężna sprzączka.

Zawartość: modlitewnik składa się z 7 części o następującej treści:

I. „O Roku i jego częściach”: 1/ „Spis i Porządek Świąt i Świętych Pańskich”, 2/ „Krótka nauka o Apostolstwie i modlitwie”.

II. „Wysławienie najśods. Serca Jezusa przez nabożeństwo codzienne ...”: 1/ „Modlitwy poranne” („Pozdrowienie poranne najśodszego Serca Jezusowego”, „Poruczenie się Panu Jezusowi”, „Prośba do Pana Jezusa”, „Ofiarowanie ranne”, „Krótsza modlitwa poranna”, „Poświęcenie się najśw. Sercu Jezusa”, „Ofiara poranna błogosławionej Mechtyldy”, „Ofiarowanie poranne serca swego ...”, „Westchnienie do Boskiego Serca ...”, akt wiary, nadziei i miłości, „Dobra intencja”, „Związek miłości z najśw. Sercem ...”), 2/ „Modlitwy wieczorne” („Pozdrawiam Cię, o Boże mój ...”, rachunek sumienia, skrucha i żal za grzechy, „Polecenie się najśl. Sercu ...”, „Polecenie się Pannie Maryi, św. Aniołowi Stróżowi i św. Patronowi”, modlitwa przed spoczynkiem, „Modlitwa wieczorna św. Alfonsa”, „Ofiarowanie wieczorne najśl. Sercu Jezusa bł. Mechtyldy”, „Polecenie się Sercu P. Jezusa”).

III. „Nabożeństwo do Mszy św. na honor Najśl. Serca Jezusowego”: 1/ „Nabożeństwo pierwsze ...” („Ojczy przedwieczny, pozwól ...”), 2/ „Nabożeństwo drugie ...” („O Święty, w trzech Osobach ...”).

IV. „Nabożeństwo do Spowiedzi św.”: 1/ „Nabożeństwo pierwsze ...” („O Najśodszy Jezu, któryś z miłości ...”, rachunek sumienia), 2/ „Nabożeństwo drugie ...” („O miły Zbawicielu ...”, akt żalu, modlitwa po spowiedzi św.),

V. „Nabożeństwo do Komunii św.”: 1/ „Nabożeństwo pierwsze ...” (modlitwy: „O Jezu, wierzę, że Ty ...”, „O niepojęty, Święty Boże ...”, „O Panie Jezu, któryś nim się Uczniom ...”, „O Jezu, jakiebyś mógł ...”, „O Jezu, ja wiem i czuję ...”, „O mój Odkupicielu, jakże mógłbyś ...”, „O Jezu, którego ja teraz ...”, „Serce mego Najwyższego Pana ...”, „O Jezu, utkwij Twe słodkie ...”, „O dobrotliwy Jezu, dajże ...”, „O mój Jezu, z krzyża Twego ...”, „Cóż zdoła tak nędzne ...”, „Jezu, nigdy nie był byś ...”, „I w tabernakulum, gdzie spać się zdajesz ...”, „Serce Jezus, nieskończenie święte ...”), 2/ „Nabożeństwo drugie ...” (modlitwy: „Boże i Zbawco mój, wierzę ...”, „O Boże, jakże cudowny ...”, „Lecz ponieważ Ty, o Jezu ...”, „Przychodzę do Ciebie ja ...”, „Ale że Ci się

chwala ...”, „Mam nadzieję, Ciebie ...”, „O Jezu, wierny miłośniku ...”, „O chwalebna Maryo, błogosławiona ...”, „Przyjdź, o Jezu mój, Boże serca ...”, „Któż jestem, o Panie ...”, „Przyjdź, Pokarmie niebieski ...”, „Teraz, mój Jezu, raczyłeś ...”, „Oto ja, o dobry i najśladzszy Jezu ...), 3/ „Nabożeństwo trzecie ...” (modlitwy: „Miłościwy Jezu, prawdziwy Synu ...”, „Wielbię Cię, o niepojęte Bóstwo ...”, „O Boże mój, jakże wielkie ...”, „Patrz, o Jezu najmiłościwszy ...”, „Słowo stało się Ciałem ...”, „O najśladzszy Jezu, w dowód ...”, „Pozdrawiam Cię, najświędsze Serce ...”, „O Jezu mój najdroższy, Tyś się ...”, „Kłaniam Ci się, wychwalam ...”, „Kłaniam Ci się, a mój Boże ...”, „O najmiłościwszy mój Jezu, to najpierwsze ...”, „O nieogarnionej dobroci Twojej ...”, „O najśladzsze Serce Jezusa, najmilsze spocznienie ...”).

VI. „Sposób odprawiania publicznego nabożeństwa do najśw. Serca Jezusa w kościele farnym parafii bytomskiej w Górnym Szlązku”: 1/ Nieszpory, 2/ „Litania o najśladzszym Sercu Jezusowym”, 3/ „Publiczne przebłaganie ...”, 4/ „Hymn do najśw. Krwi ...” („Bądź uwielbion Jezu, boś mnie ...”), 5/ „Ofiarowanie się codzienne ...”, 6/ „Modlitwa za konających ...” („O najlaskawszy Jezu, Miłośniku dusz ...”), 6/ „Godzinki o przenaśw. Sercu Jezusa Chrystusa”, 7/ „Różaniec na cześć najdroższej Krwi Chrystusowej”, 8/ „Nowenna do najśw. Serca ...”, 9/ „Dziewięć usług miłości na cześć ...” („Krzewiciel”, „Nagrodziciel”, „Adorator”, „Kochający”, „Uczeń”, „Ofiarujący”, „Sługa”, „Proszący”, „Gorliwy”), 10/ „Straż honorowa n. Serca Jezusa” („Godzina poświęcona najśw. Sercu ...”, „Patronowie Straży honorowej”, „Cel Straży honorowej”, „Przyjęcie Straży honorowej”, „Porządek Straży honorowej”, „Ofiarowanie godziny”, „Westchnienie podczas Straży honorowej”, „Dzień poświęcony najśw. Sercu ...”, „Miesiąc poświęcony najśw. Sercu ...”), 11/ Różaniec do N. M. P., 12/ „Litania do najśl. Imienia Jezus”, 13/ „Różaniec na cześć najśl. Serca Jezusowego”, 14/ „Godzinki do najśl. Serca Jezusowego”, 15/ „Bractwo Królowej Serca Jezusowego” (cel bractwa, korzyści, warunki przynależności do bractwa, „Litania do Królowej Serca Jezusowego”), 16/ „Godzinki o Niepokalanem Pojęciu N. M. P.”, 17/ „Litania do najśw. Panny Maryi”, 18/ „Koronka Szkaplerza Św.”, 19/ „Litania do Wszystkich Świętych”, 20/ „Droga Krzyżowa na cześć najśw. Serca Jezusa”.

VII. „Spiewnik kościelny”: 1/ „Pieśni do najśw. Serca Jezusa” („Jezu mój ukrzyżowany ...”, „Serce włócznie otworzone ...”, „Wszemchny świata Stworzyciel ...”, „Otóż, co czyni zuchwała ...”, „Serce najśladzsze, święta Arko ...”, „Ktokolwiek szuka pociechy ...”, „Boży Synu, światła Zdroju ...”, „Nazareński śliczny Kwiecie ...”, „Kochajmy Pana, bo Serce Jego ...”, „Błogi czas nam teraz świeci ...”, „Skądże, Jezu miły, ta głęboka Rana ...”, „Serce Twe, Jezu, miłością goreje ...”, „Twemu Sercu cześć składamy ...”, „Nie opuszczaj nas ...”, „Serce najśladzsze, Tobie niebo ...”, „Z tej biednej ziemi ...”, „Witaj Krynico dobra wszelakiego ...”, „Bądź pozdrowione Serce mego Pana ...”, „Jezu, gdy patrzę ...”, „O Serce Jezusa, u Ciebie ...”, „O niewysłowione szczęście ...”, „Pożar

miłości tak pali Cię ...”, „Serce Jezusa, miłości tronie ...”, „Przebóg, wszak nasze zbrodnie ...”, „Wskażę im w życiu ...”, „Niechaj Serce Jezusowe będzie pochwalone ...”, „Zawitaj słodkie Serce ...”, „Każda żyjąca dusza ...”, „O Jezu wielbię Cię, że dla zbawienia ...”), 2/ „Pieśni mszalne”, 3/ Nieszpory na niedziele i święta, 4/ „Pieśni o Najśw. Maryi Pannie”, 5/ Nieszpory maryjne, 6/ Pieśni adwentowe, 7/ Pieśni na Boże Narodzenie, 8/ „Pieśni do Najśw. Sakramentu Ołtarza”, 9/ „Pieśni o Męce Pańskiej”, 10/ „Pieśni na kwietnią niedzielę”, 11/ „Pieśni przy Mszy św. w Poście”, 12/ Pieśni wielkanocne, 13/ „Pieśni na Boże Ciało”, 14/ „Pieśni na Błogosławieństwo”, 15/ „Pieśni o Opatrzności Boskiej”, 16/ Pieśni do N. M. P., 17/ Pieśń do św. Józefa („Szczęśliwy, kto sobie Patrona ...”), 18/ „Pieśni o św. Janie Nepomuckim” („Święty Janie Nepomucki ...”, „Janie święty Nepomucki, bądźże ...”, „Ej, z wielką rychłością ...”, „Święty Janie Nepomucki, chwalebnie ...”, „Witaj Janie z Bolesława ...”), 19/ „Pieśń pokutującego grzesznika” („Boże, w dobroci nigdy nieprzebrany ...”), 20/ „Pieśni na Dzień Zaduszny ...”, 21/ „Pieśń przy żałobnej Mszy św.” („Boże, Sędzio sprawiedliwy ...”), 22/ „Pieśń podczas cichej żałobnej Mszy św.” („Jezu, w Ogroju mdlejący ...”), 23/ Pieśni za zmarłych, 24/ „Litania do Najśw. Panny nieustającej pomocy”, 25/ „Pieśni poranne”, 26/ Pieśni do N. M. P., 27/ Pieśni do św. Jadwigi („Zacznijcie sławić Jadwigę Księżniczkę ...”, „We wielkiej sławie jest miasto Trzebnica ...”), 28/ Pieśni do św. Barbary („Barbaro święta, perło ...”, „Barbaro święta, Patronko konania ...”), 29/ „Officium albo Godzinki o św. Józefie”, 30/ „Koronka do św. Józefa”, 31/ „Gorzkie Żale do rozmyślania Męki Pańskiej”.

Proweniencja: BŚI 134837 I.

Literatura: Estr nie notuje; Ochot 140.

– Toż, autor, tytuł, opis zewnętrzny, zawartość: jw.

Druk i nakład: bmw 1891, Drukarnia Teodora Zalewskiego w Gliwicach.

Proweniencja: modlitewnik znany tylko z literatury.

Literatura: Estr nie notuje; Ochot 140; „Kalendarz Maryański” 1897.

– Toż, autor, tytuł, opis zewnętrzny, zawartość: jw.

Druk i nakład: Wydawnictwo dzieł katolickich Karola Böhma, Góra św. Anny 1904.

Proweniencja: modlitewnik znany tylko z literatury.

Literatura: Ochot 140; „Kalendarz Katolicki” 1904.

– Toż, autor, zawartość: jw.

Tytuł: Najśodsze Serce Jezusa czyli Nabożeństwo do Serca Jezusowego i Niepokalanego Serca Najśw. Panny Maryi z dodatkiem najpowszechniejszych i najużywańszych nabożeństw i pieśni na cały rok.

Druk i nakład: Wydawnictwo dzieł katolickich M. Rogiera (dawniej Karola Böhma), Góra św. Anny 1910, wyd. XI, na nowo opracował ks. Jan Chrzęszcz, dr św. Teologii.

Opis zewnętrzny: pol., 14 x 7 cm, s. 480, śpiewnik – s. 496, XVI, opr. skórzana, czarna, biały napis „Bóg mój i wszystko”.

Proweniencja: BŚI 210694 I.

Literatura: Ochot 140 ; MI 36.

– Toż, autor, tytuł, opis zewnętrzny, zawartość: jw.

Druk i nakład: Nakładem Wydawnictwa dzieł katolickich Michała Rogiera (dawniej Karola Boehma), Góra św. Anny 1914.

Proweniencja: AKF Arch 25 ; BŚI 3591 I.

Literatura: Ochot 140; MI 44.

– Toż, autor. jw.

Tytuł: Herz Jesu – Büchlein.

Druk i nakład: Fr. Gielnik, St. Annaberg 1934.

Proweniencja: modlitewnik znany tylko z literatury.

Literatura: MI 50.

3. Autor: niezn.

Tytuł: Śpiewnik kościelny i książka modlitewna.

Druk i nakład: Nakładem Karola Böhma, Góra św. Anny 1894, Drukarnia Teodora Zalewskiego w Gliwicach.

Opis zewnętrzny: pol., 19 x 13 cm, s. 1023, XX, 12, 23.

Proweniencja: modlitewnik znany tylko z literatury.

Literatura: Estr nie notuje; Ochot 26; „Kalendarz Maryański” 1897; MI 12 – 1897.

– Toż, autor, tytuł, opis zewnętrzny. jw.

Druk i nakład: Wydawnictwo dzieł katolickich Michała Rogiera (dawniej Karola Böhma), Góra św. Anny 1900.

Proweniencja: modlitewnik znany tylko z literatury.

Literatura: Estr nie notuje; Ochot 26; „Kalendarz Katolicki” 1904.

4. Autor: ks. Józef Kühn „Komisarz Biskupi, Dziekan i Proboszcz Gliwicki”.
Tytuł: Katolik w modlitwie czyli książka do nabożeństwa oraz śpiewnik kościelny.

Druk i nakład: Wydawnictwo Karola Böhma, Góra św. Anny 1866, Drukarnia Teodora Zalewskiego w Gliwicach, wyd. IX.

Opis zewnętrzny: pol., 17 x 11 cm, s. 810, XXIII, opr. tekturowa, czarna, tłoczony krzyż i kielich.

Zawartość: modlitewnik składa się z 11 części o następującej treści:

I. Wstęp: 1/ „O Roku i Jego częściach”, 2/ „O Adwencie”, 3/ „O Suchedniach”, 4/ „O Małżeństwie”, 5/ „Tablica święt ruchomych”, 6/ „Spis święt kościelnych i Świętych Pańskich”, 7/ „Suma nauki chrześcijańskiej”.

II. „Nabożeństwo codzienne i domowe”: 1/ „Modlitwy poranne” („Modlitwa przy wstawaniu”, „Modlitwa przy ubieraniu się”, akt wiary, nadziei i miłości, „Żal i mocne przedsięwzięcie”, „Ofiarowanie siebie samego ...”, „Polecenie się Najśw. Pannie Maryi”, modlitwy do N. M. P., do Anioła Stróża i do „św. Patronów”, „Polecenie się Boskiej Opatrzności”, „Modlitwa przed zaczęciem pracy”, „Modlitwa po skończonej pracy”, „Kropiąc się wodą święconą ...”, „Gdy z domu wychodzisz”, „Gdy do złego kuszony będziesz ...”, „Gdy pokusa na cię uderza”, „Gdy ci przyjdzie na pamięć grzech jaki”, „Gdy się niespodzianie złękiesz”, „Gdy bolejesz”, „Gdy co gorszącego spostrzegasz”, „Modlitwa przed Krzyżem”, „Przechodząc mimo kościoła ...”, „Przechodząc mimo cmentarza ...”, „Przed nauką ...”), 2/ „Modlitwy stołowe” (przed i po jedzeniu), 3/ „Modlitwy wieczorne” (rachunek sumienia i żal za grzechy, „Modlitwa kościelna”, „Salve Regina”, „Modlitwa do św. Anioła Stróża i św. Patronów”, „Kładąc się spać ...”, „Modlitwa za dusze zmarłych”, „Litania do św. Anioła Stróża”, „Modlitwa o szczęśliwą śmierć”).

III. „Nabożeństwo Kościelne”: 1/ „Godzinki o Niepokalanym Poczęciu N. M. P.”, 2/ „Litania do N. M. P.”, 3/ „Cztery sposoby słuchania mszy św.”, 4/ Różaniec do N. M. P., 5/ Nieszpory na niedziele i święta, 6/ „Pieśni nieszporne o N. M. P.”, 7/ „Nabożeństwo do Najśw. Sakramentu” („Modlitwa przy nawiedzeniu Najśw. Sakramentu”, „Koronka do Najśw. Sakramentu”, „Pange lingua”, „Tantum ergo”, „Litania do Najśw. Sakramentu”, „Modlitwa podczas błogosławieństwa”), 8/ Sakrament kapłaństwa, 9/ Sakrament małżeństwa, 10/ „Sakrament ostatniego olejem św. namaszczenia”.

IV. „Nabożeństwo na najważniejsze Uroczystości Pańskie”: 1/ Antyfony i modlitwy adwentowe, 2/ Modlitwy na okres Bożego Narodzenia, 3/ Nabożeństwo na Wielki Post („Modlitwa w dzień popielcowy”, Droga Krzyżowa, Gorzkie Żale, „Modlitwa na Wielki Czwartek”, „Godzinki o Męce Pańskiej”, „Litania o Męce Pańskiej”, rozmyślenia na Wielki Czwartek i Wielki Piątek, „Pięć prośb do pięciu ran Jezusowych”, „Pozdrowienie Pana Jezusa ukrzyżowanego”, modlitwy przy Bożym Grobie), 4/ „Modlitwy Wielkanocne” (Ps 116, modlitwa na św. Marka, modlitwa o urodzaje, „Litania do Wszystkich Świętych”, Ps 69, modlitwa na Wniebowstąpienie Pańskie i Zesłanie Ducha Św., Koronka i Litania do Trójcy Przenajśw., modlitwa na Boże Ciało).

V. „Nabożeństwo i modlitwy przygodne”: 1/ Do Serca P. Jezusa (Koronka i Litania), 2/ Modlitwy („Św. Augustyna w nieszczęściu”, „... do Krzyża Pańskiego”, „... o uproszenie czystości ciała i duszy”, „... dziecka za rodziców”, „... przy wywodzie niewiasty”, „... o nawrócenie obłąkanej osoby”, „... po stracie drogiej osoby”, „... od morowego powietrza”, „... w czasie ulewy i gwałtownych

deszczów”, „... podczas burzy i piorunów”, „... w czasie grzmotu”, „... w czasie suszy”, „... dla pielgrzymów w drogę idących”, „... dziękczynna za żniwo”, „... w uroczystość poświęcenia kościoła”), 3/ Nabożeństwo do Boskiej Opatrzności (Godzinki i Litanie).

VI. „Nabożeństwo do Najśw. Panny Maryi”: 1/ Modlitwy („... na wszystkie święta N. M. P.”, „... do N. M. P. przed cudownym obrazem”, „... św. Alfonsa o śmierć szczęśliwą”, „... św. Bernarda”, „... św. Franciszka Serafickiego”, „Odnowienie obietnicy wstrzemięźliwości”, „... do N. M. P. Bolesnej”), 2/ „Litanie do N. M. P. Bolesnej”, 3/ „Koronka Szkaplerza św.”, 4/ „Litanie do Serca N. M. P.”, 5/ „Różaniec Żywy”.

VII. „Nabożeństwo do Świętych Pańskich”: 1/ Modlitwy (do św. Szczepana, św. Jana Apostoła, św. Młodzianków, św. Błażeja, św. Agaty, św. Apolonii, św. Walentego, św. Kazimierza, św. Wojciecha, św. Stanisława Bpa, św. Antoniego, św. Jana Chrzciciela, św. Piotra i Pawła, bł. Czesława, św. Marii Magdaleny, św. Anny, św. Jacka, bł. Bronisławy, św. Jadwigi, św. Jana Kantego, Wszystkich Świętych, św. Marcina Bpa, Stanisława Kostki, św. Katarzyny, św. Mikołaja Bpa), 2/ Nabożeństwo do św. Józefa (Godzinki, Litanie i „Akt oddania się w opiekę św. Józefowi”), 3/ „Litanie do św. Jana Nepomucena”, 4/ „Litanie o św. Rochu”, 5/ „Bractwo św. Michała Archanioła”, 6/ „Krótki opis życia św. Jadwigi”, 7/ Nabożeństwo do św. Barbary („Żywot św. Barbary, Panny i Męczenniczki”, Godzinki i Litanie do św. Barbary).

VIII. „Nabożeństwo za dusze wiernych zmarłych”: 1/ „Koronka za dusze zmarłych”, 2/ Modlitwy (za zmarłych rodziców, krewnych i przyjaciół, „Modlitwa powszechna za zmarłych”, „Modlitwa po ukończonem nabożeństwie żałobnem”), 3/ „Responsoria na Lekcyach wigilijnych”, 4/ „Msza żałobna”, 5/ „Nabożeństwo przy pogrzebie zmarłych” („Przy wyniesieniu ciała z domu”, „Podczas prowadzenia ciała z domu do kościoła”, „Przy marach po mszy św. żałobnej ...”, „Przy pokropieniu i kadzeniu ciała”, „Przy wyprowadzeniu ciała do grobu”, „Salve Regina”), 6/ „Przy pogrzebie małych dzieci” („Podczas prowadzenia ciała z domu do kościoła”, „Na processyi w dzień zaduszny”, „Stacye na dzień zaduszny”, „Litanie za dusze zmarłych”).

IX. „Śpiewnik kościelny”: 1/ „Pieśni poranne”, 2/ „Pieśń przed szkołą” („Duchu święty, przyjdź ...”), 3/ „Pieśń po szkole” („Niech wzrasta nauka ...”), 4/ „Pieśni wieczorne”, 5/ „Pieśni przed kazaniem”, 6/ „Pieśni po kazaniu”, 7/ „Na Asperges”, 8/ „Pieśni mszalne”, 9/ „Pieśni do Najśw. Sakramentu”, 10/ „Pieśni adwentowe”, 11/ „Pieśni na Boże Narodzenie”, 12/ „Pieśni do św. Trzech Króli”, 13/ „Pieśni na 40-to Godzinne Nabożeństwo”, 14/ „Pieśni postne”, 15/ „Pieśni na Niedzielę Palmową”, 16/ „Pieśni na Wielki Piątek”, 17/ „Pieśni wielkanocne”, 18/ „Pieśni na Dni Krzyżowe”, 19/ „Pieśni na Wniebowstąpienie Pańskie”, 20/ „Pieśni na Zielone Świątki”, 21/ „Pieśni do Trójcy Przenajśw.”, 22/ „Pieśni na Boże Ciało”, 23/ „Pieśni do Najśw. Maryi Panny”, 24/ „Pieśń o św. Kazimierzu („Kazimierzu przewyborny ...”), 25/ „Pieśni o św. Józefie („Ten, co go wierni dziś

...”, „Szczęśliwy, kto sobie ...”), 26/ „Pieśń o św. Wojciechu” („Sławny w męczenników ...”), 27/ „Pieśni o św. Izydorze” („Oraczu sławny, święty ...”, „Izidorze święty z roli ...”), 28/ „O św. Janie Nepomucenie” („Witaj Janie z Bolesława ...”, „Święty Janie Nepomucki ...”, „Kwiateczku Majowy ...”, „Szczęśliwe Czechy, co ...”), 29/ „Pieśń o św. Antonim”, („Tryumfuj niebo z gościa ...”), 30/ „Pieśń o św. Piotrze Apostole” („Jeśli chcesz szukać ...”), 31/ „Pieśni o bł. Czesławie” („O zacny Czesławie ...”, „Tobie niech zabrzmi ...”), 32/ „Pieśni o św. Annie” („Ja sobie wybrałam ...”, „Czyńmy świętej Annie ...”, „Witaj Pani, matko Matki ...”), 33/ „Pieśni o św. Jacyńcie” („Wesołe niebo z radości ...”, „Wonny kwiecie ...”), 34/ „Pieśń o św. Rochu” („Wielce kochany w Bogu ...”), 35/ „Pieśń o bł. Bronisławie” („O jak są wielkie dary ...”), 36/ „Pieśń o św. Michale Archaniele” („Książę niebieski, święty ...”), 37/ „Pieśni o św. Jadwidze” („Zacznijcie słać Jadwigę ...”, „We wielkiej sławie jest ...”), 38/ „Pieśń o Wszystkich Świętych” („Racz być Chryste ...”), 39/ „Pieśni o św. Barbarze” („Barbaro święta, perło ...”, „Barbaro święta, Patronko ...”), 40/ „Pieśń o św. Mikołaju” („Niech będzie Bóg nasz ...”), 41/ „Pieśni przygodne”, 42/ „Pieśni pogrzebowe”, 43/ „Przy Żałobnej Mszy św.”, 44/ „Pieśni o Sądzie Pańskim”.

Proweniencja: AKF Arch 9.

Literatura: Estr X 434.

– Toż, autor, zawartość: jw.

Tytuł: *Katolik w modlitwie ku czci Najświętszej Maryi Panny z różnych nabożeństw zebrany oraz dostateczny śpiewnik kościelny*; Nazwa druga: *Wianek ku czci Najświętszej Maryi Panny z różnych nabożeństw uwity*.

Druk i nakład: Nakładem K. Böhma, Góra św. Anny 1894, Drukarnia Teodora Zalewskiego w Gliwicach.

Opis zewnętrzny: pol., 15 x 9 cm, s. 416, VI, śpiewnik – s. 370, XIV, opr. jak w MI 4-1866.

Proweniencja: BŚI 55459 I; BŚ 55460 I.

Literatura: Estr nie notuje; Ochot 89; „Kalendarz Maryański” 1897.

– Toż, autor, zawartość: jw.

Tytuł: *Katolik w modlitwie ku czci Najświętszej Maryi Panny z różnych nabożeństw zebrany oraz dostateczny, licznymi pieśniami na nowo uzupełniony Śpiewnik Kościelny na cały rok*.

Druk i nakład: Wydawnictwo dzieł katolickich Karola Böhma następcy (M. Rogier), Góra św. Anny 1897, Drukarnia R. Meyera w Raciborzu, na nowo opracował ks. Ignacy Böhm.

Opis zewnętrzny: pol., 15 x 9,5 cm, s. III, 416, śpiewnik – s. 392, XXIV, opr. jak w MI 4-1866.

Proweniencja: MŚO-H-5096.

Literatura: Estr nie notuje.

– Toż, autor, tytuł: jw.

Druk i nakład: Nakładem wydawnictwa dzieł katolickich Karola Böhma następcy (M. Rogier), Góra św. Anny 1900, Drukarnia R. Meyera w Raciborzu.

Opis zewnętrzny: pol., 15 x 9 cm, s. 412, VI, śpiewnik – s. 426, XX.

Proweniencja: modlitewnik znany tylko z literatury.

Literatura: Estr nie notuje; Ochot 89; „Kalendarz Katolicki” 1904.

5. Autor: El. S. (Eleuteriusz Siedziński).

Tytuł: Nabożeństwo do Matki Boskiej Bolesnej.

Druk i nakład: Wydawnictwo dzieł katolickich Michała Rogiera (dawnej Karola Böhma), Góra św. Anny 1895.

Opis zewnętrzny: pol., 13 x 8 cm, s. 96, opr. płócienna, czarna.

Zawartość: modlitewnik składa się z 3 części o następującej treści:

I. „O nabożeństwie do Matki Boskiej Bolesnej”.

II. Modlitwy i nabożeństwa do M. B. Bolesnej: 1/ Modlitwy („Godzina modlitwy na cześć M. B. Bolesnej”, „Pozdrowienie M. B. Bolesnej”, „Modlitwa do M. B. Bolesnej św. Bonawentury”, „Pozdrowienie M. B. Bolesnej przez św. Bonawenturę”, „Siedm. Pozdrowień Anielskich”, „... do M. B. Bolesnej pod krzyżem”, „... do M. B. Bolesnej o śmierć szczęśliwą”, „Afekt do M. B. Bolesnej”), 2/ „Godzinki na cześć M. B. Bolesnej”, 3/ „Pobożne ćwiczenia na cześć M. B. Bolesnej w Wielki Piątek i inne piątki roku”, 4/ „Ćwiczenia duchowne na cześć bolejącego Serca Maryi”, 5/ „Koronka o siedmiu boleściach N. M. P.”, 6/ „Litania o siedmiu boleściach N. M. P.”, 7/ „Nowenna do M. B. Bolesnej”, 8/ „Litania do Najśw. Panny Maryi Bolesnej”, 9/ „Msza św. na uroczystość Siedmiu Boleści Najśw. Maryi Panny”.

III. Pieśni: 1/ „Pieśń o Najśw. Maryi Pannie Bolesnej przed Jej cudownym obrazem w Chełmie” („Bolesna Matko, Panienko przeczysta ...”), 2/ „Lament Matki Bolesnej” („Jużci żegnam, najmilszy Synu ...”), 3/ „Pieśń o Najśw. P. Maryi Bolesnej” („Kto jest sługą Matki świętej ...”), 4/ „Matko bolesna, co na Swojem łonie ...”, 5/ „Splyńcie dziś, spłyńcie ...”, 6/ „Stała Matka boleściwa ...”, 7/ „Witaj Matko uwielbiona ...”, 8/ „Z krwawymi łzami, z mieczem ...”, 9/ „Nie opuszczaj nas, nie opuszczaj ...”.

Proweniencja: BŚI 212743 I.

Literatura: Estr nie notuje; Ochot 131.

6. Autor: Eleuteriusz Siedziński.

Tytuł: Nabożeństwo do Przenajdroższej Krwi Chrystusa Pana.

Druk i nakład: Wydawnictwo dzieł katolickich M. Rogiera, Góra św. Anny 1895.

Opis zewnętrzny: pol., 13 x 8 cm, s. 55, II, 7 nlb., opr. tekturowa, czarna.

Zawartość: modlitewnik składa się z 3 części o następującej treści:

I. „Kilka słów o nabożeństwie do Przenajdroższej Krwi Chrystusa Pana”.

II. Modlitwy i nabożeństwa: 1/ Modlitwy („Akt strzelisty”, „Ofiarowanie Krwi Przenajdroższej ...”, „Ofiarowanie Krwi Chrystusowej ...”, „Modlitwa do Krwi Przenajdroższej ...”, „Trzy ofiarowania Krwi Przenajdroższej ...”, „Siedm ofiarowań Krwi Przenajdroższej ...”, „Pobożne westchnienia do Krwi Przenajdroższej ...”, „Pobożne ofiarowanie”, „Dziękczynienie Panu Jezusowi”, „Ofiarowanie Trójcy Świętej ...”, „Modlitwa do św. rany boku najświętszego”, „Modlitwa za konających”, „Pokłon Krwi Najświętszej ...”, „Wzywania i prośby”), 2/ „Litania do Krwi Przenajdroższej Chrystusa Pana”, 3/ „Septenna, czyli siedm piątków na cześć ...”, 4/ „Koronka o Krwi Przenajdroższej Chrystusa Pana”, 5/ „Krótkie nabożeństwo codzienne za dusze w czyśćcu”, 6/ Ps 129, 7/ „Hymn do Najśw. Krwi Jezusa”, 8/ „Miesiąc poświęcony czci Krwi Przenajdroższej”, 9/ „Uroczystość Krwi Przenajdroższej (Odpusty)”, 10/ „Litania o męce Pańskiej”.

III. Pieśni („O Krwi najdroższa ...”, „O Jezu, wielbię Cię ...”).

Proweniencja: BŚl 3661 I.

Literatura: Estr nie notuje; Ochot 133.

7. Autor: nieznan.

Tytuł: Wybór najosobliwszych nabożeństw i pieśni na duchowną pociechę i pożytek ludzi pobożnych, z różnych ksiąg przez pewnego Kapłana zebrany.

Druk i nakład: Drukiem i nakładem A. Marcygo, Góra św. Anny 1895.

Opis zewnętrzny: pol., 18 x 11 cm, s. 288, śpiewnik – s. 137, VI, opr. tekturowa, czarna, tłoczony krzyż.

Zawartość: modlitewnik składa się z 2 części o następującej treści:

I. „Nabożeństwa”: 1/ Modlitwy („Modlitwy poranne”, „Pozdrowienie anielskie”, „Modlitwy, które matrony ciężarne mają mówić”, „Modlitwa, czyli rozmyślanie o męce P. Jezusa”, „Modlitwa do ran Chrystusowych”, „Modlitwa do św. Franciszka Ksawerego”, „Ukłon pobożny do Najśw. P. Maryi Częstochowskiej”, „Modlitwy św. Brygidy o męce Pana Jezusa”, „Modlitwy na uproszenie szczęśliwej śmierci”, „Akty przy konających”, „Modlitwa o wykorzenie heretyków”, „Modlitwa o pokój”, „Modlitwa o męce Pana Jezusa”, „Modlitwa skuteczna w różnych potrzebach”, „Modlitwa do Pana Jezusa wielce nabożna”, „Modlitwa do św. Barbary”, „Modlitwy wieczorne”, „Modlitwy kościelne”), 2/ „Uwagi duchowne tajemnic Mszy św.”, 3/ „Koronka do Trójcy Przenajśw.”, 4/ „Litania do Trójcy Przenajśw.”, 5/ „Godzinki o niepokalanem poczęciu N. P. M.”, 6/ Sakrament pokuty („Sposób przygotowania się do Sakramentu Pokuty”, „Akty skruchy przed spowiedzią”, „Modlitwy po spowiedzi”), 7/ „Nabożeństwo do Komunii św.” („Uwagi przed Komunią św.”, „Przywitanie Pana Jezusa po Komunii św.”, „Modlitwa po zakończeniu nabożeństwa”), 8/ „Modlitwa i Litania do św. Aniołów Stróżów”, 9/ „Litania

o św. Ignacym”, 10/ „Litania do św. Anny”, 11/ „Litania do św. Józefa”, 12/ „Afekt św. Tomasza do Najśw. Sakramentu”, 13/ „Litania do św. Franciszka Ksawerego”, 14/ „Koronka do N. P. Maryi Szkaplerza św.”, 15/ „Siedm Psalmów pokutnych”, 16/ „Litania do wszystkich Świętych”, 17/ „Różaniec do Najśw. Panny Maryi”, 18/ „Różaniec o najśl. Imieniu Jezus”, 19/ „Litania za dusze zmarłych”, 20/ „Litania o męce Pańskiej”, 21/ „Droga krzyżowa, czyli Stacye”.

II. „Katolicki Kancyonał ...”. 1/ „Pieśni przed kazaniem”, 2/ „Pieśni po kazaniu”, 3/ „Na Asperges”, 4/ „Pieśni przy śpiewanej Mszy św.”, 5/ „Pieśni adwentowe”, 6/ „Pieśni na Boże Narodzenie”, 7/ „Pieśni na 40-to Godzinne Nabożeństwo”, 8/ „Pieśni o męce Pańskiej”, 9/ „Pieśni wielkanocne”, 10/ „Na Zielone Świątki”, 11/ „Na Boże Ciało”, 12/ „W czasie błogosławieństwa”, 13/ „Pieśni o Najśw. Pannie Maryi”, 14/ „Pieśni o św. Annie” („Tysiąc krok bądź pozdrowiona ...”, „Tysiąc krok was pozdrawiamy ...”, „Witaj pani, matko Matki ...”), 15/ „Pieśni o św. Janie Nepomuckim” („Jezusa tu wzywam ...”, „Święty Janie Nepomucki ...”, „Witaj Janie z Bolesława ...”, „Litania o św. Janie Nepomuckim”), 16/ „Pieśni o św. Barbarze” („Błogosławiona i Panienko miła ...”, „Barbaro święta, Perło ...”), 17/ „Pieśni o Opatrzności Boskiej”, 18/ „Pieśni przy Żałobnej Mszy św.”, 19/ „Pieśni pogrzebowe”, 20/ „Pieśń o św. Jadwidze” („We wielkiej sławie ...”), 21/ „Godzinki o św. Józefie”, 22/ „Gorzkie Żale czyli Pasya”, 23/ „Nieszpory”.

Proweniencja: AKF b. sygn.

Literatura: Estr nie notuje; Ochoť 246.

8. Autor: niezn.

Tytuł: Katolicki Kancyonał czyli zbiór najpotrzebniejszych i najpiękniejszych Pieśni kościelnych na cały rok Pański zebrany z ksiąg przez cenzurę duchowną aprobowanych.

Druk i nakład: Drukiem i nakładem Adolfa Marcygo, Góra św. Anny 1895.

Opis zewnętrzny: pol., 17,5 x 11 cm, s. 137, VI, opr. skórzana, czarna, tłoczony krzyż, ornamenty roślinne i geometryczne.

Zawartość: jak w MI 7.

Proweniencja: AKF b. sygn.

Literatura: Estr nie notuje.

9. Autor: niezn.

Tytuł: Anioł Stróż, książka do nabożeństwa dla wszystkich katolików z dodatkiem Nieszporów, Drogi Krzyżowej, Gorzkich Żali i najużywańszych pieśni na cały rok.

Druk i nakład: Wydawnictwo Karola Böhma, Góra św. Anny 1897, wyd. poprawione przez Ks. Ignacego Böhma.

Opis zewnętrzny: pol., 13,5 x 8 cm, s. 648, pieśni 309.

Proweniencja: modlitewnik znany tylko z literatury.

Literatura: Estr nie notuje; Ochot 3; „Kalendarz Maryański” 1897; „Kalendarz Katolicki” 1904.

10. Autor: niezn.

Tytuł: Dziennik czyli książka do nabożeństwa z dodatkiem najużywanych pieśni.

Druk i nakład: Wydawnictwo K. Böhma, Góra św. Anny 1897, wyd. poprawione przez ks. Ignacego Böhma.

Opis zewnętrzny: pol., 14,8 x 8,6 cm, s. 664, gruby druk.

Proweniencja: modlitewnik znany tylko z literatury.

Literatura: Estr nie notuje; Ochot 41; „Kalendarz Maryański” 1897; „Kalendarz Katolicki” 1904.

11. Autor: niezn.

Tytuł: Ołtarz Św. Stanisława czyli Książka do nabożeństwa z dodatkiem najużywanych pieśni.

Druk i nakład: Wydawnictwo dzieł katolickich Karola Böhma, Góra św. Anny 1897, wyd. poprawione przez Ks. Ignacego Böhma.

Opis zewnętrzny: pol., 14,8 x 8,6 cm, s. 644, gruby druk.

Proweniencja: modlitewnik znany tylko z literatury.

Literatura: Estr nie notuje; Ochot 156; „Kalendarz Maryański” 1897; „Kalendarz Katolicki” 1904.

12. Autor: ks. Jan Chrzęszcz.

Tytuł: Ratuj duszę swoją! Książka misyjna dla ludu katolickiego.

Druk i nakład: Wydawnictwo dzieł katolickich Michała Rogiera (dawniej Karola Böhma), Góra św. Anny 1897, Drukarnia Reinharda Meyera w Raciborzu.

Opis zewnętrzny: pol., 13 x 8,5 cm, s. 95, opr. tekturowa, czarna.

Zawartość: modlitewnik składa się z 2 części o następującej treści:

I. Rozmyślenia: 1/ „Czego chcą misjonarze!”, 2/ „Jak zachować się należy podczas Misyi”, 3/ „Rozmyślenie o celu człowieka”, 4/ „Rozmyślenie o grzechu śmiertelnym”, 5/ „Rozmyślenie o skutkach grzechu śmiertelnego”, 6/ „Rozmyślenie o śmierci”, 7/ „Rozmyślenie o piekle”, 8/ „Rozmyślenie o odwiekaniu pokuty”, 9/ „Rozmyślenie o miłosierdziu Bożem”.

II. Nabożeństwa i modlitwy: 1/ „Nabożeństwo Spowiedzi św.” („Modlitwa do Ducha Św.”, rachunek sumienia, żal za grzechy i postanowienie poprawy, „Modlitwa przed Spowiedzią”, „Modlitwa po Spowiedzi”), 2/ „Nabożeństwo do Komunii św.” (akty wiary, nadziei, miłości, żalu, pokory, pragnienia, dziękczynienie po komunii św.), 3/ „Nabożeństwo podczas Mszy św.”, 4/ „Modlitwa

przed kazaniem misjonarza” („Zbawicielu mój, Panie, Tyś rozkazał ...”), 5/ „Modlitwa po kazaniu” („Dziękuję Ci, Boże łaskawy ...”), 6/ „Modlitwa za misjonarzy” („Tyś powiedział, Zbawicielu ...”), 7/ „Modlitwa za parafię” („Zbawienie się stało ...”), 8/ „Rozmyślanie o środkach, abyśmy trwali w sta-
tecznej poprawie ...”, 9/ „Rozmyślanie o niebie”, 10/ „Litania o najśłodszym Imieniu Jezus”, 11/ „Litania Loretańska”.

Proweniencja: BŚl 214051 I.

Literatura: Estr nie notuje; Ochot 195; „Kalendarz Katolicki” 1904.

– Toż, autor: jw.

Tytuł: Ratuj jedyną duszę Twoją! Czyli to jedno najważniejsze. Książeczka misyjna dla pobożnego ludu katolickiego, zawierająca naukę o misji św., dwadzieścia i dwa pobudzających rozmyślań o celu i powołaniu człowieka jako też o najważniejszych prawdach wiary św., dostateczny Przewodnik do Spowiedzi, a szczególnie do Spowiedzi generalnej, oraz różne, podczas misji św. używane Nabożeństwo i przy przyjmowaniu św. Sakramentów Pokuty i Ołtarza i niektóre Psalmi i Pieśni.

Druk i nakład: Wydawnictwo dzieł katolickich Michała Rogiera (daw-
niej Karola Boehma), Góra św. Anny 1915, Drukarnia „Schlesische Volkszeitung”.

Opis zewnętrzny: pol., 12,5 x 8,5 cm, s. 256, opr. płócienna, czerwony brzeg.

Proweniencja: modlitewnik znany tylko z literatury.

Literatura: MI 44.

13. Autor: niezn.

Tytuł: Skarby niebieskie czyli książka do nabożeństwa i śpiewnik kościelny dla wszystkich katolików.

Druk i nakład: Wydawnictwo Karola Böhma, Góra św. Anny 1897, wyd. II poprawione.

Opis zewnętrzny: pol., 12 x 8,5 cm, s. 648.

Proweniencja: modlitewnik znany tylko z literatury.

Literatura: Estr nie notuje; Ochot 209; MI 12- 1897; „Kalendarz Katolicki” 1904.

14. Autor: niezn.

Tytuł: Wiara, nadzieja i miłość czyli książka do nabożeństwa dla wszystkich katolików z dodatkiem Nieszporów, Psalmów, Drogi Krzyża Jezusowego, Gorzkich Żali i najużywanych pieśni.

Druk i nakład: Wydawnictwo dzieł katolickich Karola Böhm następcy (M. Rogier), Góra św. Anny 1897, wyd. poprawione przez ks. Ignacego Böhma.

Opis zewnętrzny: pol., 11 x 8 cm, s. 438.

Proweniencja: modlitewnik znany tylko z literatury.

Literatura: Estr nie notuje; Ochot 232.

– Toż, autor, tytuł, opis zewnętrzny, proweniencja: jw.

Druk i nakład: Wydawnictwo dzieł katolickich Karola Böhma następcy (M. Rogier), Góra św. Anny 1902.

Literatura: Ochot 232; „Kalendarz Katolicki” 1904.

15. Autor: niezn.

Tytuł: Wyborek czyli Książka dla młodzieży rzymsko-katolickiej z dodatkiem Nieszporów, Psalmów, Drogi Krzyża Jezusa, Gorzkich Żali i najużywanych pieśni.

Druk i nakład: Wydawnictwo Karola Böhma, Góra św. Anny 1897, wyd. poprawione przez ks. Ignacego Böhma.

Proweniencja: modlitewnik znany tylko z literatury.

Literatura: Estr nie notuje; Ochot 236; „Kalendarz Maryański” 1897; „Kalendarz Katolicki” 1904.

16. Autor: o. Andrzej Bolczyk OFM.

Tytuł: Książeczka szkaplerzna, nauka o szkaplerzach z nabożeństwami stosownymi.

Druk i nakład: Nakładem Fr. Gielnika, Góra św. Anny 1899, drukarnia Reinharda Meyera w Raciborzu.

Opis zewnętrzny: pol., 12 x 8 cm, s. 160, opr. tekturowa, czarna.

Zawartość: modlitewnik składa się z 3 części o następującej treści:

I. Pouczenie o szkaplerzach: 1/ „O szkaplerzach w ogólności”, 2/ „O szczególnych szkaplerzach”.

II. „Nabożeństwa szkaplerzne”: 1/ „Modlitwa przed przyjęciem Szkaplerza św.”, 2/ „Modlitwa po przyjęciu Szkaplerza św.”, 3/ „Msza św. na cześć Niepokalanego Serca Panny Maryi ofiarowana”, 4/ „Nabożeństwo do Spowiedzi św.” („Modlitwa przed Spowiedzią”, rachunek sumienia, żal i postanowienie poprawy, „Modlitwa po Spowiedzi”), 5/ „Nabożeństwo do Komunii św.” („Modlitwa przed Komunią św.”, akt wiary, nadziei i miłości, modlitwa do N. M. P., modlitwa do św. Józefa, modlitwa św. Bonawentury, modlitwa św. Tomasza, „Ogólne modlitwy dla dostąpienia odpustu”), 6/ „Siedm pacierzy do Najśw. Panny Maryi Szkaplerza św.”, 7/ „Modlitwa do Najśw. Maryi Panny z Góry Karmelu”, 8/ „Koronka do Najśw. Maryi Panny Szkaplerza św.”, 9/ „Litania na uroczystość Najśw. Panny Szkaplerznej”, 10/ „Modlitwy odpowiednie do II. Szkaplerza”, 11/ „Modlitwy odpowiednie do III. Szkaplerza”, 12/ „Modlitwy odpowiednie do IV. Szkaplerza”, 13/ „Koronka na cześć niepokalanego Serca Najśw. Panny Maryi”, 14/ „Koroneczka na cześć niepokalanego

go Poczęcia Najśw. Panny Maryi”, 15/ „Modlitwy odpowiednie do V. Szkaplerza”, 16/ „Różne modlitwy („Koronka do Serca Pana Jezusa”, modlitwy do M. B. Nieustającej Pomocy, „Koronka o siedmiu boleściach N. P. Maryi”).

III. „Pieśni o Najśw. Pannie Maryi Szkaplerznej” („Witaj Pani, my poddani ...”, „Pod twój płaszcz się uciekamy ...”, „O Maryo, dusz zbawienie ...”, „Z góry Karmelu Szkaplerza ...”, „Matko Szkaplerza świętego ...”, „Witaj, kwiecie Szkaplerza ...”, „Królowo, bądź pozdrowiona ...”, „Nie opuszczaj nas, nie opuszczaj ...”, „O Marya, Matko Boga ...”, „Serdeczna Matko, Opiekunko ludzi ...”, „Tysiąc razy pozdrawiamy Ciebie ...”).

Proweniencja: BŚI 3740 I.

Literatura: Estr nie notuje; Ochot 95; Kurowski s. 27.

17. Autor: El. S. (Eleuteryusz Siedziński).

Tytuł: Nabożeństwo do Przenajśw. Dzieciątka Jezus.

Druk i nakład: Wydawnictwo dzieł katolickich Michała Rogiera (dawniej Karola Boehma), Góra św. Anny 1899.

Opis zewnętrzny: pol., 11,5 x 8 cm, s. 72, opr. tekturowa, czarna.

Zawartość: modlitewnik składa się z 4 części o następującej treści:

I. „O nabożeństwie do Dzieciątka Jezus”.

II. „Nauki, jakie nam daje Dzieciątko Jezus z głębi żłóbka swego”.

III. „Nabożeństwo do Dzieciątka Jezus”: 1/ Modlitwy („Modlitwa kościelna”, „Modlitwa do Boskiego Dzieciątka Jezus”, „Westchnienia do Dzieciątka Jezus”, „Modlitwy o dwunastu tajemnicach Dzieciństwa Jezusowego”, „W święto Bożego Narodzenia”, „W święto Trzech Króli”, „Modlitwa na Boże Narodzenie”, „Modlitwy na uroczystość Narodzenia Jezusa Chrystusa”, „Modlitwa przed żłóbkiem”, „Modlitwa do nowonarodzonego Jezusa”, „Modlitwa do Dzieciątka Jezus”, „Prośba do N. Dzieciątka Jezus”, „Prośba i polecenie potrzeb swoich”, „Akty strzeliste”, „Uwielbienie nowonarodzonego Dzieciątka Jezus”), 2/ „Nowenna do Bożego Narodzenia”, 3/ „Litania do Przenajśw. Dzieciątka Jezus”, 4/ „Nowenna do N. Dzieciątka Jezus”, 5/ „Akt poświęcenia się ...”, 6/ „Dzieło św. Niemowlęctwa”.

IV. „Pieśni na Boże Narodzenie” („Anioł pasterzom mówił ...”, „Bóg się rodzi, moc truchleje ...”, „W żłobie leży, któż pobieży ...”, „Dzieciątko się narodziło ...”, „Niepojęte dary dla nas daje ...”, „Hej w dzień narodzenia ...”, „Narodził się Jezus Chrystus ...”, „Mesjasz przyszedł na świat ...”, „Gdy się Chrystus rodzi ...”).

Proweniencja: BŚI 3654 I.

Literatura: Estr nie notuje; Ochot 135.

18. Autor: niez.

Tytuł: Ołtarz czyli Książka do nabożeństwa z dodatkiem najużywanych pieśni dla osób starszego wieku.

Druk i nakład: Wydawnictwo dzieł katolickich M. Rogiera (dawniej Karola Böhma), Góra św. Anny 1899, wyd. poprawione przez ks. Ignacego Böhma.

Opis zewnętrzny: pol., 14,5 x 9 cm, s. 571, V, śpiewnik – s. 92, IV, opr. tekturowa, czarna, tłoczony złoty krzyż, duża, pogrubiona czcionka.

Zawartość: modlitewnik składa się z 8 części o następującej treści.

I. Wstęp: 1/ „O roku i jego częściach”, 2/ „Tablica świąt ruchomych”, 3/ „Kalendarz całego roku”.

II. „Nabożeństwo codzienne”: 1/ „Modlitwy poranne”, 2/ „Modlitwy podczas Mszy św.”.

III. „Nabożeństwo do Spowiedzi św.": 1/ Modlitwy przed i po spowiedzi, 2/ 7 psalmów pokutnych (Ps 6, Ps 31, Ps 37, Ps 50, Ps 101, Ps 129, Ps 132).

IV. „Nabożeństwo do Komunii św.": 1/ „Modlitwa przed Komunią św.”, 2/ Akty pokory i pragnienia, 3/ „Modlitwa po Komunii św.”, 4/ „Przywitanie Pana Jezusa po Komunii św.”.

V. „Nabożeństwo przygodne”: 1/ Modlitwy („Akty pobożne”, „Modlitwy do Pana Jezusa”, „Modlitwy św. Augustyna”, „Modlitwa o Trójcy Przenajśw.”, „Modlitwa o śmierć szczęśliwą”, „Modlitwy i antyfony na uproszenie uwolnienia od nagłej śmierci”), 2/ „Godzinki o Niepokalanem Poczęciu N. Panny Maryi”, 3/ „Różaniec o Najśw. Maryi Pannie”, 4/ „Godzinki o męce Pańskiej”, 5/ „Litania do Trójcy Przenajśw.”, 6/ „Koronka do Trójcy Przenajśw.”, 7/ „Różaniec o najśw. Imieniu Jezus”, 8/ „Koronka do Najśw. Panny Szkaplerza św.”.

VI. „Nabożeństwo na dni uroczyste całego roku”: 1/ Modlitwy (na Adwent, Boże Narodzenie, św. Szczepana, św. Jana Ewangelisty, „św. Młodzianków”, koniec starego roku, „św. Trzech Króli”, Wielki Post, Wielki Czwartek, Wielki Piątek, Wielkanoc, Wniebowstąpienie Pańskie, „Zielone Świątki”, dzień Trójcy Św., Wszystkich Świętych), 2/ „Droga Krzyża Jezusowego”, 3/ „Litania do Wszystkich Świętych”, 4/ „Litania o Najśłodszym Imieniu Jezus”, 5/ „Koronka o Najśłodszym Imieniu Jezus”, 6/ „Koronka do Przemienienia Pańskiego”, 7/ „Litania o miłosierdziu Boskiem”, 8/ „Litania o św. Józefie”, 9/ „Duchowny testament”.

VII. Gorzkie Żale.

VIII. „Śpiewnik kościelny”: 1/ „Pieśń poranna”, 2/ „Pieśń przed kazaniem”, 3/ „Pieśń po kazaniu”, 4/ „Pieśń na Asperges”, 5/ „Pieśni mszalne”, 6/ „Nieszpory na niedziele i święta (podług Kochanowskiego)”, 7/ „Nieszpory o Najśw. Maryi Pannie (podług Kochanowskiego)”, 8/ „Psalmy nieszporne podług Wujka” (Ps 109, Ps 110, Ps 111, Ps 112, Ps 116), 9/ „Nieszpory o Najśw. Maryi Pannie (podług Wujka)”, 10/ „Pieśni adwentowe”, 11/ „Pieśni na Boże Narodzenie”, 12/ „Pieśni do Najśw. Sakramentu”, 13/ „Pieśni do Serca P. Jezusa”, 14/ „Pieśni do Matki Bożej”, 15/ „Pieśni o męce Pańskiej”, 16/ „Pieśni wielkanocne”, 17/ „Pieśni o Opatrzności Boskiej”, 18/ „Magnificat”.

Proweniencja: BŚI 3575 I.

Literatura: Estr nie notuje; Ochot 154.

19. Autor: ks. Jan Chrzęszcz, dr św. Teologii i proboszcz w Pyskowicach.

Tytuł: Stół Pański. Książka do nabożeństwa osobliwie dla dzieci po raz pierwszy przystępujących do Spowiedzi i Komunii św., zawierająca dokładną naukę o Spowiedzi i Komunii św. i różne piękne nabożeństwa i pieśni na cały rok kościelny, jako też uroczyste śluby przy przyjęciu pierwszej Komunii św. według przepisu Jego Eminencji księcia biskupa Kopp.

Druk i nakład: Nakładem Wydawnictwa dzieł katolickich Michała Rogiera (dawniej Karola Böhma), Góra św. Anny 1900.

Proweniencja: modlitewnik znany tylko z literatury.

Literatura: Estr nie notuje; Ochot 214; MI 36; „Kalendarz Katolicki” 1904.

- Toż, autor: jw.

Tytuł: Stół Pański. Książka modlitewna dla Katolików osobliwie dla dzieci po raz pierwszy przystępujących do Spowiedzi i Komunii św., zawierająca dokładną naukę o Spowiedzi i Komunii św. jako też różne najpiękniejsze Nabożeństwa i Pieśni na cały rok.

Druk i nakład: Wydawnictwo dzieł katolickich Michała Rogiera, Góra św. Anny 1901, Drukarnia św. Jacka w Królewskiej Hucie.

Opis zewnętrzny: pol., 11,5 x 7 cm, s. 480, opr. skórzana, czarna.

Zawartość: modlitewnik składa się z 11 części o następującej treści:

I. „Przedmowa do czytelnika”: 1/ „Wstępne pozdrowienie Najśw. Sakramentu”, 2/ Kalendarz.

II. „Nauki katechizmowe”: 1/ „Chrześcijański porządek dzienny ...”, 2/ „Modlitwa poranna”, 3/ „Modlitwa za rodziców”, 4/ „Przed i po jedzeniu”, 5/ „Modlitwa wieczorna”.

III. „Nabożeństwo podczas Mszy św.”: 1/ „Nauka o Ofierze Mszy św.”, 2/ „Msza św. na cześć męki Pana Jezusa”, 3/ „Msza św. na cześć Najśw. Panny Maryi”, 4/ „Msza św. żałobna”.

IV. „Nabożeństwo do przyjęcia św. Sakramentu Pokuty”: 1/ „Nauka o Sakramencie Pokuty”, 2/ „Nabożeństwo do Spowiedzi” (modlitwa do Ducha Św., rachunek sumienia, Ps 50, modlitwa przed spowiedzią, modlitwa po spowiedzi, modlitwa przed zadośćuczynieniem).

V. „Nabożeństwo do przyjęcia Sakramentu Ołtarza lub do Komunii św.”: 1/ „Nauka o Przenajśw. Sakramencie Ołtarza”, 2/ „Nauka o Komunii św.”, 3/ „Nauka o Odpuszczeniu”, 4/ „Nabożeństwo do Komunii św.” („Uroczyste śluby przed pierwszą Komunią św.”, „Modlitwy w dzień Komunii św.”).

VI. „Nabożeństwo na każdy dzień tygodnia”: 1/ Niedziela („Modlitwa do Trójcy Św.”, „Litanie o Najśłodszym Imieniu Jezus”), 2/ Poniedziałek

(„Modlitwa do św. Anioła Stróża”, „Litania do św. Anioła Stróża”), 3/ Wtorek („Modlitwa do św. Antoniego”, „Modlitwa do św. Anny”), 4/ Środa („Litania o św. Józefie”), 5/ Czwartek („Litania do Najśw. Sakramentu”, „Akty strzeliste przed Najśw. Sakramentem”), 6/ Piątek („Litania o męce Pańskiej”, „Litania do Serca P. Jezusa”, Droga Krzyżowa), 7/ Sobota („Litania do Najśw. Panny Maryi”, „Pod twoją obronę ...”, różaniec, „Koronka do Panny Maryi Szkaplerza św.”, „Siedm pacierzy brackich do N. M. P. Szkaplerza św.”, „Godzinki o Niepokalanem Poczęciu N. M. P.).

VII. „Nabożeństwo na rok kościelny”: 1/ „Na Adwent”, 2/ „Na dzień św. Barbary”, 3/ „Na dzień św. Mikołaja”, 4/ „Na Uroczystość Niepokalanego Poczęcia N. M. P.”, 5/ „Na Boże Narodzenie”, 6/ „Na św. Szczepana”, 7/ „Na św. Jana Ewangelisty”, 8/ „Na Nowy Rok”, 9/ „Na św. Trzech Króli”, 10/ „Na Uroczystość Najśw. Panny Maryi Gromnicznej”, 11/ „Na Środę popielcową”, 12/ „Na św. Józefa”, 13/ „Na Uroczystość Zwiastowania N. M. P.”, 14/ „Na Wielki Czwartek”, 15/ „Na Wielki Piątek”, 16/ „Na Wielką Sobotę”, 17/ „Na Uroczystość Wielkiejnocy”, 18/ „Na Uroczystość Wniebowstąpienia Pańskiego”, 19/ „Na Uroczystość Zielonych Świątek”, 20/ „Na uroczystość Świętej Trójcy”, 21/ „Na Boże Ciało”, 22/ „Na Uroczystość Serca P. Jezusa”, 23/ „Na Uroczystość św. Piotra i Pawła”, 24/ „Na Nawiedzenie Najśw. Panny Maryi”, 25/ „Na Wniebowzięcie Najśw. Maryi Panny”, 26/ „Na Narodzenie Najśw. Panny Maryi”, 27/ „Na Uroczystość Wszystkich Świętych”, 28/ „Na Dzień Zaduszny”.

VIII. „Modlitwy w różnych potrzebach”: 1/ „Modlitwa za rodziców”, 2/ „Za rodzeństwo”, 3/ „Za krewnych i dobrodziejów”, 4/ „Za nauczycieli”, 5/ „Za Ojca św.”, 6/ „Za biskupa ordynariusza”, 7/ „Za kapłanów”, 8/ „Za zmarłych”, 9/ „Litania o św. Janie Nepomucenie”.

IX. „Pobożne nauki”: 1/ „Odwiedzaj Pana Jezusa w Najśw. Sakramencie”, 2/ „Chodź na Mszę św.”, 3/ „Krótki wykład Mszy św.”, 4/ „Msza katechumenów lub Msza przygotowawcza”, 5/ „Msza wiernych”, 6/ „Przystępuj często do Stołu Pańskiego”.

X. Zbiór najużywanych pieśni”: 1/ „Gorzkie Żale”, 2/ „Pieśni przed kazaniem”, 3/ „Pieśni w czasie Mszy św.”, 4/ „Pieśni na Adwent”, 5/ „Pieśni na Boże Narodzenie”, 6/ „Pieśni o męce Pańskiej”, 7/ „Pieśni Wielkanocne”, 8/ „Pieśni na Zielone Świątki”, 9/ „Pieśni na Boże Ciało i na cześć Najśw. Sakramentu”, 10/ „Pieśni o Najśw. Pannie Maryi”, 11/ „Pieśń o św. Józefie” („Szczęśliwy kto sobie Patrona ...”), 12/ „Pieśń o św. Janie Nepomucenie” („Witaj Janie z Bolesława ...”), 13/ „Pieśni przygodne”, 14/ „Pieśni przy Mszy św. żałobnej”, 15/ „Pieśni do Serca Jezusa”, 16/ „Nieszpory podług Kochanowskiego”, 17/ „Nieszpory o Najśw. Maryi Pannie podług Kochanowskiego”, 18/ „Pieśni o Najśw. Maryi Pannie przy Nieszporach”.

XI. „Dodatek pieśni nabożnych”: 1/ „Na Boże Narodzenie”, 2/ „W czasie Błogosławieństwa”, 3/ „Do Najśw. Maryi Panny”.

Proweniencja: BŚI 210962 I.

Literatura: Ochot 214; MI 36; „Kalendarz Katolicki” 1904.

- Toż, autor: jw.

Tytuł: Der Tisch des Herrn. Vollständiges Gebet und Gesangbuch für katholische Christen, insbesondere für die katholische Jugend. Mit kirchlicher Druckerlaubnis. Es enthält zugleich den Unterricht über das hl. Sakrament der Busse des Altars und zahlreiche Ablassgebete.

Druk i nakład: Verlag von Carl Böhm's Nachf. M. Rogier, St. Annaberg O/S 1912, wyd. II.

Opis zewnętrzny: niem., 10, 5 x 6,5 cm, s. 608, opr. tekturowa, pokryta lakierem w kolorze kość słoniowej, obok strony tytułowej kolorowa ilustracja przedstawiająca św. Józefa, czcionka gotycka.

Zawartość: jak w MI 19-1901.

Proweniencja: mwpa.

- Toż, autor, opis zewnętrzny, zawartość: jw.

Tytuł: Stół Pański książka do Nabożeństwa osobliwie dla dzieciak przystępujących do Spowiedzi i Komunii świętej, zawierająca dokładną naukę o Spowiedzi i Komunii świętej i różne piękne Nabożeństwa i Pieśni na cały rok, jako też uroczyste śluby przy przyjęciu Komunii św. Według przepisu Jego Eminencji Księcia Biskupa Kardynała Koppa.

Druk i nakład: Wydawnictwo dzieł katolickich Michała Rogiera (dawniej Karola Boehma), Góra św. Anny 1915.

Proweniencja: modlitewnik znany tylko z literatury.

Literatura: MI 43.

20. Autor: niezn.

Tytuł: Bóg z tobą. Książka do nabożeństwa dla wszystkich katolików.

Druk i nakład: Wydawnictwo Karola Böhma, Góra św. Anny 1904.

Opis zewnętrzny: pol., 9,5 x 6 cm, s. 240.

Proweniencja: modlitewnik znany tylko z literatury.

Literatura: Ochot 9; „Kalendarz Katolicki” 1904.

21. Autor: niezn.

Tytuł: Godzinki i modlitwy ku nagrodzeniu czci Najśw. Sakramentowi przez niezbożnych ujętej oraz Godzinki do Najśw. Serca Pana Jezusa.

Druk i nakład: Nakładem Fr. Gielnika, Góra św. Anny 1904.

Opis zewnętrzny: pol., 12,5 x 8 cm, s. 80, opr. tekturowa, czarna.

Zawartość: modlitewnik zawiera: 1/ „Godzinki ku nagrodzeniu czci najświętszemu Sakramentowi przez bezbożnych ujętej” („Na cześć i chwałę Panu Bogu ...), 2/ „Litania o nagrodzeniu ujętej przez bezbożnych czci najśw. Sakra-

mentowi”, 3/ „Hymn św. Tomasza z Akwinu”, 4/ „Pieśń o przenajśw. Hostyi” („Ciebie pozdrawiamy, święta Hostya ...”), 5/ „Godzinki do najśw. Serca Pana Jezusa”, 6/ „Litania do najśłodszego Serca Pana Jezusa”, 7/ „Nowenna do najśłodszego Serca Pana Jezusa” („Zbawicielu najukochańszy, Jezu ...”).

Proweniencja: BŚI 3775 I.

Literatura: Ochot 56.

22. A u t o r: ks. Jan Chrzęszcz („dr św. Teologii i proboszcz”).

Tytuł: Jezus, Pasterz Dobry. Książka modlitewna dla ludu katolickiego, z dodatkiem drogi krzyżowej, Gorzkich Żali, Psalmów nieszpornych i najpiękniejszych pieśni na cały rok.

Druk i nakład: Wydawnictwo Karola Böhma, Góra św. Anny 1904.

Opis zewnętrzny: pol., 10,5 x 9,5 cm, s. 550.

Proweniencja: modlitewnik znany tylko z literatury.

Literatura: Ochot 68; „Kalendarz Katolicki” 1904.

23. A u t o r: niezn.

Tytuł: Cicha łąza chrześcijańska. Książka do nabożeństwa dla chrześcijan – katolików każdego stanu i wieku na cały rok kościelny.

Druk i nakład: Wydawnictwo dzieł katolickich Michała Rogiera (dawniej Karola Böhma), Góra św. Anny 1905.

Proweniencja: modlitewnik znany tylko z literatury.

Literatura: Ochot 16.

24. A u t o r: niezn.

Tytuł: Perły Duchowne nabożeństwa katolickiego. Zbiór najpotrzebniejszych modlitw i pieśni dla chrześcijan – katolików każdego stanu i wieku na cały rok kościelny.

Druk i nakład: Wydawnictwo dzieł katolickich Michała Rogiera (dawniej Karola Böhma), Góra św. Anny 1905.

Opis zewnętrzny: pol., 11 x 6,5 cm, s. 640.

Proweniencja: modlitewnik znany tylko z literatury.

Literatura: Ochot 170.

25. A u t o r: Eleuteriusz Siedziński.

Tytuł: Pokarm Duszy, książka do nabożeństwa dla użytku wszystkich katolików z dodaniem pieśni kościelnych.

Druk i nakład: Wydawnictwo dzieł katolickich Michała Rogiera (dawniej Karola Böhma), Góra św. Anny 1905.

Opis zewnętrzny: pol., 11 x 6,5 cm, s. 640, format kieszonkowy.

Proweniencja: modlitewnik znany tylko z literatury.

Literatura: Ochot 180.

26. Autor: niezn.

Tytuł: Uwielbienie Najśłodszego Serca Jezusowego. Zbiorek różnych modlitw i dwie nowenny do Najśłodszego Serca Pana Jezusa.

Druk i nakład: Wydawnictwo dzieł katolickich Karola Böhma nast. M. Rogier, Góra św. Anny 1906.

Opis zewnętrzny: pol., 12,5 x 8,5 cm, s. 96, opr. tekturowa, czarna.

Zawartość: modlitewnik składa się z 5 części o następującej treści:

I. „Wstępna nauka”: 1/ „Serce Jezusa jest z Bóstwem złączone i dlatego Boskiem Sercem”, 2/ „Nabożeństwo do Serca Jezusowego, objawione przez Małgorzatę Maryę”, 3/ „Obietnice uczynione według świadectwa błogosławionej Małgorzaty Maryi czcicielom Serca Jezusowego”.

II. „Nabożeństwo powszechne na cześć Serca Jezusowego” („Modlitwy na każdy dzień” („Modlitwa poranna”, „Pobożne westchnienia ...”, „Dobra Intencja ...”, „Trzy Boskie cnoty”, „Gdy dzwonią na Anioł Pański”, „Modlitwa wieczorna”).

III. „Nabożeństwo Mszalne” („Msza święta na cześć Serca Pana Jezusa”).

IV. „Nabożeństwo odpustowe do najśw. Serca P. Jezusa”: 1/ „Nawiedzenie obrazu Serca Jezusowego”, 2/ „Modlitwa przed obrazem lub figurą Serca ...”, 3/ „Nawiedzenie obrazu Matki Boskiej Serca Jezusowego”, 4/ „Modlitwa przed obrazem ...”, 5/ „Nowenna na cześć Boskiego Serca Jezusa”, 6/ „Nowenna druga do Najśłodszego Serca Pana Jezusa”.

V. „Nabożeństwo powszechne do Najśw. Serca Pana Jezusa”: 1/ Nieszpory, 2/ Pieśń („Witaj rajskich rozkosz źródło ...”), 3/ „Litania do Najśłodszego Serca P. Jezusa”, 4/ „Akt poświęcenia całego rodu ludzkiego Najśłodszemu Sercu Jezusowemu”, 5/ „Publiczne przebłaganie ...”, 6/ „Godzinki pierwsze do Najśłodszego Serca Jezusa” („Witaj wieczna Ozdobo ...”), 7/ „Godzinki drugie do Najśłodszego Serca Pana Jezusa” („Zacznijcie wargi nasze chwalić Pana ...”), 8/ „Straż honorowa Najśw. Serca Jezusowego” („Patronowie Straży honorowej”, „Cel Straży Honorowej”, „Przyjęcie do Straży honorowej”, „Porządek Straży honorowej”, pieśń: „Hejże, Straży honorowa ...”), 9/ „Dzień poświęcony Najśłodszemu Sercu Jezusa” (pouczenie o pierwszym piątku miesiąca), 10/ „Tydzień poświęcony Najśłodszemu Sercu Jezusa” (modlitwy na każdy dzień tygodnia), 11/ Modlitwa św. Alfonsa („O Jezu mój najdroższy, Tyś się ...”), 12/ Modlitwa św. Gertrudy („Kłaniam Ci się, wychwalam ...”).

Proweniencja: BŚI 3657 I.

Literatura: Ochot 222.

27. Autor: P. Martin v. Kochen.

Tytuł: Myrrhengarten enthalten die notwendigsten Gebete eines katholischen Christen.

Druk i nakład: Verlag von Fr. Gielnik, St. Annaberg 1908, Druck von R. Meyer, Ratibor.

Proweniencja: modlitewnik znany tylko z literatury.

Literatura: Ochot 128; MI 28 – 1910, wyd. niem.

– Toż, autor, tytuł, proveniencja: jw.

Druk i nakład: Verlag von Fr. Gielnik, St. Annaberg 1934.

Literatura: MI 29 – 1934; MI 50.

28. **Autor:** P. Fabianus Gielnik OFM.

Tytuł: Missionsbüchlein oder Andenken an die segensreichen Tage der hl. Mission.

Druk i nakład: Verlag von Fr. Gielnik, St. Annaberg 1908, Druck von R. Meyer, Ratibor, wyd. II poprawione.

Opis zewnętrzny: niem., 12 x 7,5 cm, s. 285, opr. płócienna, tłoczony, złoty krzyż i napis „Missions – Büchlein, Rette deine Seele”, czcionka gotycka.

Zawartość: modlitewnik składa się z 8 części o następującej treści:

I. Wprowadzenie i modlitwa za misje.

II. „Erwägungen”: 1/ „Von der Bestimmung des Menschen auf Erden”, 2/ „Gebet”, 3/ „Von der Todsünde”, 4/ „Gebet um wahre Reue”, 5/ „Von der Hölle”, 6/ „Gebet zum kostbaren Blute Christi”, 7/ „Vom Tode”, 8/ „Geistliches Testament nach P. Martin von Cohem”, 9/ „Vom Gerichte”, 10/ „Aufopferung der Verdienste Christi für unsere Sünden”, 11/ „Kurze Weise, sich zum Tode vorzubereiten”, 12/ „Gebet um einen glückseligen Tod”, 13/ „Von der göttlichen Barmherzigkeit”, 14/ „Gebet zu Jesus”, 15/ „Vom Rückfall in die Sünde”, 16/ „Gebet zum Erlangung der Seligkeit von P. Martin von Kochem”, 17/ „Von der Nachfolge Christi”, 18/ „Demütige Bitte zu Christus”, 19/ „Regeln für eine christliche Tagesordnung”, 20/ „Non den Standespflichten”, 21/ „Pflichten der Kinder”, 22/ „Pflichten der Jünglinge und Jungfrauen”, 23/ „Pflichten der Eltern”, 24/ „Pflichten der Eheleute”, 25/ „Pflichten der Herrschaften”, 26/ „Pflichten der Dienstboten”, 27/ „Tägliches Gebet vor dem Bilde der heiligen Familie”, 28/ „Vom Himmel”, 29/ „Gebet zu unserer lieben Frau”.

III. „Gebete”: 1/ „Morgengebet”, 2/ „Gebet zur heiligen Dreifaltigkeit”, 3/ „Empfehlung an Christus”, 4/ „Empfehlung an die Mutter Gottes und an seinen Schutzengel”, 5/ „Abendgebete”, 6/ „Messandacht”.

IV. „Beichtandacht”: 1/ „Kurzer Unterricht über die Generalbeichte”, 2/ „Beichtgebete”.

V. „Kommunionandacht”: 1/ „Gebete”, 2/ „Litanei vom heiligsten Namen Jesu”, 3/ „Litanei vom heiligsten Herzen Jesu”, 4/ „Die Lauretanische Litanei”, 5/ „Litanei zum heiligen Joseph”, 6/ „Litanei von allen Heiligen”, 7/ Ps 69.

VI. „Der heilige Kreuzweg” („Ich armes, fündhaftes ...”).

VII. „Gebete”: 1/ „Tägliche Gebete zu Maria”, 2/ „Selbstaufopferung des hl. Ignatius”, 3/ „Geistliche Kommunion”, 4/ „Gebet zum hl. Herzen Jesu”, 5/ Ps 50.

VIII. „Lieder” („Wir beten an dich ...”, „Uns zum Himmel zu erheben ...”, „Kommet, lobet ohne End ...”, „Über die Berge schallt ...”, „O, du heilige, du jungfräuliche ...”, „Grosser Gott, wir loben Dich ...”).

Proweniencja: BŚI 210756 II.

Literatura: Ochot 123.

– Toż, autor: jw.

Tytuł: Pamiątka Misyi świętej odbytej przez OO. Franciszkanów. „Ratuj duszę swoją”.

Druk i nakład: Nakładem i do nabycia u Fr. Gielnik, Góra św. Anny 1910, wyd. II.

Opis zewnętrzny: pol., 12 x 7,5 cm, s. 224, opr. płócienna, czarna, tłoczony krzyż.

Zawartość: jak w MI 28-1908.

Proweniencja: MŚO-H-4526.

Literatura: MI 32 – 1910.

– Toż, autor, tytuł, opis zewnętrzny, zawartość: jw.

Druk i nakład: Nakładem Fr. Gielnika, Góra św. Anny 1913.

Proweniencja: modlitewnik w posiadaniu S. T. Ochot.

Literatura: Ochot 163; MI 44.

– Toż, autor, tytuł: jw.

Druk i nakład: Fr. Gielnik, Góra św. Anny 1934.

Proweniencja: modlitewnik znany tylko z literatury.

Literatura: MI 29 – 1934; MI 50; MI 34 – 1941.

29. Autor: P. Fabianus Gielnik OFM.

Tytuł: Quelle der Gnaden, enthaltend eine Auswahl der schönsten Gebete und Andachten, sowie die gebräuchlichsten Kirchenlieder.

Druk i nakład: Verlag von Fr. Gielnik, St. Annaberg 1908, Druck R. Meyer, Ratibor.

Proweniencja: modlitewnik znany tylko z literatury.

Literatura: Ochot 192; MI 28 – 1908.

– Toż, autor: jw.

Tytuł: Quell der Gnaden oder Gebete und Andachtsbüngen zu Ehren des göttlichen Herzen Jesu.

Druk i nakład: Verlag von Fr. Gielnik, St. Annaberg 1934, Druck von R. Meyer, Ratibor.

Opis zewnętrzny: niem., 13 x 8,5 cm, s. 48, opr. papierowa, pomarańczowy grzbiet.

Zawartość: modlitewnik składa się z 3 części o następującej treści:

I. „Vorwort”.

II. „Übersicht der vorzüglichsten Verheissungen des Heilandes zugunsten der Verehrer seines heiligsten Herzens”.

III. „Gebetsübungen”: 1/ „Kurzes Morgengebet”, 2/ „Kurzes Abendgebet”, 3/ „Litanei zum heiligsten Herzen Jesu”, 4/ „Novenne zum heiligsten Herzen Jesu”, 5/ „Gebet zum heiligsten Herzen Jesu”, 6/ „Weihegebet zum heiligsten Herzen Jesu”, 7/ „Herz Jesu-Freitag” („Die Heilige Stunde”, „Sühnegebet zum heiligsten Herzen Jesu”, „Weihegebet der Familie an das heiligste Herz Jesu”, „Weihegebet oder Konsekration zum heiligsten Herzen Jesu”), 8/ „Rosenkränzlein”, 9/ „Gebet um gute Priester”, 10/ „Abbitte zum heiligsten Herzen Jesu”, 11/ „Stossgebete zum heiligsten Herzen Jesu”, 12/ Pieśń („Mein Jesu, ich Dein Herz ...”).

Proweniencja: AKF b. sygn.

Literatura: Kurowski s. IX; MI 34 – 1941.

30. Autor: niezn.

Tytuł: Skapulierbüchlein, oder Unterricht über das fünffache Skapuliernebst passenden Gebeten.

Druk i nakład: Verlag von Fr. Gielnik, St. Annaberg 1908, Druck von R. Meyer, Ratibor.

Proweniencja: modlitewnik znany tylko z literatury.

Literatura: Ochot 203; MI 28 – 1908.

31. Autor: Gustav Majewski („Pfarrer in Lublinitz”).

Tytuł. St. Annaberg. Ein Liederstrauß. Den deutschen Pilgern zum 200 jährm Jubiläum des Bestehens der Kalvarie.

Druk i nakład: Verlag von Carl Böhms Nachfolger M. Rogier, St. Annaberg O/S. 1910.

Opis zewnętrzny: niem., 15 x 9 cm, s. 37, opr. papierowa, biała, czcionka gotycka.

Zawartość: modlitewnik składa się z 7 części o następującej treści.

I. „Widmung” („So oft ich auch den Berg erstiegen ...”).

II. „Heilige Anna, bitte für uns” („Aus tiefen Tales ...”, „Ein dreifach Zeichen ...”, „Ach Mutter, senk die Augen ...”, „O Mutter, lass mich zu dir ...”, „Wie bist du doch dem Herzen nah ...”, „Du hast die Sorgen ...”).

III. „Die heilige Kreuzweg” („So manches Urteil ...”, „Für mich hast du getragen ...”, „Des Kreuzes Last ...”, „O welch ein Schwert ...”, „Ich halte Wacht ...”).

IV. „Marienlieder” („Es dämmert der Tag ...”, „Es seufzet der Tag ...”, „Der Abend dämmert ...”, „Der Gruß, der einst ...”, „Mein Nachen trieb ...”, „Du bist die Rof ...”, „Wenn alle auch mich jetzt ...”, „Die du beschüttest

...”, „Ich trag im Herzen ...”, „Der Wanderer, dem nach dunkler Nacht ...”, „Und war ich einsam ...”, „Im Tale Saron ...”).

V. „Dem allerhł. Altarsakrament” („Heiliger Gluten frommes Sehnen ...”, „Ich kann dich nicht verlassen ...”, „Heilige Stille fühlt das Herze ...”, „Drückt mich ein Lied ...”, „Bei dir ist Freud ...”, „Es ist wahr, was uns ...”, „Nun ich hab das Gut ...”, „Mein Gott und Heiland ...”, „Ach, hätt ich Jubals Harfe ...”, „Meines Herzens Pulse schlagen ...”, „Auf allen meinen Wegen ...”, „Und kommt einst die Stunde ...”).

VI. „Nachfolge Christi” („Ein Opfer muß du bringen ...”).

VII. „Abschied” („Wo soviel Segen ...”).

Proweniencja: AKF b. sygn.

32. Autor: o. Fabian Gielnik OFM.

Tytuł: Objąsnienie odpustu „Porcyunkula” z dodatkiem odpowiednich modlitw dla łudu katolickiego.

Druk i nakład: Nakładem Fr. Gielnika, Góra św. Anny 1910, wyd. V.

Opis zewnętrzny: pol., 13 x 8,5 cm, s. 63, opr. papierowa, kolorowy nadruk przedstawiający św. Franciszka z Asyżu i kościółek „Porcyunkula”.

Zawartość: modlitewnik składa się z 2 części o następującej treści:

I. „Krótka nauka o odpuście Porcyunkuli”.

II. „Modlitwy odpustne”: 1/ „Modlitwa przygotowawcza”, 2/ „12 odwiedzeń kościoła”, 2/ „Litania do najśłodszego Serca Pana Jezusa”, 3/ „Litania do najśw. Maryi Panny”, 4/ „Litania do najśw. Maryi Panny, Królowej Anielskiej lub Porcyunkuli”, 5/ „Litania do najśw. Panny nieustającej pomocy”, 6/ „Litania o św. Franciszku”, 7/ „Antyfony św. Bonawentury o św. Franciszku” („O Męczenniku pragnieniem ...”), 8/ „Akty strzeliste do św. Ojca Franciszka” („Niech będzie błogosławione ...”), 9/ „Modlitwy i prośby” („Ojczy, Synu i Duchu Święty ...”), 10/ „Pozdrowienie najśw. Maryi Panny” („Bądź pozdrowiona, przenajświętsza Panno ...”), 11/ „Pieśń do najśw. Maryi Panny Anielskiej” („Kogóż dziś przecie czułość ...”), 12/ „Pieśń do św. Ojca Franciszka” („O Franciszku, Ojczy nas ubogich ...”), 13/ „Pieśń o odpuście Porcyunkuli” („Boże niepojęty, dziś Franciszek ...”), 14/ „Pieśń o najśw. Pannie Maryi” („O najświętsza Matko Boża ...”).

Proweniencja: MŚO-H-4603.

– Toż, autor: jw.

Tytuł: Portiunkulabüchlein oder Unterricht über den Portiunkulaablass mit Berücksichtigung der neuesten päpstlichen Dekrete und der vorgeschriebenen Nachmittagsandacht.

Druk i nakład: Verlag von Fr. Gielnik, St. Annaberg 1934.

Proweniencja: modlitewnik znany tylko z literatury.

Literatura: MI 29 – 1934; MI 50.

– Toż, autor, opis zewnętrzny: jw.

Tytuł: Portiunkulabüchlein (deutsch und polnisch).

Druk i nakład: Antonius Verlag, Breslau 1941.

Zawartość: jak w MI 32-1910.

Proweniencja: APJW b. sygn.

Literatura: Kurowski s. VIII; MI 34 – 1941.

33. Autor: o. Fabian Gielnik OFM.

Tytuł: Książka św. Antoniego z Padwy, zawierająca żywot św. Antoniego, modlitwy poranne, wieczorne, do Mszy św., do Spowiedzi i Komunii św., Godzinki, Litania, dwie nowenny i różne inne Nabożeństwa i Pieśni do św. Antoniego.

Druk i nakład: Wydawnictwo dzieł katolickich Michała Rogiera (dawniej Karola Böhma), Góra św. Anny 1910.

Opis zewnętrzny: pol., 12,5 x 7,5 cm, s. 224.

Proweniencja: modlitewnik znany tylko z literatury.

Literatura: Ochot 105; MI 28 – 1910; MI 44; MI 43.

34. Autor: P. Fabianus Gielnik OFM.

Tytuł: Der hl. Antonius von Padua.

Druk i nakład: Verlag von Fr. Gielnik, St. Annaberg 1934.

Opis zewnętrzny: niem., 13 x 8,5 cm, s. 48.

Proweniencja: modlitewnik znany tylko z literatury.

Literatura: MI 29 – 1934.

– Toż, autor: jw.

Tytuł: Der heilige Antonius von Padua. Kurze Lebensbeschreibung des grossen Wundertäters, sowie Gebete zum hl. Antonius.

Druk i nakład: Verlag von Fr. Gielnik, St. Annaberg Oberschl. 1941, Druck von Reinhard Meyer, Ratibor, nakład 6-11 tys. egz.

Opis zewnętrzny: niem., 13 x 8,5 cm, s. 48, opr. papierowa, biała, czarny nadruk przedstawiający św. Antoniego z Dzieciątkiem Jezus, czcionka gotycka.

Zawartość: modlitewnik składa się z 2 części o następującej treści:

I. „Lebensgeschichte”.

II. „Gebete”: 1/ „Brot des hl. Antonius”, 2/ „Litanei zum hl. Antonius”, 3/ „Novene zum hl. Antonius”, 4/ „Verschiedene Gebete”, 5/ „Meßandacht zum hl. Antonius”.

Proweniencja: AKF b. sygn.

35. Autor: niezn.

Tytuł: Książka św. Józefa Patrona Kościoła katolickiego i rodzin chrześcijańskich. Rozmyślenia i modlitwy na każdy dzień miesiąca Marca. Modlitwy

codzienne, do Mszy św., do Spowiedzi i Komunii św., Nowenny i różne inne Nabożeństwa i Pieśni na cześć św. Józefa.

Druk i nakład: Wydawnictwo dzieł katolickich Michała Rogiera (dawniej Karola Boehma), Góra św. Anny 1910, „wydanie nowe”.

Opis zewnętrzny: pol., 12 x 7,5 cm, s. 208.

Proweniencja: modlitewnik znany tylko z literatury.

Literatura: Ochot 106.

36. Autor: ks. Jan Chrzęszcz („dr św. Teologii i proboszcz”).

Tytuł: Najświętsza Panna Marya Matka dobrej rady. Książeczka dla ludu katolickiego, osobiwie dla członków Bractwa czyli Pobożnego Stowarzyszenia N. P. Maryi Matki dobrej rady.

Druk i nakład: Wydawnictwo dzieł katolickich Michała Rogiera (dawniej Karola Böhma), Góra św. Anny 1910.

Opis zewnętrzny: pol., 12,5 x 9 cm, s. 90, 6 nlb., opr. tekturowa, czarna.

Zawartość: modlitewnik składa się z 4 części o następującej treści.

I. „Hymn na cześć Najśw. Panny Maryi, Matki dobrej rady” („Niech w Genazzańskiej lud wierny świątnicy ...”).

II. Wstęp: 1/ „Zła i dobra rada”, 2/ „Najświętsza Panna Marya jest Matką dobrej rady”, 3/ „Cudowny obraz Maryi, Matki dobrej rady w Genazzano”, 4/ „Uroczystości Matki dobrej rady”, 5/ „Opis cudownego obrazu Matki dobrej rady”.

III. „Bractwo czyli Pobożne Stowarzyszenie ku czci Najśw. Panny Maryi Matki dobrej rady w Genazzano”: 1/ „Warunki dla członków Stowarzyszenia”, 2/ „Korzyści duchowne dla członków ...”, 3/ „Odpusty niezupełne”, 4/ „Inne korzyści duchowne”.

IV. „Nabożeństwa i modlitwy”: 1/ „Modlitwa (...) w dzień przyjęcia do Pobożnego Stowarzyszenia”, 2/ „Modlitwa w dzień rocznicy przyjęcia do ...”, 3/ „Modlitwa w Uroczystość Niepokalanego Poczęcia N. M. P.”, 4/ „Modlitwa na Narodzenia N. M. P.”, 5/ „Modlitwa na Zwiastowanie N. M. P.”, 6/ „Modlitwa na Oczyszczenie N. M. P.”, 7/ „Modlitwa na Wniebowzięcie N. M. P.”, 8/ „Modlitwa na cztery soboty roku . . .”, 9/ „Modlitwa o śmierć szczęśliwą ...”, 10/ „Modlitwa na Uroczystość Matki Boskiej dobrej rady”, 11/ „Modlitwa na Uroczystość zjawienia się cudownego obrazu Matki Boskiej dobrej rady w Genazzano”, 12/ „Nowenna lub Triduum na cześć Najśw. Panny Maryi Matki dobrej rady” („W onych dniach, Najświętsza Panno ...”), 13/ „Szkaplerz Najśw. Panny Maryi Matki dobrej rady”, 14/ „Modlitwy dla członków Szkaplerza ...”, 15/ „Nowenna na cześć Najśw. Panny Maryi Matki dobrej rady” („Zbawiciel nasz, Jezus Chrystus ...”), 16/ „Triduum czyli trzydniowe nabożeństwo ...” („Trzy dni został Chrystus Pan ...”), 17/ „Pozdrowienie Najśw. Panny Maryi Matki dobrej rady na każdy dzień tygodnia”, 18/ „Godzinki na

część Matki Boskiej dobrej rady" („Panie, na chwałę Twoję ...”), 19/ „Litania do Matki Boskiej dobrej rady”, 20/ „Pieśń do Maryi Matki dobrej rady” („Dobrej rady, Matko miła ...”).

Proweniencja: BŚI 3667 I.

Literatura: Ochot 141.

37. Autor: niezn.

Tytuł: Pocięcha dusz w czyśćcu cierpiących zawierająca naukę o czśćcu, Modlitwy poranne, wieczorne, do Mszy św., do Spowiedzi i Komunii św., Nowenna, Droga Krzyżowa i różne inne Nabożeństwa na pociechę dusz w czyśćcu cierpiących.

Druk i nakład: Wydawnictwo dzieł katolickich Michała Rogiera (dawniej Karola Böhma), Góra św. Anny 1910, „wydanie nowe”.

Opis zewnętrzny: pol., 12,5 x 7,5 cm, s. 228.

Proweniencja: modlitewnik znany tylko z literatury.

Literatura: Ochot 177; MI 43.

38. Autor: niezn.

Tytuł: Serce Jezusa, gorejące ognisko miłości czyli książka dla czcicieli Serca Jezusowego, zawierająca modlitwy poranne, wieczorne, do Mszy św., do Spowiedzi i Komunii św., dwoje Godzinków, dwie Nowenny i różne inne nauki i modlitwy do Serca Jezusowego.

Druk i nakład: Wydawnictwo dzieł katolickich Michała Rogiera (dawniej Karola Böhma), Góra św. Anny 1910.

Opis zewnętrzny: pol., 12 x 8,5 cm, s. 192.

Proweniencja: modlitewnik znany tylko z literatury.

Literatura: Ochot 121; MI 36.

39. Autor: ks. Ignacy Böhm („proboszcz”).

Tytuł: Wianek Pieśni dla członków Kongregacji Maryjańskiej i innych bractw, zawierający Modlitwy Kongregacyjne, używane przy przyjęciu, zgromadzeniach itd., modlitwy poranne, wieczorne i do Mszy św.

Druk i nakład: Wydawnictwo dzieł katolickich Michała Rogiera (dawniej Karola Böhma), Góra św. Anny 1910, „wydanie nowe”.

Proweniencja: modlitewnik znany tylko z literatury.

Literatura: Ochot 231; MI 36; MI 43.

40. Autor: niezn.

Tytuł: Książeczka jubileuszowa. Nauki i modlitwy na odzyskanie odpustu jubileuszowego ogłoszonego przez Ojca św. Piusa X. w roku 1913.

Druk i nakład: Nakładem Fr. Gielnika „Za staraniem OO. Franciszkanów”, Góra św. Anny 1913.

Opis zewnętrzny: pol., 14 x 9 cm, s. 46, opr. tekturowa, różowa.
Zawartość: modlitewnik składa się z 3 części o następującej treści:

I. „List Apostolski”.

II. „Nauka o jubileuszu”.

III. „Modlitwy”: 1/ „Przy pierwszym nawiedzeniu kościoła” („Modlitwa za Kościół św.”, „Modlitwa za niewiernych błędzących”, „Modlitwa za grzeszników trwających w grzechu”, „Modlitwa o zgodę panów chrześcijańskich”, „Modlitwa za Ojca św ...”), 2/ „Przy drugim nawiedzeniu ...” („Litania o najśłodszym Imieniu Jezusa”), 3/ „Przy trzecim nawiedzeniu ...” („Litania do najśłodszego Serca Pana Jezusa”), 4/ „Przy czwartym nawiedzeniu” („Litania Loretańska”), 5/ „Przy piątym nawiedzeniu ...” („Litania do św. Józefa”), 6/ „Przy szóstym nawiedzeniu ...” („Litania do Wszystkich Świętych”, Ps 69).

Prowieniecja: AKF b. sygn.

41. Autor: El. S. (Eleuteriusz Siedziński).

Tytuł: Święta Marya, Morze boleści. Nabożeństwo do Matki Boskiej Bolesnej. Nowenny i kilka pieśni.

Druk i nakład: Wydawnictwo dzieł katolickich M. Rogiera (dawniej Karola Böhma), Góra św. Anny 1914.

Opis zewnętrzny: pol., 12,5 x 9 cm, s. 96, opr. tekturowa, czarna.

Zawartość: modlitewnik składa się z 2 części o następującej treści:

I. „O nabożeństwie do Matki Boskiej Bolesnej”.

II. 1/ „Modlitwa do Matki Boskiej Bolesnej”, 2/ „Godzina modlitwy na cześć ...”, 3/ „Pobożne świczena na cześć M. B. Bolesnej w Wielki Piątek i inne piątki roku”, 4/ „Miesiąc wrzesień na cześć M. B. Bolesnej”, 5/ „Pozdrowienie M. B. Bolesnej”, 6/ „Modlitwa św. Bonawentury do M. B. Bolesnej”, 7/ „Siedm Pozdrowień Anielskich”, 8/ „Msza św. na uroczystość Siedmiu Boleści Najśw. Maryi Panny”, 9/ „Cwiczenia duchowne na cześć bolejącego Serca Maryi”, 10/ „Koronka o siedmiu boleściach N. M. P.”, 11/ „Nowenna pierwsza do Matki Boskiej Bolesnej”, 12/ „Litania do Matki Boskiej Bolesnej”, 13/ „Pieśni do Matki Boskiej Bolesnej” („Pieśń o Najśw. Maryi Pannie Bolesnej przed Jej cudownym obrazem w Chełmie: Bolesna Matko, Panienko przeczysta ...”, „Już Cię zęgnam ...”, „Kto jest sługą Matki świętej ...”, „Kochana Matko, smutna nowina ...”, „Matko Bolesna, co na swoim łonie ...”, „Nie opuszczaj nas, nie opuszczaj ...”, „Splyńcie dziś, spłyńcie ...”, „Witaj, Matko uwielbiona . . .”, „Z krwawymi łzami, z mieczem . . .”, „Żaloszna Matko, jakoś bolesnego ...).

Prowieniecja: BŚI 3658 I.

Literatura: Ochot 216.

42. Autor: Eleuteryusz Siedziński.

Tytuł: Ogień Miłości Boskiej. Modlitwy św. Gertrudy i św. Mechtyldy seraficznych Córek św. Benedykta, wyjęte z ich pism podług objawień Pań-

skich z uzupełnieniem innych modlitw na cześć Najśłodszego Serca Pana Jezusa i Przenajśw. Sakramentu.

Druk i nakład: Wydawnictwo dzieł katolickich Michała Rogiera (dawniej Karola Boehma), Góra św. Anny 1915, „wydanie nowe, przejrzał i uzupełnił Ks. Jan Chrzyszcz, Doktor św. Teologii i Proboszcz”.

Opis zewnętrzny: pol., 12,5 x 8 cm, s. 633, opr. płócienna, czarna.

Zawartość: zachowała się tylko część zawierająca pieśni o następującej treści: 1/ „Pieśni poranne”, 2/ „Pieśni wieczorne”, 3/ „Gorzkie Żale”, 4/ „Pieśni przed kazaniem”, 5/ „Pieśni po kazaniu”, 6/ „Pieśni na Asperges”, 7/ „Na Vidi aquam”, 8/ „Pieśni Mszalne”, 9/ „Pieśni na stary rok”, 10/ „Pieśni na Nowy Rok”, 11/ „Pieśni na św. Trzech Króli”, 12/ „Na pierwszą niedzielę po św. Trzech Królach”, 13/ „Na drugą niedzielę po św. Trzech Królach”, 14/ „Na trzecią niedzielę po św. Trzech Królach”, 15/ „Pieśni na 40-godzinne Nabożeństwo”, 16/ „Pieśni na Środę Popielcową”, 17/ „Pieśni o męce Pańskiej”, 18/ „Pieśni przy Stacyach” („Zastanów się o człowiecze ...”, „O Aniołowie, pokój kochający ...”, „Po ciężkich krzywdach ...”, „Pójdźmyż w drogę ...”), 19/ „Na niedzielę Palmową”, 20/ „Pieśni na Wielki Czwartek”, 21/ „Pieśni na Wielki Piątek”, 22/ „Pieśni Wielkanocne”, 23/ „Pieśni na Dni Krzyżowe”, 24/ „Pieśni na Wniebowstąpienie Pańskie”, 25/ „Pieśni na Zielone Świątki”, 26/ „Pieśni do Trójcy Przenajśw.”, 27/ „Pieśni na Boże Ciało”, 28/ „Pieśni do Najśw. Sakramentu”, 29/ „Pieśni o Przemienieniu Pańskim”, 30/ „Pieśni do Serca P. Jezusa”, 31/ „O Przenajśw. Krwi P. Jezusa.”, 32/ „Pieśni do Najśw. Panny Maryi”, 33/ „Pieśni do Serca N. M. P.”, 34/ „Pieśni pątnicze do Najśw. Maryi Panny” („Anielską pieśń dzwon grał ...”, „Bądź pozdrowiona ...”, „Boga chwalcie, pozdrawiajcie ...”, „Gdyśmy przyszli ...”, „Gwiazdo śliczna ...”, „Gdy już wychodzimy ...”, „Honor Marya ...”, „Już ci, już odchodzić ...”, „O szczęśliwe góry ...”, „O Marya, moja radość ...”, „Pożądana godzina ...”, „Słyszałem wdzięczny ...”, „Śpiewa mi słowiczek ...”, „Tam, gdzie cudowny ...”, „Witamy Cię, Bogarodzico ...”, „Zaprowadź Panno miła ...”, „Ze wszech najśliczniejsza ...”, „Żaden nie wie, co jest ...”, „Z dalekiej my krainy ...”), 35/ „Pieśni na uroczystość Niepokalanego Poczęcia N. M. P.”, 36/ „na uroczystość Ofiarowania N. M. P.”, 37/ „O Najśw. Maryi Pannie bolesnej”, 38/ „Pieśni na Majowe Nabożeństwo”, 39/ „Pieśni do M. B. Szkaplerznej”, 40/ „Na Wniebowzięcie N. M. P.”, 41/ „Na Narodzenie N. M. P.”, 42/ „Do N. M. P. Różańcowej”, 43/ „Pieśni do św. Rodziny”, 44/ „Pieśni do św. Barbary” („Barbaro błogosław ...”, „Barbaro święta, perło ...”, „Barbaro święta, Patronko ...”), 45/ „Pieśni o św. Mikołaju” („Niech będzie Bóg ...”), 46/ „O św. Szczepanie” („Zawitaj perło ...”), 47/ „O św. Agnieszce” („Agnieszko święta, dziewico ...”), 48/ „O św. Błażeju” („Błażeju święty, od ...”), 49/ „O św. Jdzefie” („Szezęśliwy, kto sobie ...”, „Niech Cię cnót ...”, „Ten, co Go wierni ...”, „Witaj, Józefie święty ...”), 50/ „O św. Marku Ew.” („Boże, Stwórco świata ...”), 51/ „O św. Floryanie” („Pobożni ludzie, w głos ...”), 52/ „O św. Stanisławie bpie” („Wielki przed

Bogiem ...”), 53/ „O św. Izydorze” („Rolniku sławny ...”), 54/ „O św. Janie Nepomuckim” („Witaj Janie z Bolesława ...”, „Kwiateczku majowy ...”, „Święty Janie Nepomucki, tyś ...”), 55/ „O św. Antonim Padewskim” („Jeszcze raz pozdrowić ...”, „Święty Antoni cudotwórco ...”, „Tryumfuj niebo ...”), 56/ „O św. Alojzym” („Jako lilia pachnąca ...”, „Najpiękniejszy wzorze ...”, „Stał skromny fiótek ...”, „Święty Alojzy, młodzi ...”), 57/ „O św. Janie Chrzycielu”, 58/ „O św. Piotrze Apostole”, 59/ „O św. Pawle”, 60/ „O św. Annie” („Czyńmy świętej Annie ...”, „Ja sobie wybrałem ...”, „Tysiąc krok was pozdrawiamy ...”, „Witaj Pani, Matko ...”), 61/ „O św. Michale, Archaniele” („Książę niebieski ...”), 62/ „O św. Franciszku” („O Franciszku, Ojciec nas ...”), 63/ „O św. Jadwidze” („Jadwigo święta, z cnót ...”, „We wielkiej sławie ...”), 64/ „O wszystkich Świętych”, 65/ „O św. Stanisławie Kostce” („Ozdoba młodzi ...”, „Aniele ziemski ...”, „Jasna Jutrzenko narodu ...”, „Nowa Jutrzenko Kościoła ...”), 66/ „Na poświęcenie kościoła”, 67/ „Pieśni przygodne”, 68/ „W czasie suszy”, 69/ „W czasie deszczów”, 70/ „O miłosierdzie Boże”, 71/ „Pieśni przed ślubem”, 72/ „Pieśni po ślubie”, 73/ „Pieśni za zmarłych”, 74/ „Responsorium przy pogrzebach”, 75/ „Pieśni pogrzebowe”, 76/ „Na dzień Zaduszny”.

Proweniencja: AKF Arch 38.

Literatura: MI 44.

43. Autor: ks. Jan Chrzęszcz („Doktor św. Teologii i proboszcz w Pyskowicach”).

Tytuł: Odpust Porcyunkuli. Nauka o Odpuście Porcyunkuli oraz modlitwy o uzyskanie tegoż odpustu.

Druk i nakład: Wydawnictwo dzieł katolickich Michała Rogiera (dawniej Karola Boehma), Góra św. Anny 1915, wyd. VI, poprawione „według najnowszych rozporządzeń Ojca św. Piusa X. z dnia 26 – go czerwca 1910 r.”.

Opis zewnętrzny: pol., 13 x 8,5 cm, s. 71, opr. tekturowa z wizerunkiem św. Franciszka i kościółka „Porcyunkula”.

Zawartość: modlitewnik składa się z 3 części o następującej treści:

I. „Jak powstał odpust Porcyunkuli”.

II. „Modlitwy przy odwiedzaniu kościoła”: 1/ Modlitwy na siedem dni tygodnia”, 2/ „Litania o św. Franciszku”, 3/ „Litania do Najśw. Maryi Panny, Królowej Anielskiej lub Porcyunkuli”, 4/ „Litania do Najśw. Maryi Panny”, 5/ „Litania do Najśw. Serca Pana Jezusa”, 6/ „Litania o Najstodszym Imieniu Jezus”.

III. „Pieśni o świętym Franciszku” („Boże niepojęty, dziś Franciszek ...”, „Kiedy świat leżał w grzechach ...”).

Proweniencja: MŚO-H-460.

44. Autor: ks. Jan Chrzęszcz („Dr św. Teologii i Proboszcz”).

Tyt uł: Książeczka wojenna! Święty Boże! Święty mocny! Święty a nieśmiertelny! Zmiłuj się nad nami. Skuteczne modlitwy podczas wojny tak dla wojowników w polu walczących, jako też dla wszystkich wiernych, w domu zostających i proszących Opatrzność Boską za swoich żołnierzy w polu walki, i na zwycięstwo i Pokój. Z dodaniem Nowenny za wojowników.

Druk i nakład: Wydawnictwo dzieł katolickich Michała Rogiera (dawniej Karola Boehma), Góra św. Anny (Sanct – Annaberg, Oberschl.) 1915.

Opis zewnętrzny: pol., 13 x 9 cm, s. 94, opr. z cienkiego papieru, różowa, w centrum ilustracja czarnobiała pt. „Mojżesz we wojnie”.

Zawartość: modlitewnik składa się z 4 części o następującej treści:

I. „Słowo wstępne”.

II. „Trzy dobre rady wojownikowi”.

III. „Nabożeństwa i modlitwy podczas wojny”: 1/ „Modlitwa poranna podczas wojny”, 2/ „Modlitwa wieczorna podczas wojny”, 3/ „Msza święta w czasie wojny” („Do Ciebie Panie podniosłem duszę ...”), 4/ „Nabożeństwo do Spowiedzi” („Modlitwa do Ducha świętego”, rachunek sumienia, „Żal i postanowienie poprawy”, modlitwa przed i po spowiedzi), 5/ „Przygotowanie się do Komunii św.” (akt wiary, nadziei, pragnienia i pokory, „Anima Christi”), 6/ „Suplikacje podczas wojny”, 7/ „Nowenna za wojowników naszych, którzy są we wojnie” („Jak wiele matek i ojców ...”), 8/ „Litania do Serca Jezusowego”, 9/ „Akt poświęcenia się Najśw. Sercu Pana Jezusa”, 10/ „Modlitwa o pokój” („Udaruj nas pokojem ...”), 11/ „Prośba o zachowanie od wojny” („Boże sprawiedliwy, lękam się ...”), 12/ „Modlitwa ojca za syna wojownika” („Z świętym Tobiaszem modlę się ...”), 13/ „Modlitwa matki za syna wojownika” („Boże łaskawy, przyjmij pokorną ...”), 14/ „Modlitwa brata lub siostry za brata wojownika” („Zbawicielu najmiłszy, Tyś nam rozkazał ...”), 15/ „Modlitwa za wszystkich wojowników” („Zbawicielu nasz Panie, Tyś nas modlić się ...”), 16/ „Modlitwa za Cesarza” („Błagamy Cię, wszechmogący Boże, za sługę Twego ...”), 17/ „Modlitwa wojownika za rodziców” („Boże dobrotliwy, któryś nam rozkazał ...”), 18/ „Modlitwa za wojowników, co we wojnie poginęli” („Pismo święte mówi ...”), 19/ „Modlitwa do N. M. P. o dobrą śmierć” („O Maryo, bez grzechu poczęta ...”), 20/ „Modlitwa do św. Barbary o dobrą śmierć” („Boże, któryś wybrał świętą Barbarę ...”), 21/ „Modlitwa do Serca P. Jezusa za konających” („O najłaskawszy Jezu, miłośniku ...”), 22/ „Modlitwa do św. Józefa za konających” („Przedwieczny Ojczy, przez onę miłość ...”), 23/ „Modlitwa w czasie klęsk i utrapienia” („O Boże, Zbawicielu nasz, wspomóż ...”), 24/ „Modlitwa podczas wojny i niepokoju” („Wszzechmogący Boże, który masz ...”), 25/ „Modlitwa w czasie powszechnej klęski” („Sprawiedliwy i Święty Boże, Twoja ręka ...”), 26/ „Modlitwa pokutna czyli Suplikacje ...”, 27/ „Litania o miłosierdziu Boskiem”.

IV. „Pieśni podczas wojny” („Nie karz nas, Panie ...”, „Już źródło nieszcześć ...”, „O sprawiedliwy, miłosierny Boże ...”, „Marya wspomogaj nas

biednych ...”, „Daj za dni naszych, prosim ...”, „Będę cierpiał, bom zasłużył ...”, „Kto się w opiekę podda ...”, „Święty Boże, Święty mocny ...”).

Proweniencja: MŚO 1630-H-5MO.

45. Autor: o. Fructuosus Hockenmaier OFM.

Tytuł: Spowiadający się chrześcijanin czyli jak rozwiązywać wątpliwości sumienia w życiu chrześcijańskim.

Druk i nakład: Wydawnictwo dzieł katolickich Michała Rogiera (dawniej Karola Boehma), Góra św. Anny 1915.

Proweniencja: modlitewnik znany tylko z literatury.

Literatura: MI 44.

46. Autor: ks. Jan Chrzęszcz („Dr św. Teologii Proboszcz”).

Tytuł: Kwiateczki miłości z ogrodu Najświętszej Panny Matki Nieustającej Pomocy, dla czcieli Maryi, a szczególnie dla Członków Bractwa Nieustającej Pomocy i św. Alfonsa, zawierająca historię i opis obrazu cudownego w Rzymie, Litanię, Bractwo, Modlitwy codzienne, do Mszy św., do Spowiedzi i Komunii św., Nowennę, Nabożeństwo powszechne do Najświętszej Panny Maryi, do św. Józefa i różne inne Modlitwy na różne przyležitosti.

Druk i nakład: Wydawnictwo dzieł katolickich Michała Rogier (dawniej Karola Boehma), Góra św. Anny 1915.

Opis zewnętrzny: pol., 12 x 7,5 cm, s. 192.

Proweniencja: modlitewnik znany tylko z literatury.

Literatura: MI 44.

47. Autor: ks. Jan Chrzęszcz („Dr św. Teologii i Proboszcz”).

Tytuł: Marya! Źródło Dobrej Rady! Książka do nabożeństwa na cześć Najśw. Maryi Panny, Matki Dobrej Rady i Śpiewnik kościelny na cały rok.

Druk i nakład: jak w MI 46.

Opis zewnętrzny: pol., 12 x 7,5 cm, s. 640.

Proweniencja: modlitewnik znany tylko z literatury.

Literatura: MI 44.

– Toż, autor: jw.

Tytuł: Maria vom guten Rat.

Druk i nakład: Verlag von Fr. Gielnik, St. Annaberg 1941.

Proweniencja: modlitewnik znany tylko z literatury.

Literatura: MI 34 – 1941.

48. Autor: ks. Jan Chrzęszcz („Dr św. Teologii i Proboszcz”).

Tytuł: Książeczka o św. Krzysztofie, Patronie i potężnym obrońcą nad rzekami, wylewom wód, Pomocniku w bardzo wielkich uciskach, pokusach

i chorobach, morowemu powietrzu, trzęsieniu ziemi, piórunom, pożaru, burzom, nagłej śmierci i okropnością wojny i rewolucyi, zawierająca opis żywota i Nowennę na cześć jego.

Druk i nakład: Wydawnictwo dzieł katolickich Michała Rogier (dawniej Karola Boehma), Góra św. Anny 1915, „wydanie nowe”.

Opis zewnętrzny: pol., s. 48.

Proweniencja: modlitewnik znany tylko z literatury.

Literatura: MI 44.

49. **Autor:** o. Fabian Gielnik OFM.

Tytuł: Dwór Niebieski czyli Modlitwa św. Luitgardy z Zakonu św. Franciszka.

Druk i nakład: Fr. Gielnik, St. Annaberg O/Schl. 1930, Drukarnia Reinharda Meyera w Raciborzu, „wydanie nowe”.

Opis zewnętrzny: pol., 13 x 8,5 cm, s. 48, opr. z cienkiego papieru, biała.

Zawartość: modlitewnik składa się z 11 części v następującej treści:

I. „Wstęp”.

II. „Św. Luitgarda przez zachwycenie przygotowuje się do swego wielkiego powołania”.

III. „Stosunek „Dworu Niebieskiego” do najświętszego życia i męki Jezusa”.

IV. „Modlitwa „Dworu Niebieskiego”.

V. „Modlitwa dokładna „Dworu Niebieskiego”.

VI. „Cudowne widzenie św. Luitgardy i innych o modlitwie „Dworu Niebieskiego”.

VII. „Modlitwa „Dworu Niebieskiego” jest nadzwyczaj silna i pełna zasług”.

VIII. „Modlitwa „Dworu Niebieskiego” bywa i drugim objawioną”.

IX. „Jak jeszcze innej duchownej osobie powyższa modlitwa została objawioną”.

X. „Kobieta zbawia za pomocą tej modlitwy swoją matkę”.

XI. „Dodatek”: 1/ „Modlitwa zawierająca wszelką prośbę o zbawienie”, 2/ „Pokorna prośba”, 3/ „Modlitwa św. Gertrudy”, 4/ „Modlitwa do Pana Jezusa”.

Proweniencja: MŚO-H-4604.

– Toż, autor: jw.

Tytuł: Der Himmlische Hof oder Gebetsweise der hl. Luitgard.

Druk i nakład: Verlag von Fr. Gielnik, St. Annaberg O. S. 1941.

Proweniencja: modlitewnik znany tylko z literatury.

Literatura: MI 34 – 1941.

50. Autor: P. Fabianus Gielnik OFM.

Tytuł: Der heilige Judas Thaddäus der große Helfer in allen Nöten und schweren Anliegen.

Druk i nakład: Verlag von Fr. Gielnik, St. Annaberg O/S. 1934, Druck von R. Meyer, Ratibor.

Opis zewnętrzny: niem., 13 x 8,5 cm, s. 48, opr. z cienkiego papieru, biała, czarny nadruk przedstawiający św. Judę Tadeusza, czcionka gotycka.

Zawartość: modlitewnik składa się z części o następującej treści:

I. „Entstehung und Vorbereitung der Andacht zum heiligen Judas Thaddäus”: 1/ „Das Leben und die Wirksamkeit des heiligen Apostels”, 2/ „Ausbreitung der Andacht zum heiligen Judas Thaddäus”, 3/ „Auf welche Weise können wir den heiligen Judas Thaddäus verehren?”, 4/ „Einige Beispiele, wie der heilige Judas Thaddäus seinen Verehrern geholfen hat”.

II. „Andachtsübungen”: 1/ „Novenne zum hl. Judas Thaddäus” („O heiliger Judas Thaddäus, du Apostel ...”), 2/ „Litanei”, 3/ „Ablaß – Gebet zum hl. Apostel Judas Thaddäus” („Glorrieher, heiliger Judas ...”), 4/ „Gebete zum hl. Judas Thaddäus vom hl. Klemens M. Hofbauer” („O Jesus, du König ...”), 5/ „Gebet um die Gnade der Beharrlichkeit” („O Jesus, du wahrer ...”), 6/ „Wider böse Gedanken und in schweren Anliegen” („Allmächtiger, ewiger Gott, du hast ...”), 7/ „Gebet in allen Anliegen” („O Gott, dessen Güte ...”), 8/ „Tägliches Gebet der hl. Gertrudis zum hl. Apostel Judas Thaddäus” („O liebevollster Apostel ...”), 9/ „Gebet in verschiedenen Nöten” („O mächtiger Schutzpatron ...”), 10/ „Empfehlung dem Schutze des hl. Thaddäus” („Heiliger Judas Thaddäus, glorreicher ...”), 11/ „Erwählung zum Patron” („Sei begrüßt, o heiliger Thaddäus ...”), 12/ „Gebet in Krankheit” („O heiliger Thaddäus, du hast durch ...”), 13/ „Anempfehlung seiner selbst” („In deine heilige Fürbitte ...”), 14/ „Gebet in schweren Anliegen” („Heiliger Judas Thaddäus, Verwandter ...”), 15/ „Gebet in verzweifelter Lage” („O heiliger Judas Thaddäus, du Verwandter ...”), 16/ „Dankgebet nach einer erlangten Wohlthat” („In Vereinigung mit ...”), 17/ „Gebet um Erkenntnis seines Berufes” („O Jesus, der du einen jeden Menschen ...”), 18/ „Gebet zum heiligen Judas Thaddäus beim Eintritt in den Ehestand” („Mein heiliger Schutzpatron ...”), 19/ „Begrüßung des hl. Judas Thaddäus und seiner hl. Verwandten ...”), 20/ „Bittgesang zum hl. Judas Thaddäus” („O heiliger Thaddäus, dich preist ...”).

Prowienicja: AKF b. sygn.

Literatura: MI 31 – 1941.

51. Autor: niezn.

Tytuł: Die hl. Theresia vom Kinde Jesu oder die weiße Rose von Lisieux.

Druk i nakład: Verlag von Fr. Gielnik, St. Annaberg O/S. 1934.

Prowienicja: modlitewnik znany tylko z literatury.

Literatura: MI 50.

2. Autorzy, wydawcy i nakłady poszczególnych modlitewników

W drugiej połowie XIX w. na Górze św. Anny działały trzy oficyny wydawnicze specjalizujące się w opracowywaniu i kolportażu różnego typu modlitewników¹²⁶. Wytwarzano je bardzo starannie w ciekawych oprawach i po umiarkowanych cenach¹²⁷. Charakter pielgrzymkowy miejsca sprawiał, że istniało wielkie prawdopodobieństwo szybkiej i pewnej sprzedaży, a tym samym upowszechnienia danego modlitewnika. Stąd też, wielu autorów, często bezimiennych, decydowało się na druk opracowanych przez siebie książek nabożnych, właśnie u annogórskich wydawców i drukarzy.

Najwięcej modlitewników o różnej tematyce, które zostały wydane na Górze św. Anny, opracował wspomniany już w niniejszej pracy ks. Jan Chrzęszcz (MI 12; MI 19; MI 22; MI 36; MI 43; MI 44; MI 46; MI 47; MI 48). Wszystkie wydała oficyna Michała Rogiera, następcy Karola Böhma. Jedynie kolejne, niemieckie wydanie modlitewnika *Marya! Źródło Dobrej Rady ...* (MI 47 – 1941), miało miejsce w oficynie Franciszka Gielnika. Trzy spośród modlitewników ks. Jana Chrzęszcza, zawierają adnotację o drukarni. Książka nabożna *Ratuj duszę swoją! Książka misyjna* (MI 12 – 1897) była wydrukowana w drukarni Reinharda Meyera w Raciborzu¹²⁸, kolejne wydanie MI 12 – 1915 r. drukowano w drukarni „Schlesische Volkszeitung”, zaś *Stół Pański. Książka modlitewna* (MI 19 – 1901) w drukarni św. Jacka w Królewskiej Hucie¹²⁹.

Pośród autorów tej grupy modlitewników drugie miejsce zajmuje o. Fabian Gielnik. Opracował on 7 książek nabożnych (MI 28; MI 29; MI 32; MI 33; MI 34; MI 49; MI 50). Sześć spośród nich wydał Franciszek Gielnik¹³⁰, natomiast modlitewnik *Książka św. Antoniego z Padwy* (MI 33) został wydany przez Michała Rogiera. Pięć modlitewników drukował Reinhard Meyer w Raciborzu (MI 28; MI 29; MI 34; MI 49; MI 50), natomiast *Portiunkulabüchlein (deutsch und polnisch)* (MI 32 – 1941) drukowano w Wydawnictwie św. Antoniego we Wrocławiu. *Der heilige Antonius von Padua* (MI 34 – 1941) podaje nakład modlitewnika: 6-11 tys. egz.

¹²⁶ Można je było kupować albo w samych wydawnictwach, albo też za pośrednictwem kolporterów, którzy na życzenie dostarczali książki pod wskazany adres. Por. „Kalendarz Katolicki dla ludu górnośląskiego na rok Pański 1904”, s. 36; Hanich, dz. cyt., s. 37-38; Smoleń, dz. cyt., s. 157-158.

¹²⁷ Por. Kurowskij, dz. cyt., s. 100-102; „Kalendarz Katolicki”, dz. cyt., s. 38.

¹²⁸ Reinhard Meyer był największym na przełomie XIX i XX w. drukarzem w Raciborzu. Wydał 18 książek nabożnych. Por. Ochot, dz. cyt., s. 371.

¹²⁹ Drukarnia ta obok czasopisma „Katolik” i „Kalendarza Katolickiego” drukowała także modlitewniki. Por. Ochot, dz. cyt., s. 371.

¹³⁰ Z pewnością wpływ na to miały więzy pokrewieństwa pomiędzy autorem i wydawcą.

Kolejnym pod względem ilości opracowanych modlitewników autorem jest Eleuteriusz Siedziński¹³¹. Kim był, skąd pochodził? Trudno dziś powiedzieć. Autorowi niniejszej pracy nie udało się ustalić bliższych danych na temat tej postaci. Eleuteriusz Siedziński opracował 6 modlitewników (MI 5; MI 6; MI 17; MI 25; MI 41; MI 42) wydanych przez Michała Rogiera. Żaden z modlitewników nie zawiera adnotacji o nakładzie.

Po jednej książce modlitewnej opracowali: ks. Józef Kühn, ksiązęco-biskupi komisarz, dziekan i od 1853 r. proboszcz Gliwic¹³² (MI 4), o. Andrzej Bolczyk OFM¹³³ (MI 16), P. Martin von Kochen, niemiecki kapucyn, autor wielu książek nabożnych¹³⁴ (MI 27), ks. Gustaw Majewski, proboszcz z Lublińca¹³⁵ (MI 31), ks. Ignacy Böhm, administrator parafii Boronowie¹³⁶ (MI 39) oraz o. Fructuosus Hockenmaier, franciszkanin z prowincji bawarskiej¹³⁷ (MI 45). Modlitewnik *Katolik w modlitwie* ks. J. Kühna wydał Karol Böhm, a drukował Teodor Zalewski w Gliwicach¹³⁸. *Książeczka szkaplerzna* o. Andrzeja Bolczyka oraz *Myrrhengarten*, napisany przez P. Martina von Kochen, ukazały się w oficynie Fr. Gielnika, drukiem R. Meyera z Raciborza. Michał Rogier natomiast wydał *Wianek pieśni dla członków Kongregacji Maryańskiej* ks. Ignacego Böhma oraz modlitewnik *Spowiadający się chrześcijanin* o. Fructuosusa Hockenmaiera.

Z tej grupy modlitewników, aż 22, wydano bez podania nazwiska autora (MI 1; MI 3; MI 7; MI 8; MI 9; MI 10; MI 11; MI 13; MI 14; MI 15; MI 18; MI 20; MI 21; MI 23; MI 24; MI 26; MI 30; MI 35; MI 37; MI 38; MI 40; MI 51). Spośród nich 8 wydał M. Rogier (MI 14; MI 18; MI 23; MI 24; MI 26; MI 35; MI 37; MI 38), 7 Karol Böhm (MI 3; MI 9; MI 10; MI 11; MI 13; MI 15; MI 20), 4 Franciszek Gielnik (MI 21; MI 30; MI 40; MI 51), 3 Adolf Marcygo (MI 1; MI 7; MI 8). Dwa modlitewniki: *Skapulierbüchlein* (MI 30) oraz *Der heilige Judas Thaddäus* (MI 51) drukowane były u R. Meyera w Raciborzu. *Śpiewnik kościelny i książka modlitewna* (MI 3) drukował Teodor Zalewski w Gliwicach.

Modlitewnik *Najśodsze Serce Jezusa* (MI 2) podaje jako autora „K. B.”. Trudno dziś jednoznacznie orzec, kto kryje się pod tym kryptonimem. Być

¹³¹ Por. Ochot, dz. cyt., s. 370.

¹³² Por. Ogrodziński, dz. cyt., s. 111; Prus, dz. cyt., s. 28-29; Ochot, dz. cyt., s. 370.

¹³³ O. Andrzej Bolczyk był z wykształcenia prawnikiem. Przebywając na Górze św. Anny, gdzie nie miał możliwości wykazania się w swej właściwej profesji – opracowywał modlitewniki. Por. Kurowski, dz. cyt., s. 26.

¹³⁴ Ochot, dz. cyt., s. 378; Fitych, dz. cyt., s. 74.

¹³⁵ Informację tę podaje modlitewnik MI 31 na stronie tytułowej.

¹³⁶ *Schematismus*, Breslau 1895, s. 48, 93.

¹³⁷ MI 44, s. 90-91.

¹³⁸ Drukarnia Teodora Zalewskiego istniała już w 1827 r. Wydrukowano w niej 5 modlitewników polskich i 1 niemiecki. Ochot, dz. cyt., s. 370.

może oznacza on „Książd Bonczyk”? Można to jednak traktować wyłącznie jako przypuszczenie¹³⁹. Modlitewnik wyszedł nakładem Karola Böhma, a wydrukował go Teodor Zalewski w Gliwicach.

3. Przeznaczenie i odbiorcy poszczególnych modlitewników

Powstanie wielkiego przemysłu na Górnym Śląsku w drugiej połowie XIX w. spowodowało bardzo intensywny rozwój demograficzny miast i wsi¹⁴⁰. W związku z tym powstawać zaczęło wiele nowych parafii¹⁴¹. W tym czasie, tak na ziemiach śląskich, jak i w całym zaborze pruskim, ma miejsce pewne ogólne ożywienie religijne¹⁴², które znajduje swój wyraz w powstawaniu nowych stowarzyszeń kościelnych¹⁴³, ruchów na rzecz trzeźwości¹⁴⁴, wzmożonym napływie ludzi do kościołów w niedziele i święta, coraz większym akcentowaniu kultu świętych. Przejawem ożywienia owej aktywności duszpasterskiej jest, między innymi wielość i różnorodność tematyczna wydawanych wtedy na Śląsku Górnym i Opolskim modlitewników¹⁴⁵.

Wśród ksiązek nabożnych, jakie ukazały się pod koniec XIX i na początku XX w. w oficynach annogórskich, przeważają pozycje o bardzo zróżnicowanej problematyce, starającej się objąć całość praktyk pobożnościowych chrześcijanina. Wydano wtedy na Górze św. Anny 14 tego typu modlitewników (MI 1; MI 4; MI 7; MI 9; MI 10; MI 13; MI 14; MI 18; MI 20; MI 22; MI 23; MI 24; MI 25; MI 27). Z analizy ich treści wynika, że miały one aspirację bycia czymś w rodzaju „duchowego elementarza” dla każdego katolika. Ten uniwersalny charakter podkreślają już same tytuły modlitewników. Szczególnie akcentowano w nich sakrament pokuty i eucharystii (MI 1; MI 4; MI 7; MI 18), przy czym msza św. i komunია są tu traktowane oddzielnie¹⁴⁶. Modlitewnik *Katolik w modlitwie* (MI 4) zawiera także nabożeństwa związane z sakramentem kapłaństwa, małżeństwa i chorych. W każdej książce nabożnej umieszczono modlitwy poranne i wieczorne, w pięciu spośród nich znajdują się nieszpory z psalmami tłumaczonymi przez Kochanowskiego lub Wujka¹⁴⁷ (MI 1; MI 4;

¹³⁹ Por. Ochot, dz. cyt., s. 374.

¹⁴⁰ Olszewski, dz. cyt., s. 527-528; Marek, *Poemat*, s. 146; Popiołek, dz. cyt., s. 311-316.

¹⁴¹ Olszewski, dz. cyt., s. 529.

¹⁴² Tamże, s. 531.

¹⁴³ Por. Rogalski, dz. cyt., s. 219.

¹⁴⁴ Por. Olszewski, dz. cyt., s. 530.

¹⁴⁵ Por. Schenk, dz. cyt., s. 691.

¹⁴⁶ Por. F. Błachnicki, *Konieczność odnowy liturgii na tle tradycyjnej koncepcji*, Wdł, s. 28.

¹⁴⁷ Por. R. Rak, *Nieszpory parafialne*, Wdł, s. 422; R. Zielasko, *Z dziejów modlitwy brewiarzowej*, Wdł, s. 413.

MI 9; MI 14; MI 22), w 4 Gorzkie Żale (MI 4; MI 9; MI 14; MI 22). Ponadto każdy modlitewnik zawiera zbiór pieśni i zbiór nabożeństw na różne okresy i dni roku liturgicznego¹⁴⁸. Wyżej wymienione modlitewniki przeznaczone były dla szerokiego kręgu odbiorców i ze względu na swą treść nawiązywały do nabożeństw publicznych sprawowanych w życiu parafialnym, a także podkreślały różne formy pobożności prywatnej chrześcijanina¹⁴⁹.

W XIX w. ma miejsce nowy rozkwit kultu Najświętszego Serca Pana Jezusa. Wiązało się to, między innymi z faktem beatyfikacji Małgorzaty Marii Alacoque oraz z rozciągnięciem święta Serca Jezusowego na cały Kościół¹⁵⁰. Znalazło to swój wyraz również w ilości modlitewników, wydawanych w tym czasie na Śląsku, przeznaczonych dla czcicieli Serca Jezusowego. Pięć tego typu książek nabożnych wydano w oficynach annogórskich (MI 2; MI 26; MI 29; MI 38; MI 42). Modlitewniki te najczęściej, oprócz nabożeństwa do Serca Pana Jezusa, zawierały także modlitwy codzienne, do spowiedzi i komunii św. oraz zbiory pieśni kościelnych. Mogły więc być używane przy różnych okazjach, tak w rodzinach, jak i podczas nabożeństw parafialnych.

W połowie XIX w. na terenie Śląska Górnego i Opolskiego powstało szereg bractw i stowarzyszeń religijnych o charakterze dewocyjnym¹⁵¹. Wiele z nich zajmowało się propagowaniem pobożności maryjnej¹⁵². Taki charakter posiada 8 modlitewników wydanych pod koniec XIX i na początku XX w. na Górze św. Anny (MI 5; MI 16; MI 30; MI 36; MI 39; MI 41; MI 46; MI 47). Nabożeństwo do Matki Bożej Bolesnej podkreślają 2 modlitewniki (MI 5; MI 41). Również 2 modlitewniki wydano z myślą o czcicielach Matki Bożej Szkaplerznej (MI 16; MI 30). Jeden modlitewnik przeznaczony był dla kongregacji mariańskich (MI 39). Dwie książki nabożne adresowane były do czcicieli Matki Bożej Dobrej Rady (MI 36; MI 47).

Wraz z rozwojem bractw i stowarzyszeń religijnych, a także duszpasterstwa stanowego w kościołach parafialnych, zwłaszcza na Śląsku Górnym upowszechniają się różnego rodzaju praktyki pobożnościowe związane z kultem świętych¹⁵³. W książkach nabożnych pojawiają się liczne godzinki, nowenny, koronki, litanie, modlitwy i pieśni do różnych świętych umieszczane w cyklu roku liturgicznego¹⁵⁴. Powstają również całe modlitewniki propagujące kult

¹⁴⁸ Por. Zielański, dz. cyt., s. 413.

¹⁴⁹ Por. Schenk, dz. cyt., s. 687; B. Nadolski, *Liturgika. Sakramenty, sakramentalia, błogostawieństwa*, t. 3, Poznań 1992, s. 290.

¹⁵⁰ Schenk, dz. cyt., s. 693; por. S. Ch., dz. cyt., s. 561; Blachnicki, dz. cyt., s. 22-23.

¹⁵¹ Por. Kumor, *Odrodzenie*, s. 557.

¹⁵² W archiwum annogórskim zachowały się niektóre księgi Bractwa Szkaplerza św. z drugiej połowy XIX w. Należało do niego ponad 20 000 osób.

¹⁵³ Por. Kumor, *Odrodzenie*, s. 559.

¹⁵⁴ Por. Schenk, dz. cyt., s. 690-692; Sinka, dz. cyt., s. 68-70.

świętych. Do nich należą wydane na Górze św. Anny książki nabożne: *Ottarz św. Stanisława* (MI 11), *Książka św. Antoniego z Padwy* (MI 33), *Der hl. Antonius von Padua* (MI 34), *Książka św. Józefa* (MI 35), *Książeczka o św. Krzysztofie* (MI 48), *Dwór Niebieski* (MI 49), *Der heilige Judas Thaddäus* (MI 50) oraz *Die hl. Theresia* (MI 51).

Jedną z istotnych form działalności duszpasterskiej, a tym samym ożywienia religijnego na Śląsku pod koniec XIX w., były misje parafialne¹⁵⁵. Pewnego rodzaju kontynuacją wygłoszonych w czasie misji kazań były modlitewniki zawierające rozważania, nabożeństwa i modlitwy pomocne podczas misji parafialnych. Dwa tego typu modlitewniki wydano na Górze św. Anny (MI 12; MI 28).

Na przełomie XIX i XX w. wydano także 2 modlitewniki przeznaczone dla dzieci i młodzieży. W 1897 r. ukazał się na Górze św. Anny *Wyborek, czyli Książka dla młodzieży rzymsko – katolickiej* (MI 15), zaś w 1900 r. *Stół Pański* (MI 19), modlitewnik ks. Jana Chrzyszczca, przeznaczony dla dzieci pierwszokomunijnych.

W tym czasie w annogórskich oficynach wydawniczych ukazały się również 3 śpiewniki kościelne zawierające tylko teksty pieśni bez notacji muzycznej (MI 3; MI 8; MI 31). Dwa z nich wydano po polsku (MI 3; MI 8), jeden po niemiecku (MI 31). Ten ostatni ukazał się z okazji 200-lecia istnienia Kalwarii na Górze św. Anny. Przeznaczony był tak dla pielgrzymów udających się na dróżki kalwaryjskie, jak i dla tych, którzy odwiedzali tylko kościół św. Anny¹⁵⁶.

Pomimo nasilonej w tym okresie na Śląsku akcji germanizacyjnej przeprowadzanej przez administrację pruską, większość jego mieszkańców posługiwała się na co dzień językiem polskim¹⁵⁷. Prawie wszystkie, spośród omawianych w tym rozdziale modlitewników, przeznaczone były dla ludności polskojęzycznej. Tylko 7 książek nabożnych wydano po niemiecku, bez polskiego odpowiednika (MI 27; MI 29; MI 30; MI 31; MI 34; MI 50; MI 51).

ZAKOŃCZENIE

Uwarunkowania historyczne, którym w ciągu wieków podlegało sanktuarium na Górze św. Anny, przyczyniły się do ustalenia i określenia charakteru tego miejsca. Przez pryzmat minionych stuleci jawi się ono, przede wszystkim jako ośrodek kultu św. Anny. Działalność Zakonu Braci Mniejszych, spleciona trwale z dziejami tej Góry od połowy XVII w., nadała jej cechy ośrodka

¹⁵⁵ Olszewski, dz. cyt., s. 531; Flaga, dz. cyt., s. 127.

¹⁵⁶ Por. MI 31 – zawartość.

¹⁵⁷ Por. Kumor, *Odrodzenie*, s. 557-558; Olszewski, dz. cyt., s. 525; Rogalski, dz. cyt., s. 103; Pater, dz. cyt., s. 332-334; Szewczyk, dz. cyt., s. 24-25.

promieniującego franciszkańskim sposobem życia, co znalazło swoje dopełnienie i rozwinięcie w upowszechnieniu się tercjarstwa na Śląsku. Wraz z powstaniem Kalwarii oraz odbywanymi na niej trzy razy do roku wielkimi odpustami, połączonymi z nabożeństwem Męki Pańskiej i Drózek Najświętszej Maryi Panny, Góra św. Anny nabrała cech miejsca pątniczego, miejsca, do którego pielgrzymowano już nie tylko, aby pokłonić się św. Annie, ale by również pójść na Kalwarię. Ów potrójny charakter sanktuarium znalazł swoje odzwierciedlenie, między innymi w różnorodności i liczbie ksiązek nabożnych, jakie opracowywano, wydawano i jakie znajdowały się w praktycznym użyciu na Górze św. Anny od połowy XVIII w.

Na podstawie przeprowadzonych badań udało się ustalić 84 modlitewniki, które mają bezpośredni związek, poprzez swoją treść, miejsce wydania i osobę autora z sanktuarium annogórskim. Do dnia dzisiejszego zachowało się 41 modlitewników. O pozostałych czerpiemy informacje z literatury. 71 ksiązek nabożnych wydano na Górze św. Anny, a 13 w innych ośrodkach wydawniczych, w tym w dwóch leżących poza Śląskiem (Kraków i Warszawa).

Już w czasach, gdy Śląsk znajdował się pod panowaniem austriackim rozpoczął się proces jego stopniowej germanizacji, który osiągnął swoje apogeum pod koniec XIX i na początku XX w. Kultura polska (zwłaszcza wpływy krakowskie i częstochowskie) i kultura niemiecka wzajemnie się przenikały, w rezultacie czego, obok ludności rdzennie niemieckiej, żyli, pracowali i modlili się Ślązacy, którzy na co dzień, najczęściej posługiwali się gwara, choć wielu z nich równie dobrze mówiło tak po polsku, jak i po niemiecku. Owo zróżnicowanie narodowościowe znalazło także swój zewnętrzny wyraz w ilości wydawanych modlitewników. 57 ksiązek nabożnych wydano tylko po polsku, 15 po niemiecku, natomiast 12 modlitewników opracowano w obydwu wersjach językowych.

Autorami 22 ksiązek nabożnych są franciszkanie. Większość z nich związana była przez wiele lat z klasztorem annogórskim i z różnymi formami duszpasterstwa, jakie tam prowadzono. 18 modlitewników zostało ułożonych przez proboszczów niektórych parafii śląskich (Ks. Jan Chrząszcz, Ks. Ignacy Böhm, Ks. Józef Kühn, Ks. Norbert Bonczyk, Ks. Gustaw Majewski). 7 ksiązek nabożnych jest autorstwa ludzi świeckich (Eleuteriusz Siedziński, Józef Kocyjan). Największą jednak grupę stanowią modlitewniki wydawane anonimowo. Bez podania autora wydano 37 tytułów.

Na podstawie przeprowadzonych badań udało się ustalić, że 30 ksiązek nabożnych nie jest notowanych w *Bibliografii polskiej* Karola Estreichera, 40 modlitewników może stanowić uzupełnienie do zestawienia dokonanego przez s. Teresę Ochot, natomiast bibliografia Joachima Bara OFMConv. nie zamieszcza 78 ksiązek modlitewnych.

XIX-wieczny rozwój drukarstwa na ziemiach śląskich znalazł także swój wyraz w powstaniu trzech oficyn wydawniczych na Górze św. Anny. Rozwój

demograficzny w tym okresie spowodował znaczne nasilenie się ruchu pielgrzymkowego, a co za tym idzie, również popyt na książkę modlitewną. Można dziś powiedzieć, że wydawnictwa Adolfa Marcygo, Franciszka Gielnika i Karola Böhma (później Michała Rogiera) w pełni to zapotrzebowanie realizowały, wydając modlitewniki o różnej tematyce, dostosowane do wieku i stanu odbiorców, w różnych oprawach i po umiarkowanej cenie. Niestety, żadne z tych wydawnictw nie kontynuowało już swej działalności po II wojnie światowej. Dziś próżnoby szukać, jakichkolwiek śladów po nich na Górze św. Anny.

Modlitewniki annogórskie miały niewątpliwie wielki wpływ na kształtowanie pobożności ludu śląskiego. Góra św. Anny była co roku odwiedzana przez rzesze pielgrzymów i stanowiła miejsce swoistej emanacji wartości duchowych i treści religijnych, które charakteryzowały dane epoki. Mieszkańcy śląskich miast i wiosek od pokoleń z wielkim pietyzmem i miłością odnosili się do tego sanktuarium i zakonników, którzy tu pracowali. Zewnętrznym przejawem takiego nastawienia była akceptacja duchowego bogactwa, z którym się na tym miejscu spotykali. Patrząc z tej perspektywy, modlitewnik zakupiony w czasie pobytu na Górze św. Anny, posiadał nieraz dla śląskiego pielgrzyma większą wartość od jakiegokolwiek innej książki modlitewnej. Bywało tak, że przekazywano go z pokolenia na pokolenie albo też wkładano drogiej osobie do trumny. Modlitewniki pisane były zwykle językiem prostym i jasnym, co stanowiło ich wielką zaletę i sprzyjało szybkiemu rozpowszechnianiu. Pełniły one w życiu codziennym ludności śląskiej, poniekąd, funkcję utrwalającą te wartości i formy pobożnościowe, z którymi stykano się na Górze św. Anny. Annogórskie książki modlitewne, z całą pewnością, odegrały ważną rolę w upowszechnianiu się na Śląsku kultu Męki Pańskiej, kultu Matki Bożej, św. Anny i innych świętych, zwłaszcza świętych franciszkańskich (św. Franciszek z Asyżu, św. Antoni Padewski, św. Elżbieta Węgierska, św. Róża z Limy). Poza tym, modlitewniki te uczyły pieśni religijnej, modlitwy, korzystania z sakramentów i katechizmu.

Praca niniejsza stanowiła próbę ukazania annogórskiego piśmiennictwa dewocyjnego, które zaistniało jako zewnętrzna afirmacja kierunków duszpasterskiego oddziaływania, po dziś dzień stanowiących o charakterze sanktuarium. Punktem wyjścia w tworzeniu obrazu określającego ową specyfikę tego miejsca była zawsze Kalwaria z jej nabożeństwami, cudowna figurka św. Anny Samotrzeciej oraz klasztor franciszkański.

Treść pracy nie wyczerpuje całego bogactwa problematyki wiążącej się z omawianym zagadnieniem. Może być ona tylko próbą usystematyzowania dotychczasowych badań, które wymagają dalszej kontynuacji. Wiele z modlitewników uważa się dziś za zaginione. Nie można jednak wykluczyć możliwości odnalezienia, przynajmniej części z nich. Niektóre biblioteki klasztorne pozostają od lat nieskatalogowane. Być może dalsze, wytrwałe poszukiwania pozwoliłyby na uzupełnienie zamieszczonego w niniejszym opracowaniu wy-

kazu edycji książek nabożnych związanych z Górą św. Anny. Również głębszej refleksji i osobnego opracowania domagałby się problem pobożności ludowej, jaka prezentowana jest w tych modlitewnikach. Należy jednak mieć nadzieję, że zainteresowanie historią piśmiennictwa śląskiego w ostatnich latach pójdzie również w tym kierunku, ażeby uściślić i poddać naukowej refleksji, także literaturę religijną.

DIE GEBETBÜCHER VOM ANNABERG (GÓRA ŚW. ANNY) - INVENTARISIERUNG UND TYPOLOGIE

ZUSAMMENFASSUNG

Der Annaberg (Góra św. Anny) in Oberschlesien wurde zu einem Wallfahrtsort, zu dem die Menschen nicht nur pilgerten, um der heiligen Anna zu huldigen, sondern auch um an Kalvarienandachten teilzunehmen. Dies widerspiegelte sich u.a. in der Vielfalt und Anzahl der Gebet- und Andachtbücher, die seit Mitte des 18. Jahrhunderts auf dem Annaberg ausgearbeitet, herausgegeben und im praktischen Gebrauch waren.

Aufgrund der durchgeführten Untersuchungen konnten 84 Gebetbücher identifiziert werden, die durch ihren Inhalt, den Verlagsort und die Person des Verfassers mit dem Saktuarium auf dem Annaberg unmittelbar verbunden sind. Bis auf den heutigen Tag sind 41 Gebetbücher erhalten geblieben; über die übrigen sind wir aus der einschlägigen Literatur informiert. 71 Bücher wurden auf dem Annaberg herausgegeben, 13 in anderen Verlagszentren, darunter in zwei Druckereien außerhalb von Schlesien (in Krakau und in Warschau).

Die nationale Differenzierung Schlesiens fand auch in der Anzahl der herausgegebenen Gebetbücher ihren äußeren Ausdruck; 57 Bücher wurden nur in polnischer Sprache veröffentlicht, 15 nur in Deutsch, während 12 Gebetbücher in beiden Sprachversionen vorlagen.

22 Bücher wurden von Franziskanern verfaßt. Die meisten davon waren jahrelang mit dem Kloster auf dem Annaberg und mit den verschiedenen dort praktizierten Seelsorgeformen verbunden. 18 Gebetbücher wurden von Pfarrern schlesischer Kirchengemeinden verfaßt (Jan Chrzyszcz, Ignacy Böhm, Józef Kühn, Norbert Bonczyk, Gustaw Majewski). 7 Bücher stammen von katholischen Laien (Eleuteriusz Siedziński, Józef Kocyjan). Aber die größte Gruppe bilden die anonym veröffentlichten Gebetbücher – ohne Nennung des Verfassers wurden 37 Titel herausgegeben.

Aufgrund der durchgeführten Untersuchungen konnte festgestellt werden, daß 30 Gebetbücher in Karol Estreichers *Bibliografia polska* nicht erwähnt sind.

Die Gebetbücher vom Annaberg übten auf die Frömmigkeit der schlesischen Bevölkerung großen Einfluß aus. Den Annaberg besuchten jedes Jahr sehr viele Pilger, und er war ein Ort der Ausstrahlung geistiger Werte und religiöser Inhalte, die die jeweilige Epoche charakterisierten. Die Bewohner der schlesischen Städte und Dörfer brachten diesem Sanktuarium und den dort arbeitenden Ordensleuten seit Generationen große Verehrung entgegen. Dies kam äußerlich zum Ausdruck im

Akzeptieren des geistigen Reichtums, dem sie an diesem Ort begegneten. Von ihrer Perspektive her gesehen besaß ein während des Aufenthalts auf dem Annaberg gekauftes Gebetbuch für den schlesischen Pilger manchmal größeren Wert als alle anderen Gebetbücher. Es kam vor, daß ein solches Buch von einer Generation auf die nächste überging oder aber der geliebten Person ins Grab mitgegeben wurde. Die Gebetbücher waren gewöhnlich in einer klaren, einfachen Sprache verfaßt, was einen großen Vorteil darstellte und ihre schnelle Verbreitung förderte. Sie erfüllten im täglichen Leben der schlesischen Bevölkerung gewissermaßen eine Funktion der Festigung und Kontinuierung der Werte und Frömmigkeitsformen, denen sie auf dem Annaberg begegnet war. Die Gebetbücher vom Annaberg spielten mit Sicherheit eine wichtige Rolle bei der Verbreitung des Kultes des Leidens des Herrn, der Verehrung der Mutter Gottes, der heiligen Anna und anderer Heiliger in Schlesien – besonders betraf dies franziskanische Heilige (den hl. Franz von Assisi, den hl. Antonius von Padua, die hl. Elisabeth von Ungarn, die hl. Rosa von Lima). Außerdem enthielten diese Gebetbücher Unterweisungen zum Erlernen religiöser Lieder und Gebete sowie zum Umgang mit den Sakramenten und dem Katechismus.

Übersetzung: Herbert Ulrich